

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟ: ΤΥΠΙΚΗ,
ΑΤΥΠΗ ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η γονεϊκή επιλογή των Μουσικών σχολείων στην Ελλάδα
και η άποψη των μαθητών τους για το ρόλο αυτών των
σχολείων στην κοινωνική και εκπαιδευτική τους ανάπτυξη.**

Φοιτήτρια:
Όλγα Παλλαντζά

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Δ. Τσακίρη

Κόρινθος, Ιούνιος 2019

Ευχαριστίες

Η διαδικασία εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, παρά τις απαραίτητες θυσίες που απαιτούσε για να ολοκληρωθεί, αποτέλεσε ίσως το πιο ενδιαφέρον μέρος της εκπαίδευσης στο Π.Μ.Σ του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Εκτός του πλούτου γνώσεων που προσφέρει στον δημιουργό, χαρίζει εν τέλει, ένα συναίσθημα ηθικής δικαίωσης και επιβράβευσης.

Θα ήθελα πρωτίστως, να ευχαριστήσω την καθηγήτριά μου κα Τσακίρη Δέσποινα για την ουσιαστική καθοδήγησή της, αλλά και για την αμέριστη συμπαράσταση και κατανόηση που έδειξε στις δυσκολίες που αντιμετώπισα, κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας. Οι συμβουλές της ήταν πολύτιμες, ενώ σε στιγμές που κλήθηκε να παρέμβει, η ανταπόκρισή της ήταν άμεση.

Ευχαριστώ επίσης, τους μαθητές του Μουσικού σχολείου Παλλήνης για το ενδιαφέρον που επέδειξαν για την έρευνά μου και ιδιαίτερος που αφιέρωσαν τον απαραίτητο χρόνο για τις προσωπικές μας συνεντεύξεις. Τέλος, ευχαριστώ ιδιαίτερα τους ανθρώπους του οικογενειακού μου περιβάλλοντος, για την απόλυτη στήριξη που μου προσέφεραν, καθ' όλη την διάρκεια του κύκλου σπουδών του Π.Μ.Σ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κατάλογος Πινάκων/Εικόνων/Γραφημάτων:.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
Abstract	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	10
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο : Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ</i>	10
1.1 Εισαγωγή.....	10
1.2 Η έννοια της Μουσικής μάθησης.....	10
1.3 Η συμμετοχή της μουσικής αγωγής στην διαμόρφωση της προσωπικότητας των μαθητών.	11
Σύνοψη	15
1.4 Η επίδραση της μουσικής εκπαίδευσης στην ακαδημαϊκή ανάπτυξη των μαθητών.....	16
1.4.1 Εισαγωγή.....	16
1.4.2 Γλωσσικές δεξιότητες.....	16
1.4.3 Μουσική και μαθηματικά.....	17
1.4.4 Κοινωνικές επιστήμες και μουσική.....	19
1.4.5 Ξένες γλώσσες και μουσική.....	19
Σύνοψη	21
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</i>	22
2.1 Εισαγωγή.....	22
2.2 Ο Ν. 1824/1988.....	22
2.2.1 Το πρόγραμμα σπουδών.....	22
2.2.2 Η Στελέχωση του Εκπαιδευτικού προσωπικού.....	23
2.2.3 Η Διαδικασία Επιλογής του Μαθητικού Δυναμικού.....	24
2.2.4 Η Χορήγηση τίτλων σπουδών.....	25
2.3 Οι πιο πρόσφατες θεσμικές μεταρρυθμίσεις	25
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3Ο: Η ΓΟΝΕΪΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑΤΑ</i> 27	
3.1 Εισαγωγή.....	27
3.2 Κοινωνιολογικές και Πολιτικές προεκτάσεις της γονεϊκής επιλογής.....	27
3.3 Εκπαιδευτικές πολιτικές και ίδρυση εξειδικευμένων σχολείων.....	29
3.3.1 Εκπαιδευτικές πολιτικές και εξειδικευμένα σχολεία στην Ελλάδα.	33

3.3.2 Η Γονεϊκή επιλογή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	34
3.4 Κοινωνική τάξη και γονεϊκή επιλογή σχολείου.	35
3.5 Γονεϊκή επιλογή σχολείου και «Πολιτισμικό Κεφάλαιο».....	36
Σύνοψη	37
B. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	39
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ</i>	39
4.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	39
4.3 Μεθοδολογική προσέγγιση κι ερευνητικό δείγμα.	39
4.3.1 Η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης ως εργαλείο συλλογής εμπειρικών δεδομένων.	40
4.4 Ζητήματα Ηθικής και Δεοντολογίας	40
4.5 Πιθανές δυσκολίες και διεξαγωγή των συνεντεύξεων	40
4.6 Ο τρόπος διεξαγωγής της συνέντευξης.	41
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5Ο : ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ</i>	43
5.1 Εισαγωγή.....	43
5.2 Ανάλυση δεδομένων κι αποτελέσματα.	43
5.2.1 1ος ερευνητικός άξονας: Η γονεϊκή επιλογή του Μουσικού σχολείου Παλλήνης.	43
5.2.2 2ος ερευνητικός άξονας: Μουσική και προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη.....	49
5.2.3 3ος ερευνητικός άξονας: Μουσική και ακαδημαϊκό επίτευγμα	52
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ</i>	56
6.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	56
6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ.....	58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	62
Παράρτημα.....	67
Πρωτογενείς Συνεντεύξεις	69

Κατάλογος Πινάκων/Εικόνων/Γραφημάτων:

	Τίτλος	Πηγή	Σελίδα
Πίνακας 1.1	Η δυνατότητα γονεϊκής επιλογής σχολείου στις χώρες του ΟΟΣΑ, σύμφωνα με στοιχεία της έρευνας PISA (2009).	OECD (2010a), PISA 2009 Results: Overcoming Social Background: Equity in Learning Opportunities and Outcomes (Volume II), PISA, OECD, Paris.	31
Πίνακας 1.2	Δημογραφικά στοιχεία του ερευνητικού δείγματος.	Ιδία επεξεργασία	43
Εικόνα 1.1	Μία «Ευρωπαϊκή» καλημέρα μέσα από την μουσική.	Διαδικτυακή πηγή: www.emportfolio.eu	22
Γράφημα 1	Επίπεδο εκπαιδευτικών υπηρεσιών των καθηγητών.	Ιδία επεξεργασία αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας	58
Γράφημα 2	Μουσική εκπαιδευτική επάρκεια του σχολείου.	Ιδία επεξεργασία αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας	58
Γράφημα 3	Χρόνος μουσικής ενισχυτικής διδασκαλίας.	Ιδία επεξεργασία αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας	59
Γράφημα 4	Υλικοτεχνική υποδομή αιθουσών.	Ιδία επεξεργασία αποτελεσμάτων ποσοτικής έρευνας	59

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα πλαίσια μιας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας οι μεταβολές των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτισμικών συνθηκών, επιτάσσουν την αναδιαμόρφωση των εκπαιδευτικών πολιτικών των κρατών, που σύμφωνα με την τάση της εποχής είναι σχεδόν ανέφικτο, να αγνοούν τις ανάγκες της παγκόσμιας αγοράς. Ως εκ τούτου, προκύπτουν μεταρρυθμίσεις στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών, που αφορούν στον οργανωτικό αλλά και τον λειτουργικό χαρακτήρα της δημόσιας αλλά και της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Μέσα από αυτές τις πολιτικές, προωθείται όλο και πιο έντονα το φαινόμενο της γονεϊκής επιλογής σχολείου (parental school choice), το οποίο αποτελεί ένα δημοφιλές αντικείμενο συζήτησης, μεταξύ των επιστημόνων του πεδίου της Κοινωνιολογίας, αλλά και των Φορέων της εκπαιδευτικής πολιτικής. Οι επιδράσεις αυτού του φαινομένου, στην διαμόρφωση πολιτικών που προάγουν την κοινωνική ισότητα στην εκπαίδευση, συνιστά ένα βασικό ζήτημα διερεύνησης της παρούσας εργασίας.

Προς αυτή την κατεύθυνση, ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη περίπτωσης της γονεϊκής επιλογής των εξειδικευμένων σχολείων της δημόσιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα αυτής του Μουσικού σχολείου Παλλήνης.

Τα Μουσικά σχολεία στην Ελλάδα, ως ένας δημόσιος φορέας εκπαίδευσης, αποτελούν μία επιλογή για τους μαθητές, που παράλληλα με την Γενική Παιδεία προσφέρουν την εκμάθηση και καλλιέργεια της Μουσικής Παιδείας. Αναδεικνύεται λοιπόν ο ρόλος της Μουσικής αγωγής, σχετικά με την κοινωνική, πνευματική και ακαδημαϊκή ανάπτυξη των μαθητών της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, έτσι όπως προκύπτει από την ανασκόπηση διεθνών ερευνών αλλά και από τις απόψεις των μαθητών της εμπειρικής μας έρευνας.

Λέξεις κλειδιά: Γονεϊκή επιλογή, Μουσικά σχολεία, Μουσική και προσωπική ανάπτυξη, Μουσική και ακαδημαϊκό επίτευγμα.

Abstract

In the context of a globalized society, the continuous economic, political and cultural changes dictate reforms in the educational policymaking of states. The trends of the current times hold states accountable to the needs of the global market. Consequently, the organization and function of the public and private educational systems across the globe is undergoing a period of reform.

Parental school choice, a popular issue of debate among Sociology scholars and officials in the field of education, is an increasing by-product of current educational reforms. The effects of this phenomenon in the establishment of policy goals towards social equality in education is under investigation.

In the context of this debate, the case study of parental choice for specialized public schools, and in particular the Music School of Pallini, can provide useful insights.

Music Schools in Greece are specialized public schools that combine general curriculum studies with focused musical education, aiming to both improve students technically and allow them to appreciate the holistic benefits of incorporating music to education. Hence, they promote the role of music in social, intellectual and academic improvement for students of Secondary education, as an international literature review as well as our empirical survey of students confirm.

Key Words: Parental choice, Music schools, Music and personal development, Music and academic achievement.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Μουσική ως τέχνη αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού και μια ύψιστη μορφή ανθρώπινης δημιουργίας κι έκφρασης. Μέσα από την διεθνή βιβλιογραφία και τις απόψεις ερευνητών της επιστήμης της Κοινωνιολογίας, της Ανθρωπολογίας και της Ψυχολογίας, επισημαίνεται ο ρόλος της μουσικής σε σχέση με το άτομο, την κοινωνία, την ψυχαγωγία, την επικοινωνία, την συναισθηματική έκφραση, την αισθητική απόλαυση, την συμβολική αναπαράσταση (Anderson, 2010).

Από την άλλη πλευρά η εκπαίδευση, σήμερα στοχεύει στην διευκόλυνση της ανάπτυξης του μαθητή, εφοδιάζοντάς τον με γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και ενόραση, που θα του δώσουν την δυνατότητα να προσαρμοστεί στο κοινωνικό σύνολο και να συμβάλλει στην ανάπτυξή του. Συνεπώς, η ισόρροπη έμφαση στην πνευματική, συναισθηματική και ψυχοκινητική ανάπτυξη του μαθητή είναι απαραίτητη προϋπόθεση για επίτευξη των στόχων της εκπαίδευσης (Σταυρίδης, 2001).

Κατά τον Dewey η εκπαίδευση δεν είναι προετοιμασία για τη ζωή, αλλά η ίδια η ζωή (Dewey, 1980). Το σχολείο λοιπόν, αποτελεί μια μικρή κοινωνία όπου τα νεαρά άτομα μαθαίνουν, κοινωνικοποιούνται κι εξελίσσονται. Συνεπώς, αν οι λειτουργίες της μουσικής είναι σημαντικές για το άτομο ως μονάδα και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, τότε είναι και για την σχολική ζωή που αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας.

Οι άνθρωποι σε όλον τον κόσμο ανταποκρίνονται στην μουσική και βρίσκουν ικανοποίηση και νόημα με την επαφή και την εμπειρία της (Παπαζάρης, 1991). Είναι δεδομένο πως υπάρχουν πολλές διαφορές στις μουσικές δυνατότητες και την ευαισθησία του καθενός, όμως όλοι βρίσκουν ικανοποίηση και ευχαρίστηση και σαν ακροατές και σαν δημιουργοί μουσικής σε κάποιο επίπεδο ή με κάποιο μέσο.

Παλαιότερα, η μουσική εκπαίδευση αποτελούσε προνόμιο των λίγων αφού από τη μία πλευρά κυριαρχούσε η αντίληψη πως η μουσική ικανότητα συνδέεται απόλυτα με μια «εξειδικευμένη ικανότητα» όπου λίγα και «χαρισματικά» άτομα διέθεταν. Από την άλλη πλευρά η μουσική εκπαίδευση των μαθητών για πολλά χρόνια ήταν ταυτισμένη με το εκπαιδευτικό προφίλ νεαρών ατόμων όπου ανήκαν στην κοινωνική και οικονομική ελίτ, συνεπώς ομιλούμε για μια ακριβή ενασχόληση, όπου λίγες οικογένειες θα μπορούσαν να προσφέρουν στα παιδιά τους.

Σήμερα, οι επιστήμες της Κοινωνιολογίας, της Νευρολογίας και της Εθνομουσικολογίας, δίνουν απαντήσεις για τον ορισμό της μουσικής ικανότητας, που στην πλειοψηφία τους υποστηρίζουν την καθολικότητα της ανθρώπινης μουσικότητας. Όλοι δηλαδή οι άνθρωποι θεωρούνται ικανοί να συμμετέχουν στις μουσικές εμπειρίες της ομάδας και τα παιδιά δεν αποτελούν εξαίρεση, καθώς από

πολύ μικρή ηλικία συμμετέχουν ενεργά και ισότιμα στις διαδικασίες μουσικής εκτέλεσης και δημιουργίας.

Έτσι λοιπόν, η μουσική έχει τη μοναδική ιδιότητα να είναι το πιο επιθυμητό μέσο οργανωμένης αισθητικής εκπαίδευσης και είναι η μοναδική από τις τέχνες που δίνεται απλόχερα στην ομαδική συμμετοχή (Παπαζάρης, 1991).

Ο ανθρωπολόγος Alan Merriam (1964) επισημαίνει πως η μουσική αγωγή, ως κομμάτι του ανθρώπινου πολιτισμού, ως ισχυρό μέσο συναισθηματικής έκφρασης και διαπροσωπικής επικοινωνίας, ως μια έκφραση εθνικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής ταυτότητας, αλλά ταυτόχρονα κι ως ένα μέσο επαφής, επικοινωνίας, ως μέσο ψυχαγωγίας και αισθητικής απόλαυσης, κατέχει δικαιωματικά μια θέση στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων.

Ακόμη, επιστήμονες της Νευρολογίας σε πρόσφατες έρευνες που διεξήχθησαν σχετικά με τις λειτουργίες του ανθρώπινου εγκεφάλου κατά την εμπλοκή του σε μουσικές δραστηριότητες, φέρνουν στο φως νέα στοιχεία που ενισχύουν την κατανόησή μας για το πώς η ενεργός δέσμευση με τη μουσική μπορεί να επηρεάσει άλλες δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, εξηγούν πως ο εγκεφαλικός φλοιός αυτο-οργανώνεται καθώς ασχολούμαστε με διαφορετικές μουσικές δραστηριότητες. Οι δεξιότητες που αποκτούν οι άνθρωποι σε αυτές τις δραστηριότητες, μπορεί στη συνέχεια να μεταφερθούν σε άλλες δραστηριότητες αν οι σχετικές διαδικασίες είναι παρόμοιες (Hallam, 2010). Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε πως μαθητές που ασχολούνται με μουσικές δραστηριότητες

Η σύγχρονη επιστημονική έρευνα συνηγορεί υπέρ του θεμελιώδους ρόλου της μουσικής αγωγής στην εκπαίδευση, τονίζοντας την θετική επίδραση που ασκεί στους μαθητές σε τέσσερις βασικές κατηγορίες: επιτυχία στην κοινωνία, επιτυχία στο σχολείο, επιτυχία στην ανάπτυξη της νοημοσύνης και την επιτυχία στη ζωή (Petress, 2015).

Συνεπώς η μουσική εκπαίδευση, αποτελεί ένα κοινωνικό αγαθό όπου όλα τα άτομα θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν. Τα Μουσικά σχολεία ως θεσμός δίνουν αυτή την δυνατότητα σε μαθητές όλων των κοινωνικών στρωμάτων, ως εκπαιδευτικός φορέας της Δημόσιας εκπαίδευσης. Υπό αυτό το πρίσμα, θα εξετάσουμε στη παρούσα ερευνητική μελέτη, το θέμα που αφορά στην γονεϊκή επιλογή των Μουσικών σχολείων και ειδικότερα θα εστιάσουμε στην άποψη των μαθητών για τον ρόλο αυτών των σχολείων στην κοινωνική και εκπαιδευτική τους ανάπτυξη.

Κύριος στόχος της έρευνάς μας είναι η ανάδειξη του ρόλου της Μουσικής Παιδείας, διερευνώντας την σχέση της Μουσικής εκπαίδευσης στην διαμόρφωση της προσωπικότητας και του ακαδημαϊκού επιτεύγματος των μαθητών στην εφηβική ηλικία. Καλούμαστε μέσα από την έρευνά μας να απαντήσουμε σε ερωτήματα όπως: «πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τη Μουσική», «πώς η επαφή με την Μουσική διαμορφώνει την προσωπικότητα των μαθητών», «ποια η επίδραση της Μουσικής

διδασκαλίας στις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών», «Ποιες οι προσδοκίες της γονεϊκής επιλογής του θεσμού του Μουσικού σχολείου στο σημερινό συγκείμενο της εκπαιδευτικής πολιτικής».

Πιο συγκεκριμένα, η εμπειρική αυτή μελέτη θα συλλέξει ποιοτικά δεδομένα από μαθητές της Γ' Λυκείου του Μουσικού σχολείου Παλλήνης. Το εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί στην έρευνα, είναι οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις.

Πρωθύστερα, μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση, θα διερευνήσουμε τον τρόπο με τον οποίο εντάσσεται η λειτουργία των Μουσικών σχολείων στα συστήματα γονεϊκής επιλογής στην δημόσια εκπαίδευση, έχοντας ως θεωρητική βάση, ενδεικτικές εργασίες από την διεθνή βιβλιογραφία.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο : Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

1.1 Εισαγωγή

Στο πρώτο αυτό κεφάλαιο, θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε τον ρόλο και κατ'επέκταση τη σημασία της μουσικής εκπαίδευσης στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο σε διεθνές, όσο και σε εθνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση και διεθνείς έρευνες, θα αναδείξουμε εκείνα τα στοιχεία που συνηγορούν στην θετική επίδραση της Μουσικής αγωγής σε τομείς που αφορούν τόσο στην Πνευματική καλλιέργεια, όσο και στην Κοινωνική και Συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών.

1.2 Η έννοια της Μουσικής μάθησης.

Η σημασία της μάθησης για τη ζωή του ανθρώπου έχει ανυπολόγιστη αξία και αποτελεί την καθημερινή και αδιάκοπη ενέργεια της ζωής του. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε, πως η διαδικασία της μάθησης είναι ανάπτυξη και εμπειρία, κάτι καινούριο που προστίθεται στην προηγούμενη εμπειρία του ανθρώπου και συνιστά μια πορεία, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή συμπεριφοράς.

Η μάθηση, αναφέρεται πάντοτε σε κάποια συστηματική μεταβολή στη συμπεριφορά ή στη συμπεριφορική διάθεση, η οποία έρχεται ως αποτέλεσμα της εμπειρίας που αποκομίζεται από κάποια συγκεκριμένη κατάσταση (Παπαζάρης, 1999). Παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τη μάθηση, είναι η κατάσταση του φυσιολογικού οργανισμού του ανθρώπου, κάθε στοιχείο της προσωπικότητάς του, όπως η ηλικία και το φύλο, το είδος της μεθόδου που χρησιμοποιούμε για να μάθουμε κάτι αλλά και τα ερεθίσματα που παίρνουμε από το περιβάλλον, φυσικό και κοινωνικό.

Στην εκπαίδευση, το κλειδί της μάθησης είναι η γλώσσα. Το παιδί για να μαθαίνει γενικώς, πρέπει προηγουμένως να μάθει μια γλώσσα. Συνεπώς, η μάθηση, όπως και η σκέψη, είναι πάντοτε μάθηση σε μία γλώσσα. Ο παιδαγωγός από την πλευρά του δημιουργεί τις προϋποθέσεις και κατευθύνει τις ενέργειες των μαθητών για να πετύχει η μάθηση. Άρα, σύμφωνα με την παιδαγωγική αρχή του J. Dewey “Learning by doing” (μαθαίνω κάνοντας), η μάθηση προϋποθέτει ενέργεια από πλευράς του μαθητή, δηλαδή μάθηση με δράση.

Για την κατανόηση της μουσικής έννοιας, θα πρέπει να δεχτούμε ως δεδομένο, πως η μουσική θα πρέπει να είναι πρωταρχικά αισθητική παιδεία. Αυτό, σημαίνει πως η μουσική παιδεία, θα πρέπει να κατευθύνει τις ενέργειές της, στο να αναπτύσσει τις ικανότητες του μαθητή για ανακάλυψη της έννοιας της μουσικής.

Σε αυτή τη προσπάθεια, σημαντικό ρόλο κατέχει η αντίληψη, η οποία είναι η πράξη με την οποία κατανοούμε έννοιες με μια πνευματική διαδικασία, εφόσον υπάρχει κάποιο ερέθισμα. Εκλαμβάνοντας την αντίληψη με την βαθύτερη δυνατή της έννοια, μουσική αντίληψη υφίσταται, όταν υπάρχουν μουσικές έννοιες προς μάθηση, παρόντων μουσικών ερεθισμάτων (Bigget, 1990).

Έτσι, μέσω των αισθήσεων, τα στοιχεία συμπληρώνονται, μεταφράζονται και παίρνουν τις ορθές τους έννοιες, τα νοήματά τους, καθώς το μυαλό αντιδρά στις αισθητήριες εντυπώσεις μέσω παλαιότερων εμπειριών, παρόντων καταστάσεων, με τους σκοπούς και τους στόχους που βάζει το κάθε άτομο για τον εαυτό του (Παπαζάρης, 1999).

Με τη μουσική αντίληψη, σχηματίζονται οι μουσικές έννοιες, δηλαδή οι οργανωτές των μουσικών εμπειριών. Ένα παιδί για να μπορέσει να κατακτήσει την μουσική αντίληψη, θα πρέπει να ακολουθήσει δυο σημαντικές διεργασίες: (1) οι μουσικές έννοιες προκύπτουν από τις εμπειρίες με μουσικά ερεθίσματα, και (2) οι μουσικές έννοιες πρέπει να υφίστανται πριν αναγνωρισθούν με το όνομά τους.

Τα παιδιά διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους στις έμφυτες ικανότητές τους, ως προς την σταδιακή κατανόηση των μουσικών εννοιών αλλά όλα τα παιδιά διαθέτουν την ικανότητα για μια τέτοια σταδιακά αναπτυσσόμενη κατανόηση (Young, 1995).

1.3 Η συμμετοχή της μουσικής αγωγής στην διαμόρφωση της προσωπικότητας των μαθητών.

Το γενικότερο επίτευγμα, μπορεί να επηρεαστεί από τον αντίκτυπο που έχει η μουσική στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη του μαθητή. Η εκμάθηση και αναπαραγωγή ενός οργάνου, μπορεί να οδηγήσει σε μια αίσθηση του επιτεύγματος, αύξηση της αυτοεκτίμησης, αυξημένη εμπιστοσύνη, επιμονή στην αντιμετώπιση των απογοητεύσεων, όταν η μάθηση αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία, αυτοπειθαρχία και παρέχεται επίσης ένα σημαντικό μέσο αυτο-έκφρασης. Τα παραπάνω, μπορεί να αυξήσουν το κίνητρο για μάθηση γενικά, υποστηρίζοντας έτσι την καλύτερη επίδοση των μαθητών.

Όπως θα δούμε και παρακάτω, μέσα από την διεθνή βιβλιογραφική μας επισκόπηση, αποδεικνύεται πως η συμμετοχή σε μουσικές ομάδες, προωθεί φίλιες με ομοϊδεάτες ανθρώπους και καλλιεργεί μια σειρά από σημαντικά χαρακτηριστικά, όπως: αυτοπεποίθηση, κοινωνικές δεξιότητες, κοινωνική δικτύωση, ομαδική δουλειά, αυτοπειθαρχία, συνεργασία, ευθύνη, δέσμευση, αμοιβαία υποστήριξη, δέσμευση για

την επίτευξη των στόχων της ομάδας, αυξημένη συγκέντρωση και σίγουρα είναι ένα σημαντικό μέσο από το οποίο παρέχεται μια διέξοδος για ψυχαγωγία και χαλάρωση (Hallam, 2010).

Η εργασία σε μικρές μουσικές ομάδες, απαιτεί την ανάπτυξη εμπιστοσύνης και σεβασμού αλλά και την καλλιέργεια δεξιοτήτων διαπραγμάτευσης και συμβιβασμού. Ακόμη, στην εφηβεία η μουσική συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη της αυτοδιάθεσης.

Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα σχετικά με τον αντίκτυπο της συμμετοχής της μουσικής εκπαίδευσης στην κοινωνική και προσωπική ανάπτυξη, διεθνώς, τείνει να βασίζεται σε αυτό-αξιολόγηση, είτε σε ερωτηματολόγια, είτε σε συνεντεύξεις.

Γενικότερα, το συγκεκριμένο πεδίο έρευνας, έχει λάβει λιγότερη προσοχή από τον αντίκτυπο της μουσικής στην ακαδημαϊκή ανάπτυξη των μαθητών, παρά το γεγονός ότι οι συνέπειες στην επίτευξη της πνευματικής ανάπτυξης, μπορεί εν μέρει να διαμεσολαβούνται από την αύξηση του κοινωνικού και πολιτιστικού κεφαλαίου.

Για παράδειγμα, η Broh (2002) έδειξε ότι οι σπουδαστές που συμμετείχαν σε μουσικές δραστηριότητες, μίλησαν περισσότερο με τους γονείς και τους δασκάλους τους και οι γονείς τους είχαν περισσότερες πιθανότητες να μιλήσουν με τους γονείς των φίλων τους. Ανέπτυξαν έτσι δεσμούς επικοινωνίας και συνεργασίας. Κατέληξε λοιπόν στο συμπέρασμα, ότι αυτά τα κοινωνικά οφέλη ήταν πιθανό να οδηγήσουν σε υψηλότερη αυτοεκτίμηση στα παιδιά, με τη σειρά τους, οδηγώντας σε αυξημένα κίνητρα και αυτο-αποτελεσματικότητα.

Μια μελέτη του Νορβηγικού Συμβουλίου Έρευνας για την Επιστήμη και τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες, υποστήριξε αυτό το εύρημα, δηλαδή την σχέση μεταξύ της ύπαρξης μουσικών ικανοτήτων και των υψηλών κινήτρων των μαθητών για μάθηση, που οδήγησαν σε μεγαλύτερη πιθανότητα επιτυχίας στο σχολείο (Lillemyr, 1983).

Υπήρξαν λοιπόν, υψηλοί συσχετισμοί μεταξύ της θετικής αυτο-αντίληψης, της νοητικής ικανότητας, της αυτοεκτίμησης, του ενδιαφέροντος και της συμμετοχής στη σχολική μουσική.

Βασίζόμενοι, σε αρκετές έρευνες που έχουν διεξαχθεί στο εξωτερικό, παρακάτω θα δούμε πως η αύξηση της ποσότητας της μουσικής εκπαίδευσης στην τάξη, στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών, μπορεί να αυξήσει την κοινωνική συνοχή μέσα στην τάξη, να προάγει την καλύτερη κοινωνική προσαρμογή και πιο θετικές στάσεις από την πλευρά των μαθητών, ιδιαίτερα αυτών με χαμηλές δεξιότητες, τους δυσσαρестημένους μαθητές.

Ο Whitwell (1977), κατέληξε σε παρόμοια συμπεράσματα και υποστήριξε ότι η δημιουργική συμμετοχή στη μουσική, βελτιώνει την εικόνα του εαυτού, την αυτογνωσία και δημιουργεί θετικές στάσεις. Παρόμοια ευρήματα έχουν βρεθεί σε

έρευνες που διεξήχθησαν σε μειονότητες και μαύρους μαθητές (Marshall, 1978) και παιδιά χαμηλής οικονομικής κατάστασης (Costa-Giomi, 1999).

Φαίνεται, ότι η επιτυχία στη μουσική, μπορεί να ενισχύσει τα γενικά αισθήματα εμπιστοσύνης και αυτοεκτίμησης που αυξάνουν με τη σειρά τους, το κίνητρο για σπουδές γενικότερα.

Αντίστοιχο εμπειρικό παράδειγμα, από την κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα από την Ελβετία, πιστοποιεί με τη σειρά του τα οφέλη της μουσικής εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή μέσα στην τάξη, την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των μαθητών, την καλύτερη κοινωνική προσαρμογή και τη πιο θετική στάση των παιδιών. Αυτές οι επιδράσεις ήταν ιδιαίτερες σημαντικές σε μαθητές με χαμηλές επιδόσεις και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Spychiger, et al., 1993).

Ο Harland (2000), εντοπίζει κοινά στοιχεία με την παραπάνω έρευνα, προσθέτοντας πως μέσω της μουσικής εκπαίδευσης, υπήρχαν αντιληπτές επιδράσεις, σχετικά με την ευαισθητοποίηση των άλλων, την ευημερία και τα αποτελέσματα μεταφοράς. Στην συγκεκριμένη έρευνα, μερικοί μαθητές αντιλαμβάνονταν τα οφέλη των μουσικών τάξεων, στην ακρόαση μουσικής και την ανάπτυξη μουσικών δεξιοτήτων, ενώ άλλοι αναφέρθηκαν στην απόλυτη διασκέδαση και τη θεραπευτική φύση της μουσικής, η οποία τους έδωσε την εμπιστοσύνη να εκτελέσουν ένα μουσικό έργο, μπροστά σε κοινό. Επίσης, αναφέρουν πως διευκόλυνε την ομαδική εργασία και πως τους επέτρεψε να μάθουν να εκφράζονται. Οι μαθητές που έπαιξαν μουσικά όργανα, ανέφεραν αύξηση της αυτοεκτίμησης και της αίσθησης ταυτότητας.

Οι Tolfree και Hallam (2016)¹, σε μία πιλοτική έρευνα που διεξήχθη για τα οφέλη της μουσικής στην καθημερινότητα των μαθητών αλλά και των νέων ανθρώπων γενικότερα, αναφέρουν επίσης μια αίσθηση επιτυχίας, αυξημένη εμπιστοσύνη και την παροχή ενός εναλλακτικού μέσου επικοινωνίας των συναισθημάτων για παιδιά ηλικίας 9-17 ετών, που προσφέρει η εκμάθηση ενός οργάνου. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από αυτή την έρευνα είναι ότι οι μαθητές αναφέρθηκαν επίσης, στο ότι απολαμβάνουν να παίζουν μουσική μαζί με φίλους.

Μία έρευνα του εκπαιδευτικού ινστιτούτου του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, διερεύνησε τα οφέλη της συμμετοχής των μαθητών σε σχολικά συγκροτήματα, στις ΗΠΑ και το Λονδίνο (Hallam, 2010). Τα οφέλη περιλαμβάνουν το γενικότερο επίτευγμα, την εκτίμηση, την πειθαρχία, τη διασκέδαση και την ενεργό συμμετοχή (Brown, 1980). Το 95% των ερωτηθέντων γονέων των μη συμμετεχόντων μαθητών σε σχολικά συγκροτήματα, πιστεύει, ότι η συμμετοχή των μαθητών σε σχολικό συγκρότημα (μπάντα), παρείχε εκπαιδευτικά οφέλη που δεν βρέθηκαν σε άλλες αίθουσες διδασκαλίας και το 78% συμφώνησε ότι το συγκρότημα ήταν πιο εκπαιδευτικό από το εξωσχολικό ατομικό πρόγραμμα μουσικής εκπαίδευσης.

---

¹ Στο επιστημονικό τεύχος δημοσιεύσεων «Pshychology of Education Review».

Στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας, στην οποία συμμετείχαν και οι διευθυντές των σχολικών συγκροτημάτων (μαέστροι), μίλησαν γενικά για τα οφέλη που προσφέρει η συμμετοχή των μαθητών σε ένα τέτοιο συγκρότημα. Κάποια από αυτά ήταν, η πειθαρχία, η ομαδική εργασία, ο συντονισμός, η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η υπερηφάνεια, η ολοκλήρωση, το κλίμα συνεργασίας, η αυτοπεποίθηση, η οικοδόμηση χαρακτήρα και προσωπικότητας, η βελτίωση της αυτοεκτίμησης, η κοινωνική ανάπτυξη και τέλος η απόλαυση.

Ομοίως, στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στα σχολεία και διδάσκουν ένα μουσικό όργανο, ανέφεραν σημαντικά οφέλη που προκύπτουν από την εκμάθηση ενός οργάνου, που αποτελεί ένα μέσο ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, ανάπτυξης του συνεργατικού πνεύματος, μιας αίσθησης ικανοποίησης, εμπιστοσύνης και αυτοπειθαρχίας. και τέλος ανάπτυξης του φυσικού συντονισμού (Hallam and Prince, 2000).

Επίσης, μαθητές μεγαλύτερης ηλικίας, οι οποίοι έχουν διαμορφώσει τα βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, φαίνεται να επηρεάζονται θετικά από την συμμετοχή τους σε μουσικά σύνολα. Συγκεκριμένα, ενισχύεται το ομαδοσυνεργατικό τους πνεύμα και αποκτούν υποσυνείδητα τεχνικές, που τους βοηθούν να στοχεύουν σε κοινούς ομαδικούς στόχους και ανάπτυξη στενών δεσμών μεταξύ των μελών του μουσικού συνόλου (Sward, 1989).

Η συμμετοχή σε εξωσχολικές πρόβες και παραστάσεις για χάρη μιας σχολικής δραστηριότητας, έχει αποδειχθεί ότι διευκολύνει την ανάπτυξη φιλίας με ομοϊδέατες και συμβάλλει στην καλύτερη κοινωνική ζωή των μαθητών, μέσω της ευρείας αποδοχής της παράστασης από τους μη συμμετέχοντες (Pitts, 2007). Η συμμετοχή αυτή, αύξησε την αυτοπεποίθηση των μαθητών, την κοινωνική τους δικτύωση και την αίσθηση του ανήκειν, παρά τη δέσμευση χρόνου που απαιτούνταν και που αναπόφευκτα επηρέασε άλλες δραστηριότητες.

Μια σχετική επιστημονική δημοσίευση (Kokotsaki & Hallam, 2007)², έδειξε με τη σειρά της πως μαθητές που κάποια στιγμή στην ζωή τους έλαβαν μουσική εκπαίδευση παρουσίασαν παρόμοια οφέλη. Οι μαθητές ανέφεραν, ότι η ενεργός συμμετοχή τους στη μουσική, τους βοήθησε να αναπτύξουν δεξιότητες σημαντικές για την ζωή τους, όπως η πειθαρχία και η συγκέντρωση και ότι η ενασχόληση με την μουσική τους παρείχε μια διέξοδο για χαλάρωση κατά τη διάρκεια απαιτητικών περιόδων σπουδών.

Μία ακόμη έρευνα, που διεξήχθη σε 84 μέλη μιας συλλογικής χορωδιακής κοινότητας, το 87% ανέφεραν ότι είχαν κοινωνικά επωφεληθεί, το 75% συναισθηματικά και το 49% πνευματικά. Ως σημαντικά οφέλη αναφέρθηκαν επίσης, η γνωριμία με νέους ανθρώπους, η αίσθηση θετικότερης σκέψης και η πνευματική άνοδος (Clift & Hancox, 2001).

---

² Στο επιστημονικό περιοδικό «Music Education Research».

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από την βιβλιογραφική έρευνα είναι, πως η συμμετοχή σε μουσικές ομάδες, ενισχύει την κοινωνικότητα των μαθητών και την διάθεση τους να αναπτύξουν φιλίες. Μέσα σε μικρές μουσικές ομάδες, οι κοινωνικές σχέσεις και η ανάπτυξη εμπιστοσύνης και σεβασμού είναι κρίσιμες για τη λειτουργία τους (Davidson & Good, 2002, Young & Colman, 1979). Για τις μακροπρόθεσμες επιτυχίες, οι πρόβες πρέπει να υποστηρίζονται από ισχυρά κοινωνικά πλαίσια, καθώς οι αλληλεπιδράσεις χαρακτηρίζονται συνήθως από συγκρούσεις και συμβιβασμούς που σχετίζονται κυρίως με το μουσικό περιεχόμενο και τον συντονισμό του, αν και ορισμένες αλληλεπιδράσεις είναι πιο προσωπικής φύσης (π.χ. έγκριση) (Murningham & Conlon, 1991).

Στην εφηβεία, η μουσική συμβάλλει επίσης σημαντικά στην ανάπτυξη της προσωπικής ταυτότητας. Οι έφηβοι, ακούνε πολλές ώρες την ημέρα μουσική (Hodges & Haack, 1996). Στο Ηνωμένο Βασίλειο ακούν συνήθως, σχεδόν τρεις ώρες την ημέρα (North et al., 2000). Αυτό το κάνουν για να περάσει ο χρόνος, να ανακουφιστούν από την πλήξη, να εκτονώσουν την ένταση τους και να αποσπάσουν την προσοχή τους από ανησυχίες που τους απασχολούν (Zillman & Gan, 1997).

Η μουσική, θεωρείται πηγή υποστήριξης όταν οι νέοι αισθάνονται ταραγμένοι ή μόνοι τους, ενεργώντας ως ρυθμιστής της διάθεσης, βοηθώντας να διατηρήσουν την αίσθηση του ανήκειν και της κοινότητας (Zillman & Gan, 1997).

Η μουσική επίσης, έχει συνδεθεί με την ικανότητα αύξησης της συναισθηματικής ευαισθησίας. Η αναγνώριση των συναισθημάτων στη μουσική, σχετίζεται με τη συναισθηματική νοημοσύνη.

Ο Resnisow (2004) διαπίστωσε την επιρροή της κλασσικής μουσικής στην τόνωση και την ανάδυση της συναισθηματικής νοημοσύνης του ατόμου. Συγκεκριμένα, την ικανότητα να εντοπίζουν, να κατανοούν και να διαχειρίζονται τα συναισθήματα. Η αναγνώριση του συναισθήματος στις μουσικές επιδόσεις, βασίζεται σε μερικές από τις ίδιες δεξιότητες που συνθέτουν την καθημερινή συναισθηματική νοημοσύνη.

Σύνοψη

Τα θετικά αποτελέσματα της εμπλοκής με τη μουσική στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη θα προκύψουν μόνο εάν, συνολικά, είναι μια ευχάριστη και ανταμειβόμενη εμπειρία. Η ποιότητα της διδασκαλίας, ο βαθμός στον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται ότι είναι επιτυχημένα και εάν μακροπρόθεσμα πρόκειται για θετική εμπειρία, είναι τα στοιχεία που θα συμβάλλουν στη φύση οποιονδήποτε προσωπικών ή κοινωνικών ωφελειών.

1.4 Η επίδραση της μουσικής εκπαίδευσης στην ακαδημαϊκή ανάπτυξη των μαθητών.

1.4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, παραθέτουμε μέσω βιβλιογραφικών αναφορών, την σχέση και το βαθμό επιρροής της μουσικής εκπαίδευσης, στην ακαδημαϊκή ανάπτυξη των μαθητών.

Όπως θα δούμε στην συνέχεια του κεφαλαίου, προκύπτει συσχέτιση της ανάπτυξης του ακαδημαϊκού επιτεύγματος με την ταυτόχρονη μουσική εκπαίδευση, καθότι τα διάφορα πεδία γνωστικών δεξιοτήτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την μουσική ενασχόληση.

1.4.2 Γλωσσικές δεξιότητες

Στην παράγραφο αυτή, θα αναφερθούμε σε συγκεκριμένη έρευνα που μελετά τη σχέση της μουσικής εκπαίδευσης με τις γλωσσικές δεξιότητες. Η καθηγήτρια Νίνα Κράους του Εργαστηρίου Ακουστικής Νευροεπιστήμης, του πανεπιστημίου Northwestern του Ιλινόις, με την επιστημονική της ομάδα, διεξήγαγαν έρευνα το 2002, θέλοντας να μελετήσουν τη σχέση της ανάπτυξης της ικανότητας κατανόησης του μουσικού ρυθμού από έναν μαθητή, με την βελτίωση της γλωσσικής του δεξιότητας. Η έρευνα, διεξήχθη σε δείγμα 100 εφήβων και διαπίστωσαν ότι όσοι «έπιαναν» καλύτερα το μουσικό ρυθμό, ήταν επίσης αυτοί που ο εγκέφαλός τους έδειχνε ανώτερες νευρωνικές αντιδράσεις στους ήχους της γλώσσας.

Προκύπτει λοιπόν το συμπέρασμα, ότι η ανάπτυξη του σωστού ρυθμού από έναν μαθητή μέσω της διεργασίας της μουσικής, οδηγεί στην ταυτόχρονη βελτίωση της γλωσσικής δεξιότητάς του, αφού ο ρυθμός αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της γλώσσας.

Επίσης, σε μία αντίστοιχη έρευνα που δημοσιεύθηκε το 2010 στο περιοδικό Nature Reviews Neuroscience η ίδια καθηγήτρια, τονίζει τα ευεργετικά αποτελέσματα της μουσικής εκπαίδευσης, στην πλαστικότητα της ακουστικής λειτουργίας του εγκεφάλου. Η μουσική εκμάθηση συμβάλλει στην ανάπτυξη οπτικοακουστικών δεξιοτήτων και μέσω της αισθητικής επεξεργασίας που μεταφέρεται από την μουσική σαν δεξιότητα και σε άλλους τομείς, επιδρά θετικά στην εκμάθηση της γλώσσας και την επεξεργασία της ομιλίας (Kraus & Chandrasekaran, 2010). Δεδομένου ότι, η μουσική είναι πιο προσιτή στα παιδιά από ότι τα φωνήματα, η έρευνα της Kraus

προτείνει ότι η μουσική εκπαίδευση μπορεί να έχει σημαντικά οφέλη για τις δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής.

Ακόμη, έρευνες σχετικά με την φθογγική και μουσική ικανότητα σε μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δείχνουν πως η ικανότητα των παιδιών να αντιλαμβάνονται τα φωνήματα, φαίνεται να εξαρτάται από την ικανότητα να αντλούν πληροφορίες από τις συχνότητες ομιλίας (Lamb & Gregory, 1993, Hallam, 2010).

Η ομιλία, κάνει εκτεταμένη χρήση διαρθρωτικών ακουστικών προτύπων, που βασίζονται σε διαφορές μεταξύ των φωνημάτων. Η μουσική κατάρτιση αναπτύσσει δεξιότητες που βελτιώνουν την αντίληψη αυτών των μοτίβων. Αυτό είναι κρίσιμο για την ανάπτυξη της φωνολογικής ευαισθητοποίησης, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στην εκμάθηση της ανάγνωσης με επιτυχία (Hallam, 2010).

Σύμφωνα με την Gromko, η μουσική καθοδήγηση η οποία βοηθά τα παιδιά να αναλύσουν ένα απλό τραγούδι σε μοτίβα, είναι πιθανό να ενισχύει την ικανότητα διαχωρισμού των λέξεων σε φθόγγους (Gromko, 2005).

Συνολικά, τα στοιχεία δείχνουν ότι αποτελέσματα κι άλλων παρόμοιων τέτοιων ερευνών, οδηγούν στο συμπέρασμα, πως η μουσική εκπαίδευση και κατάρτιση, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη συστημάτων αντιληπτικής επεξεργασίας, οξύνοντας την ικανότητα του εγκεφάλου για κωδικοποίηση των γλωσσικών ήχων και μοτίβων και οδηγεί στα βέλτιστα επιθυμητά αποτελέσματα. Ακόμη, οι ίδιες έρευνες τονίζουν πως ο αριθμός των ετών που εξασκείται ένα άτομο στην μουσική, έχει άμεση σχέση με την κωδικοποίηση των ηχητικών σημάτων που είναι σημαντικά για την ομιλία (Hallam, 2010).

Συνεπώς, όσο νωρίτερα η έκθεση του μαθητή σε ενεργή συμμετοχή στην μουσική εκπαίδευση και όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια συμμετοχής σε αυτή, τόσο μεγαλύτερη είναι και η επίδρασή της. Η μεταφορά αυτών των δεξιοτήτων, είναι αυτόματη και συμβάλλει όχι μόνο στη γλωσσική ανάπτυξη αλλά και στην ανάγνωση.

1.4.3 Μουσική και μαθηματικά

Σύμφωνα με έρευνες που μελετούν τη σχέση των μαθηματικών με την μουσική εκπαίδευση, το μάθημα των μαθηματικών, διδάσκεται γενικά σε απομόνωση από άλλα μαθήματα και συχνά στερείται οποιασδήποτε δημιουργικής ή καλλιτεχνικής διάθεσης. Οι μαθητές συχνά βαριούνται και δεν δίνουν προσοχή στην τάξη, με αποτέλεσμα τις χαμηλότερες βαθμολογίες στο μάθημα (Hodges & O'Connell, 2005).

Ωστόσο, υπάρχει μια σύνδεση μεταξύ της μουσικής και των μαθηματικών. Και οι δύο θεματικές περιοχές χρησιμοποιούν αριθμούς, επαναλαμβανόμενα πρότυπα και αναλογίες (Vaughn, 2000).

Εξαιτίας αυτού, είναι πιθανό η συμμετοχή στη μουσική εκπαίδευση να βελτιώσει την κατανόηση των μαθηματικών, με αποτέλεσμα να βελτιωθούν τα αποτελέσματα των μαθηματικών επιτευγμάτων.

Μια μεγάλη πλειοψηφία των ερευνητικών μελετών για τη μουσική και τα μαθηματικά δείχνουν, ότι υπάρχουν κάποια θετικά αποτελέσματα της μουσικής στο μαθηματικό επίτευγμα, ωστόσο μερικές μελέτες δεν έχουν βρει κανένα αποτέλεσμα.

Η σύνδεση μεταξύ μουσικής και μαθηματικών επεκτείνεται στο παρελθόν και τον 6ο αιώνα π.Χ. με τα Πυθαγόρεια πειράματα. Σε πιο πρόσφατους χρόνους, πολλοί έχουν προτείνει τη χρήση της μουσικής στη διδασκαλία των μαθηματικών.

Οι μουσικοί που παίζουν μέσα από μουσικές παρτιτούρες, απαιτείται συνεχώς να υιοθετούν μαθηματικές διαδικασίες για να υποδιαιρούν τους ρυθμούς και να μετατρέπουν τον ρυθμικό συμβολισμό σε ήχο. Ωστόσο, αυτός ο τύπος δραστηριότητας, δεν σχετίζεται με όλες τις πτυχές των μαθηματικών. Η μεταφορά είναι πιθανό να συμβεί μόνο όταν οι απαιτούμενες δεξιότητες είναι «κοντά».

Ο Whitehead (2001) εξέτασε την επίδραση της μουσικής διδασκαλίας (Orff-Schulwerk) στις επιδόσεις στο μάθημα των μαθηματικών των μαθητών μέσης και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η έρευνα διενεργήθηκε ως εξής: τα άτομα τοποθετήθηκαν τυχαία σε τρεις ομάδες: 1) η ομάδα πλήρους μουσικής διδασκαλίας (η οποία έλαβε μουσική διδασκαλία για 50 λεπτά πέντε φορές την εβδομάδα), 2) η ομάδα περιορισμένης μουσικής διδασκαλίας (η οποία έλαβε 50 λεπτά διδασκαλίας μία φορά την εβδομάδα) και 3) η ομάδα που δεν παρακολούθησε καμία μουσική εκπαίδευση (η οποία δεν έλαβε οδηγίες μουσικής).

Μετά από είκοσι εβδομάδες, η ομάδα πλήρους μουσικής διδασκαλίας έδειξε υψηλότερο επίπεδο στην επίδοση μαθηματικών ικανοτήτων από ό,τι οι άλλες δύο ομάδες. Η ομάδα με τον περιορισμένο χρόνο μουσικής διδασκαλίας, παρουσίασε περιορισμένη βελτίωση στις μαθηματικές επιδόσεις των μαθητών και η ομάδα χωρίς καμία μουσική διδασκαλία είχε το χαμηλότερο κέρδος στη βελτίωση των μαθηματικών επιδόσεων των μαθητών.

Ο Gregory (1988), συνέκρινε έξι τάξεις μαθητών γυμνασίου που διδάχτηκαν μαθηματικά μέσω μουσικής, με έξι τάξεις μαθητών που διδάσκονταν μαθηματικά μέσω παραδοσιακών μεθόδων. Οι τάξεις που διδάχτηκαν τα μαθηματικά μέσα από την μουσική, έδειξαν σημαντική βελτίωση σε σύγκριση με τις τάξεις που διδάχτηκαν τα μαθηματικά με τις παραδοσιακές μεθόδους.

Οι Geoghegan και Mitchelmore (1996) διερεύνησαν τον αντίκτυπο ενός μουσικού προγράμματος, στην εκμάθηση των μαθηματικών, σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η ομάδα των παιδιών που εμπλέκονταν σε μουσικές δραστηριότητες, βαθμολογήθηκε υψηλότερα σε ένα τεστ μαθηματικών, από ότι η ομάδα χωρίς καμία μουσική

εμπλοκή, αν και το μουσικό υπόβαθρο στο σπίτι του κάθε μαθητή, θα μπορούσε να αποβεί ένας συγχυτικός παράγοντας.

Ο Gardiner (1996), εξετάζοντας την επίδραση ενός προγράμματος τέχνης, διαπίστωσε ότι τα συμμετέχοντα παιδιά εμφάνισαν καλύτερες επιδόσεις στα μαθηματικά, σε σύγκριση με εκείνα που δεν το έκαναν. Όσοι συμμετείχαν στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μουσικής εκπαίδευσης, είχαν τις υψηλότερες βαθμολογίες συνολικά.

Συνολικά, τα στοιχεία δείχνουν ότι η ενεργός δέσμευση με τη μουσική, μπορεί να βελτιώσει τις μαθηματικές επιδόσεις. Ωστόσο, η φύση αυτής της σχέσης, τα είδη μουσικής εκπαίδευσης που απαιτούνται για να πραγματοποιηθεί το αποτέλεσμα, ο απαιτούμενος χρόνος και τα συγκεκριμένα είδη μαθηματικών προβλημάτων, είναι αντικείμενα που θα πρέπει να εξετάζονται παράλληλα και χρήζουν ειδικής διερεύνησης.

1.4.4 Κοινωνικές επιστήμες και μουσική

Σε έρευνα που διεξήγαγε το Υπουργείο Παιδείας των Ηνωμένων Πολιτειών, μαθητές Λυκείου στην Αφρική και τη Λατινική Αμερική, διδάχθηκαν τις κοινωνικές σπουδές και πιο συγκεκριμένα ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών, χρησιμοποιώντας την τέχνη, τη μουσική, την ποίηση, τη συνεργατική μάθηση και το παιχνίδι ρόλων (Konrad, 1999). Σε αυτούς τους μαθητές, η λήψη αυτής της πειραματικής εναλλακτικής διδασκαλίας πέτυχε υψηλότερες βαθμολογίες στις κοινωνικές σπουδές.

Ερευνητές, εξέτασαν επίσης τις επιπτώσεις της ολοκληρωμένης μουσικής διδασκαλίας στη μελέτη της ιστορίας του Ηνωμένου Βασιλείου (McTeer & Bailey, 1980). Σε αυτή την έρευνα, μια ομάδα μαθητών Λυκείου, διδάχθηκε ιστορία, χρησιμοποιώντας ένα παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας, διάλεξη-συζήτηση και μια άλλη, χρησιμοποίησε μια διαφορετική μέθοδο, ακούγοντας και αναλύοντας λαϊκή μουσική που είχε ως θέματα τη γήρανση, τη δολοφονία, τα πολιτικά δικαιώματα, το έγκλημα, τα ναρκωτικά, το θάνατο, την οικολογία, τη πυρηνική ενέργεια, το Βιετνάμ και το γυναικείο κίνημα.

Μετά από πέντε εβδομάδες, δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά είτε στις στάσεις, είτε στις γνώσεις μεταξύ των δύο ομάδων, αν και η ομάδα με την μέθοδο μουσικής εκμάθησης έφερε καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

1.4.5 Ξένες γλώσσες και μουσική

Σε ανάλογο πλαίσιο, υπάρχουν μελέτες που διερευνούν τις συνέπειες της μουσικής

ενσωμάτωσης στην εκπαιδευτική διαδικασία εκμάθησης ξένων γλωσσών. Σε ένα ερευνητικό πείραμα, η μουσική διδασκαλία ενσωματώθηκε στο μάθημα εκμάθησης γαλλικών, στις τάξεις ενός δημοτικού σχολείου με τη μορφή πέντε 15λεπτων μουσικών μαθημάτων (Lowe, 1995). Σε κάποιες άλλες τάξεις του ίδιου σχολείου, δεν ενσωματώθηκε η μουσική στην εκμάθηση της γαλλικής γλώσσας, αλλά οι μαθητές, έλαβαν εβδομαδιαία 30- λεπτά μαθήματα μουσικής. Η ομάδα που ενσωμάτωσε την μουσική ολοκληρωμένα στο μάθημα των γαλλικών, έφερε καλύτερα αποτελέσματα στην προφορική γλώσσα, τη γραμματική και την ανάγνωση και κατανόηση γαλλικών δοκιμίων.

Σε μια διαφορετικού τύπου έρευνα, χρησιμοποιώντας μια τεχνική που ονομάζεται "suggestopedia" η οποία ενσωματώνει μουσική, οι φοιτητές μάθαιναν γερμανικά πιο αποτελεσματικά από μια άλλη ομάδα η οποία δεν ενσωμάτωσε την μουσική στο μάθημα (Gassner-Roberts & Brislan, 1984). Ωστόσο, δεν είναι δυνατό να διαχωριστούν τα συγκεκριμένα αποτελέσματα της μουσικής επίδρασης από τη συνολική προσέγγιση "suggestion".

Μία εναλλακτική και ενδιαφέρουσα πρόταση, παρουσίασε η Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΕΕΜΑΠΕ), στα πλαίσια του προγράμματος «Ευρωπαϊκός Εκπαιδευτικός Φάκελος Μουσικής (European Music Portfolio): Ένας δημιουργικός δρόμος για την εκμάθηση των γλωσσών». Το EMP-L σχεδιάζεται και υλοποιείται, από μια ευρωπαϊκή ομάδα ειδικών στη διδασκαλία της Γλώσσας και της Μουσικής και υποστηρίζεται οικονομικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση για το διάστημα 2009-2012, στα πλαίσια του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης Comenius³. Στο πρόγραμμα, που εφαρμόστηκε πιλοτικά, συμμετείχαν εκπαιδευτικοί και μαθητές επιλεγμένων σχολείων, οκτώ χωρών (Γερμανία, Αγγλία, Ελλάδα, Σκωτία, Γαλλία, Ρουμανία, Ισπανία, και Ελβετία) κατά το χρονικό διάστημα φθινόπωρο 2010 - άνοιξη 2011.

Στόχος του προγράμματος, είναι η Μουσική εκτός από μια ανεξάρτητη μορφή τέχνης, να αποτελέσει και ένα εργαλείο μάθησης. Πιο συγκεκριμένα η μουσική να αποτελέσει το μέσο εκμάθησης των ξένων γλωσσών.

Σύμφωνα με τους σχεδιαστές του προγράμματος, κάθε γλώσσα διαρθρώνεται με έναν ιδιαίτερο τρόπο, μέσα από συγκεκριμένους τονισμούς, ρυθμούς και μελωδίες όπου και τη χαρακτηρίζουν. Η μουσική βοηθά αυτόν που προσπαθεί να μιλήσει κάποια ξένη γλώσσα να αποκτήσει σχετική προφορά, καθώς κατά τη μεταφορά της προσωδίας της μητρικής του γλώσσας σε μια νέα γλώσσα, δίνεται η εντύπωση ότι ο ομιλών, τη διαχειρίζεται με άνεση. Κάτι τέτοιο συμβαίνει γιατί οι μουσικοί ρυθμοί σε μία μουσική σύνθεση, τείνουν να διατηρούν μια στενή αντιστοιχία με τα προσωδιακά στοιχεία της ομιλίας της μητρικής γλώσσας του συνθέτη (Patel & Daniele, 2003).

---

³ http://www.emportfolio.eu/emp/images/stories/materials/deliverables/greek/piloting_handbook.pdf

Εικόνα 1.1: Μία «Ευρωπαϊκή» καλημέρα μέσα από την μουσική.⁴

Guten Morgen, guten Morgen 1 2

1. C F C F 2. C F C

Gu-ten Mor - gen, gu-ten Mor - gen, good mor - ning, good
Do-bro ju - tro, do-bro ju - tro, mirè - di - ta, mirè -

F C F C F C

mor - ning, bue-nos dí - as, bue-nos dí - as buon_
di - ta, ka - li - me - ra, ka - li - me - ra, bom_

F C F

aior - no, bon - iour.

Σύνοψη

Σαφέστατα προκύπτει μια σύνδεση στη σχέση επιρροής της μουσικής εκπαίδευσης και των λοιπών γνωστικών δεξιοτήτων του μαθητή. Αυτό διότι, η μουσική εκπαίδευση επηρεάζει την γενικότερη αντιληπτική ικανότητα. Ωστόσο, ο βαθμός επιρροής είναι κάτι που εξετάζεται εξατομικευμένα στον εκάστοτε μαθητή για πιο ποιοτικά αποτελέσματα. Το βέβαιο είναι πως δεν υπάρχει καμία βάση για να πούμε ότι η μουσική διδασκαλία δεν έχει καμία επίδραση στο ακαδημαϊκό επίτευγμα. Η μάθηση του ανθρώπου είναι ένα τόσο περίπλοκο φαινόμενο, που κάθε απλοϊκή εξήγηση όπως αυτή, θα πρέπει να απορριφθεί.

⁴ Πηγή: www.emportfolio.eu

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Εισαγωγή

Με τον Ν.1824/1988, κατοχυρώνεται η ενσωμάτωση των μουσικών σχολείων στο δευτεροβάθμιο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας. Αποτελεί τη νομική υπόσταση του θεσμού, καθώς αποσαφηνίζεται ο σκοπός ίδρυσης των μουσικών σχολείων και θεμελιώνονται οι κανόνες που διέπουν τη λειτουργία και την οργάνωσή τους.

Με την πάροδο των ετών, έχουν υπάρξει μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις, που αφορούν κυρίως αλλαγές ως προς την λειτουργία του θεσμού. Θα αναφερθούμε λεπτομερώς, στη συνέχεια της ενότητας.

2.2 Ο Ν. 1824/1988

Με βάση τον ιδρυτικό νόμο, τα Μουσικά Σχολεία πρόκειται για δημόσια σχολεία που έχουν ως σκοπό, *«την προετοιμασία και την κατάρτιση νέων που επιθυμούν να ακολουθήσουν την επαγγελματική κατεύθυνση της μουσικής»*.⁵

Η υπουργική απόφαση Γ2/3850/16-6-1998, έρχεται να συμπληρώσει τον ιδρυτικό νόμο. Καθορίζει, ουσιαστικά, τις λεπτομέρειες λειτουργίας της δομής των μουσικών σχολείων.

Πιο συγκεκριμένα, αναλύεται η μορφή του προγράμματος σπουδών, ο τρόπος εισαγωγής των μαθητών, οι προϋποθέσεις στελέχωσης από πλευράς εκπαιδευτικού δυναμικού, ο ρόλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής κ.α.

2.2.1 Το πρόγραμμα σπουδών

Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών εμφανίζει μία δομή που συνδυάζει την συμβατική δημόσια εκπαίδευση, ταυτόχρονα με τον τομέα της μουσικής. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τα μαθήματα Γενικής παιδείας που διδάσκονται σε όλα τα υπόλοιπα

---

⁵ Ν.1824/1988, § 1

δημόσια σχολεία της χώρας, υποχρεωτική διδασκαλία δύο ή τριών μουσικών οργάνων, παράλληλη διδασκαλία ευρωπαϊκής και παραδοσιακής μουσικής καθώς και μαθήματα Αισθητικής παιδείας (Ιστορία της τέχνης και Θεατρολογία).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ιδρύεται το πρώτο Μουσικό Γυμνάσιο στην Παλλήνη Αττικής, κατά το σχολικό έτος 1988-89. Σύμφωνα με τις επιταγές του ιδρυτικού νόμου, η λειτουργία του είναι πειραματική και εστιάζει στην εφαρμογή πειραματικών προγραμμάτων και πειραματικών μεθόδων διδασκαλίας στον τομέα της αισθητικής παιδείας γενικότερα και της μουσικής ειδικότερα. Σήμερα, η χώρα μας διαθέτει 48 μουσικά σχολεία:

Προσφάτως, ακολούθησε νεότερος ουσιαστικός νόμος, που τροποποιεί συγκεκριμένες παραγράφους της προαναφερόμενης υπουργικής απόφασης. Πρόκειται για την υπ' αριθμ. 58167/Δ2/24-04-2018 Υ.Α. «Λειτουργία Μουσικών Σχολείων» (Β' 1371). Στο ίδιο μήκος κύματος και ακόμα πιο πρόσφατα, ακολούθησαν εκ νέου σχετικές υπουργικές αποφάσεις, (αρ. πρωτ. 73186/Δ2/16-05/2019 & 73173/Δ2/16-05-2019), που τροποποιούν ωστόσο συγκεκριμένες παραγράφους της προηγούμενης διάταξης, ως προς τον τρόπο αξιολόγησης των μαθημάτων γενικής παιδείας των Γενικών Μουσικών Λυκείων και για τον προσδιορισμό του βαθμού ετήσιας επίδοσης ανά μάθημα.

Στην τελευταία παράγραφο αυτού το κεφαλαίου, θα επικεντρωθούμε πιο αναλυτικά στο θέμα των πρόσφατων υφιστάμενων θεσμικών αλλαγών.

2.2.2 Η Στελέχωση του Εκπαιδευτικού προσωπικού

Με βάση τον ιδρυτικό νόμο 1824/1988, συγκροτείται πενταμελής καλλιτεχνική επιτροπή από ειδικούς τομείς λειτουργίας των μουσικών σχολείων. Έργο της Επιτροπής είναι η μελέτη και εισήγηση σε θέματα προγραμμάτων διδασκαλίας των ειδικών μαθημάτων, εξοπλισμού, στελέχωσης και τρόπου αξιολόγησης και λειτουργίας όλων των μουσικών σχολείων της χώρας. Με την ίδια απόφαση ορίζεται ο πρόεδρος και ο γραμματέας της επιτροπής, καθώς και ο τρόπος λειτουργίας της η διάρκεια της θητείας του προέδρου και των μελών της και ο τρόπος διοικητικής στήριξης του έργου της, (η παρ.4 αντικαταστάθηκε ως άνω από την παρ.1 της Γ2/2513/89 (ΦΕΚ 477 Β') αποφ. Υπ. Παιδείας)".

Η επιτροπή έχει τρίχρονη θητεία και επιλέγεται και συγκροτείται από τον Υπουργό Παιδείας, ώστε να είναι γνωμοδοτικό του όργανο. Την απαρτίζουν κατά κανόνα εκπαιδευτικοί μουσικής των μουσικών σχολείων, σχολικοί σύμβουλοι μουσικής και καθηγητές πανεπιστημιακών τμημάτων με αντικείμενο τη μουσική. Κατά καιρούς πρόεδροι ή μέλη της Επιτροπής, έχουν διατελέσει αναγνωρισμένου κύρους μουσικοί και μουσικοπαιδαγωγοί.

Το διδακτικό προσωπικό των μουσικών σχολείων διακρίνεται σε καθηγητές των γενικών μαθημάτων που έχουν σχέση με τις τέχνες γενικά και τη μουσική ειδικότερα (ειδικές σπουδές ή αναγνωρισμένο καλλιτεχνικό έργο και δράση) και σε καθηγητές μουσικής, απόλυτα εξειδικευμένους στους τομείς της μουσικής.

Τα προσόντα, οι προϋποθέσεις, τα κριτήρια και η διαδικασία μετάθεσης μόνιμων εκπαιδευτικών στα μουσικά σχολεία καθορίζονται με το Π.Δ της παρ.8 του κεφ.Β' του άρθρ.16 του Ν.1566/85 (ΦΕΚ 167 Α').

Για την επιλογή και τοποθέτηση διευθυντών και υποδιευθυντών στα μουσικά σχολεία καταρτίζεται ξεχωριστός αξιολογικός πίνακας, στον οποίο εντάσσονται εκπαιδευτικοί που έχουν τα γενικά προσόντα κατά τις ισχύουσες διατάξεις και τα ειδικά προσόντα της παρ.5. Κατά τα λοιπά, για την επιλογή και τοποθέτηση διευθυντών και υποδιευθυντών στα μουσικά σχολεία εφαρμόζονται οι κείμενες διατάξεις για τους διευθυντές και υποδιευθυντές σχολικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

2.2.3 Η Διαδικασία Επιλογής του Μαθητικού Δυναμικού

Η επιλογή των μαθητών στα μουσικά σχολεία, πραγματοποιείται μέσω ειδικών εξετάσεων. Κατά την εαρινή σχολική περίοδο, εκπρόσωποι – εκπαιδευτικοί των μουσικών σχολείων, πραγματοποιούν επισκέψεις στα δημοτικά σχολεία της περιοχής, με στόχο να παρουσιάσουν στους ενδιαφερόμενους μαθητές της Στ τάξης, τον θεσμό των μουσικών σχολείων, δίδοντας τους ειδικά έντυπα εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

Σύμφωνα λοιπόν με την πιο πρόσφατη σχετική υπουργική απόφαση «αρ. πρωτ. 58167/Δ2/24-04-2018 Υ.Α. «Λειτουργία Μουσικών Σχολείων» (Β' 1371)», κατόπιν της εκδήλωσης ενδιαφέροντος, για την εισαγωγή των υποψηφίων στα Μουσικά Γυμνάσια της χώρας, πραγματοποιείται γραπτή εξέταση. Οι θεματικές ενότητες βάση των οποίων αξιολογούνται οι υποψήφιοι, αφορούν σε: «*ρυθμό, φωνητική ικανότητα, διάκριση ηχοχρωμάτων και προαιρετικά ένα μουσικό όργανο (ευρωπαϊκό ή παραδοσιακό), σε επίπεδο τουλάχιστον της Κατωτέρας Σχολής*».⁶ Η εξέταση διενεργείται ταυτόχρονα και πραγματοποιείται διαδοχικά ανά ομάδες, με ευθύνη τον Διευθυντή του σχολείου, έτσι ώστε οι ομάδες να μην έρθουν σε επικοινωνία μεταξύ τους μέχρι το πέρας της γραπτής εξέτασης όλων των υποψηφίων.

Η διαδικασία επιλογής διενεργείται κατά το χρονικό διάστημα από 15 μέχρι 30 Ιουνίου κάθε σχολικού έτους και σε εξαιρετικές περιπτώσεις κατά το χρονικό διάστημα από την 1^η μέχρι την 11η Σεπτεμβρίου κάθε σχολικού έτους.

Για το πρόγραμμα των εξετάσεων, τα θέματα των εξετάσεων, τη βαθμολόγηση και τις εγγραφές των μαθητών ισχύει η με αριθμ. πρωτ. 58167/Δ2/24-04-2018 Υ.Α. «Λειτουργία Μουσικών Σχολείων» (Β' 1371).

---

⁶ ΦΕΚ 1371/2018, παράγραφος 1.

2.2.4 Η Χορήγηση τίτλων σπουδών

Οι απόφοιτοι του Ενιαίου Μουσικού Λυκείου έχουν τις ίδιες δυνατότητες επιλογής, κατά την αποφοίτησή τους, με τους αποφοίτους των άλλων Λυκείων, να δώσουν εξετάσεις και να εισαχθούν στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας. Επί πλέον έχουν τη δυνατότητα, σύμφωνα με την Υπουργική απόφαση του 2000 (Γ2/1050/4-3-2000), απόκτησης πτυχίου Μουσικής Ειδικότητας,

- ✓ Αρμονίας,
- ✓ Βυζαντινής Μουσικής
- ✓ Παραδοσιακών Οργάνων

ύστερα από εξετάσεις που γίνονται από το Υπουργείο Παιδείας κάθε χρόνο το Σεπτέμβριο. Οι τίτλοι αυτοί είναι ισότιμοι & αντίστοιχοι με τους τίτλους που χορηγούνται από τα Ωδεία και τις Μουσικές Σχολές.

Για τους τελειοφοίτους του Μουσικού Σχολείου προωθείται Προεδρικό Διάταγμα, που θα πριμοδοτεί την εισαγωγή τους στα Τμήματα Μουσικών Σπουδών των Πανεπιστημίων της χώρας.

Επίσης οι μαθητές του Μουσικού Σχολείου κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους αποκτούν πολύτιμες γνώσεις για ανώτερες Μουσικές Σπουδές & εμπειρίες για μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση. Οι απόφοιτοι των Μουσικών Σχολείων που αποκτούν τίτλο Μουσικής Ειδικότητας μπορούν να εργαστούν αμέσως στα Μουσικά Σχολεία, σαν καθηγητές Μουσικής.

2.3 Οι πιο πρόσφατες θεσμικές μεταρρυθμίσεις

Θεσμικές μεταβολές ως προς την λειτουργία των μουσικών σχολείων, προωθήθηκαν προσφάτως από το ΥΠ.Π.Ε.Θ., μόλις στις αρχές του τρέχοντος έτους. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τον υπ' αριθ. Ν.4589/2019 - ΦΕΚ 13/Α/29-01-2019⁷. Στο άρθρο 40 λοιπόν, με τίτλο «Διατάξεις για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», γίνεται σαφής μνεία, για νεότερες αλλαγές στο πλαίσιο λειτουργίας των μουσικών σχολείων. Πιο συγκεκριμένα, το εδάφιο γ της παραγράφου 5 του άρθρου 40, επιφέρει αλλαγές στον ιδρυτικό νόμο 1824/1988.

Οι βασικές διαφοροποιήσεις των δύο νομοθετικών κειμένων, σχετίζονται αρχικά ως προς την περιγραφή του «σκοπού» των μουσικών σχολείων. Ο σκοπός ίδρυσης των μουσικών σχολείων, περιγράφεται σύμφωνα με τον Ν. 4589/2019 ως εξής: «Σκοπός

⁷ Ν.4589/2019, (ΦΕΚ 13/Α/29-01-2019): «Συνέργειες Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με τα Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, Παλλημνιακό Ταμείο και άλλες διατάξεις»

των μουσικών σχολείων της δευτεροβάθμιας, είναι η προετοιμασία και η ενθάρρυνση και στήριξη του ενδιαφέροντος των μαθητών για τη μουσική και η καλλιέργεια των δεξιοτήτων και κλίσεων που διαθέτουν, χωρίς να υστερούν σε γενική παιδεία». Συγκρίνοντας τις δύο περιπτώσεις, διακρίνουμε μια πιο «ελεύθερη» περιγραφή στον σκοπό ίδρυσης του θεσμού, όπως ισχύει σήμερα.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον νεότερο νόμο, καταργείται η ισχύουσα παράγραφος 4 του ιδρυτικού νόμου, όπου αναφέρει: «Με απόφαση του υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, συγκροτείται πενταμελής καλλιτεχνική επιτροπή (...) ο τρόπος λειτουργίας της, η διάρκεια της θητείας του προέδρου και των μελών της, καθώς και ο τρόπος διοικητικής στήριξης του έργου της». Στην πράξη, δεν καταργείται η Καλλιτεχνική Επιτροπή, ωστόσο προωθούνται σαφείς αλλαγές ως προς την συγκρότηση των μελών της. Αντικαθίσταται λοιπόν, η υπ' αριθ. 3345/02.09.1988 (Β' 649) υπουργική απόφαση. Με τον τρόπο αυτό, φαίνεται να υποχωρεί ο ρόλος της καλλιτεχνικής επιτροπής, όπως ίσχυε μέχρι πρότινος, καθότι πραγματοποιείται μεταφορά αρμοδιοτήτων της προς το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π) και προς τους εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου Έρευνας και Θρησκευμάτων. Στην αιτιολογική έκθεση του πρόσφατου νομοσχεδίου όμως, δεν προκύπτει η απαιτούμενη τεκμηρίωση για αυτή την θεσμική μεταβολή.

Τέλος, με τις ισχύουσες διατάξεις, προκύπτουν και λοιπές αλλαγές στην λειτουργία των μουσικών σχολείων, όπως για παράδειγμα: αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα και στον τρόπο επιλογής των διευθυντών.

Στο σημείο αυτό, να αναφέρουμε πως για τον παραπάνω λόγους, παρατηρούνται αντιδράσεις από τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας των μουσικών σχολείων όλης της χώρας, προς τους φορείς της εκπαιδευτικής πολιτικής. Αντίστοιχες αντιδράσεις, προέρχονται και από γονείς και μαθητές, έχοντας ως πρόσχημα, την ανησυχία τους για τις συνέπειες των μεταρρυθμίσεων αυτών προς το κύρος και την δυναμική του θεσμού του «Μουσικού Σχολείου». Συντονιστικές εκπαιδευτικές ομάδες, από αρκετά σχολεία, όπως για παράδειγμα: το Μουσικό Σχολείο Παλλήνης, το Μουσικό Σχολείο Πειραιά και το Μουσικό Γυμνάσιο-Λύκειο Κομοτηνής, έχουν γνωστοποιήσει την ανησυχία τους προς το Υπουργείο, με τεκμηριωμένες κριτικές επιστολές κατά των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων.

Η ασάφεια των πρόσφατων θεσμικών μεταρρυθμίσεων, προκαλεί φόβους και ανησυχία στην εκπαιδευτική κοινότητα των μουσικών σχολείων, για υποβιβασμό του θεσμού και μεταστροφή της εικόνας τους, από σχολεία «εξειδίκευσης», σε σχολεία «παρότρυνσης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30: Η ΓΟΝΕΪΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑΤΑ

3.1 Εισαγωγή.

Τις τελευταίες δεκαετίες μελετάται ολοένα και περισσότερο από τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα, το δικαίωμα των γονέων να επιλέγουν σχολείο (ΓΕΣ) για τα παιδιά τους, ως αντικείμενο εκπαιδευτικής πολιτικής (Hoxby, 2006, Musset, 2012,).

Τα προγενέστερα χρόνια, η εκπαιδευτική πολιτική σχεδιαζόταν για τους μαθητές χωρίς όμως να υπολογίζει ή να λαμβάνει υπόψη της το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο των μαθητών και των οικογενειών τους. Σήμερα, για να μπορέσουμε να μελετήσουμε τη γονεϊκή επιλογή ως φαινόμενο, κατά τον Bourdieu (Bourdieu, 1986), θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας την αλληλένδετη σχέση μεταξύ της οικονομίας του πολιτισμικού κεφαλαίου και της επιλογής σχολείου με την ταυτόχρονη ανάλυση της κοινωνικής τάξης.

Συνεπώς, η γονεϊκή επιλογή του σχολείου δεν είναι δυνατό να μελετηθεί και να αναδειχθεί σε μία ανάλυση από μία και μόνο οπτική αλλά μέσα από πολλές και διαφορετικές προεκτάσεις που αναδύονται μέσα από την ανάλυση του συγκεκριμένου φαινομένου.

Διαφορετικά είδη μελετών φωτίζουν και τονίζουν διάφορες πτυχές και πρότυπα επιλογής. Υπάρχουν επαναλαμβανόμενα θέματα και μοτίβα, όπως, κυρίως, οι πολύπλευρες σχέσεις που προκύπτουν ανάμεσα στην κοινωνική τάξη και την επιλογή.

3.2 Κοινωνιολογικές και Πολιτικές προεκτάσεις της γονεϊκής επιλογής.

Ο όρος γονεϊκή επιλογή σχολείου πρωτοαναφέρεται το 1955 από τον οικονομολόγο M. Friedman, ο οποίος υποστήριξε ότι στα πλαίσια μιας ελεύθερης οικονομίας, η εκπαίδευση μπορεί να ειπωθεί ως ένα προϊόν και ως τέτοιο οι πελάτες-γονείς, πρέπει να έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν το σχολείο των παιδιών τους.

Παράλληλα, η γονεϊκή επιλογή και ο σχολικός ανταγωνισμός, θεωρούνται τρόποι επίτευξης μεταρρυθμίσεων και αύξησης των απαιτήσεων του επιπέδου παροχής εκπαίδευσης, με παράλληλη μείωση της κρατικής παρέμβασης στον προγραμματισμό της εκπαίδευσης (Ball, 1993).

Υπό αυτό το πρίσμα θα πρέπει να μελετήσουμε την επίδραση των δυνάμεων της αγοράς στα σχολεία και στους γονείς.

Στην διεθνή βιβλιογραφία το δικαίωμα της επιλογής σχολείου (school choice), όσο και το δικαίωμα της γονεϊκής επιλογής σχολείου (parental school choice), ταυτίζονται. Ωστόσο, οι δυο αυτοί όροι δεν είναι ταυτόσημοι, διότι η νόμιμη παροχή του δικαιώματος εγγραφής (κατοχυρωμένη νομοθετικά) των μαθητών σε σχολεία διαφορετικά από αυτά της περιοχής κατοικίας τους, δε σημαίνει αυταπόδεικτα ότι αξιοποιείται από όλους τους γονείς, ούτε ότι αποτελεί αποκλειστικά δική τους «επιλογή», όπως επίσης η παραμονή στο σχολείο της γειτονιάς τους, δε σημαίνει ότι αποτελεί «επιλογή» των γονέων των μαθητών (Παπαϊωάννου, 2004).

Μία έρευνα που διεξήχθη για τα κράτη μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), παρουσιάζει και συγκρίνει το κατά πόσο η κάθε χώρα – μέλος, έχει υιοθετήσει στην εκπαιδευτική της πολιτική, μέτρα που προωθούν το δικαίωμα γονεϊκής σχολικής επιλογής (Musset, 2012). Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται παρακάτω.

Τα τελευταία 25 χρόνια, περισσότερα από τα δύο τρίτα των χωρών του ΟΟΣΑ, έχουν αυξήσει τις δυνατότητες των γονέων στο να επιλέγουν οι ίδιοι τα σχολεία, που θα φοιτήσουν τα παιδιά τους. Το συγκεκριμένο ζήτημα, αποτελεί ίσως ένα από τα πιο πολύ-συζητημένα ζητήματα στο σημερινό διάλογο, στον τομέα της εκπαιδευτικής πολιτικής. Οι υποστηρικτές του δικαιώματος της σχολικής επιλογής, συχνά αναφέρουν ότι, η εισαγωγή μηχανισμών της αγοράς στην εκπαίδευση, επιτρέπει την ισότιμη πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση για όλους, διευρύνοντας τις ευκαιρίες σχολικής επιλογής.

Αυτό, θα επέτρεπε σε όλους τους μαθητές, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων και εκείνων που φοιτούν σε σχολεία χαμηλής απόδοσης, να αλλάξουν σχολείο και να μεταφερθούν σε καλύτερα σχολεία.

Δεδομένου ότι, το δικαίωμα επιλογής σχολείων ήταν πάντοτε διαθέσιμο, για τις οικογένειες με κοινωνικο-οικονομική άνεση, μέσω της κινητικότητας των κατοίκων και μέσω της εγγραφής των παιδιών τους σε ιδιωτικά σχολεία, υποστηρίζεται ότι η επιλογή σχολείου από όλους ανεξαρτήτως οικονομικού και κοινωνικού στάτους, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών που προέρχονται από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος και από μειονότητες, θα αυξήσει το μετοχικό κεφάλαιο.

Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε, με βάση τα παραπάνω δεδομένα, πως τα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία ευνοούν την γονεϊκή επιλογή σχολείου, μπορεί να οδηγήσουν σε γενική βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της καινοτομίας.

Από την άλλη πλευρά, ερευνητές οι οποίοι δεν είναι υπέρμαχοι του δικαιώματος της γονεϊκής επιλογής σχολείου, υποδεικνύουν ότι η επιλογή των σχολείων, μπορεί να επιδεινώσει τις ανισότητες στην εκπαίδευση, καθώς κατ' αυτόν τον τρόπο, αυξάνεται το φαινόμενο διαλογής των μαθητών στα σχολεία με βάση την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση και την εθνικότητά τους, με αποτέλεσμα η αποδοτικότητα και η

ποιότητα να είναι δυο χαρακτηριστικά που θα γίνονται όλο και πιο άνισα μεταξύ των σχολείων.

Οι ίδιοι υποστηρίζουν επίσης, ότι με τον παραπάνω τρόπο ευνοούνται και πάλι, εκείνοι που έχουν ήδη ξεκινήσει με καλύτερα δεδομένα στη ζωή τους, λόγω των γονέων τους. Τονίζουν ακόμη, πως η σχολική επιλογή μειώνει τη μοναδική δυνατότητα των σχολείων να αποτελέσουν οικοδόμημα κοινωνικής συνοχής, καθώς τα σχολεία θα διαχωρίζονται ακόμα περισσότερο από τα χαρακτηριστικά των μαθητών τους.

Αυτή η βιβλιογραφική ανασκόπηση του φαινομένου της σχολικής επιλογής στις χώρες του ΟΟΣΑ, αναλύει τον αντίκτυπο των συστημάτων επιλογής στους μαθητές αλλά και στα σχολικά συστήματα που επικεντρώνονται στην ισότητα της εκπαίδευσης (Musset, 2012).

Η πολιτική σημασία αυτής της έρευνας είναι σημαντική και γι' αυτό το λόγο, δίνεται περισσότερη προσοχή στις μεμονωμένες μελέτες και τα αποτελέσματα της κάθε χώρας και όχι στη συστηματική ανάλυση και κατανόηση των δεδομένων που συλλέγονται από μια μεγαλύτερη βάση εμπειρικών δεδομένων (Berends, Cannata & Goldring, 2011).

Στον τομέα της πολιτικής, διάφορες πολιτικές ομάδες χρησιμοποιούν αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία υποστηρίζουν τις θέσεις τους υπέρ ή κατά του δικαιώματος σχολικής επιλογής και οι θέσεις τους σχετικά με το δικαίωμα αυτό, προκύπτουν σε μεγάλο βαθμό από τις ιδεολογίες τις οποίες υποστηρίζουν και όχι από τα αποτελέσματα εμπειρικής εργασίας που ως αποδεικτικό στοιχείο εξετάζουν την αποτελεσματικότητα (Levin και Belfield, 2004).

Η ίδια αυτή μελέτη, απομακρύνεται από την ιδεολογική συζήτηση και παρέχει στοιχεία που βασίζονται στην έρευνα για τις επιπτώσεις της σχολικής επιλογής σε μειονεκτούντες μαθητές και σχολεία και επιχειρεί να δώσει απαντήσεις στο βασικό ερώτημα για το πώς θα εξισορροπηθεί η σχολική επιλογή, με στόχο την ισότητα στην εκπαίδευση (Musset, 2012).

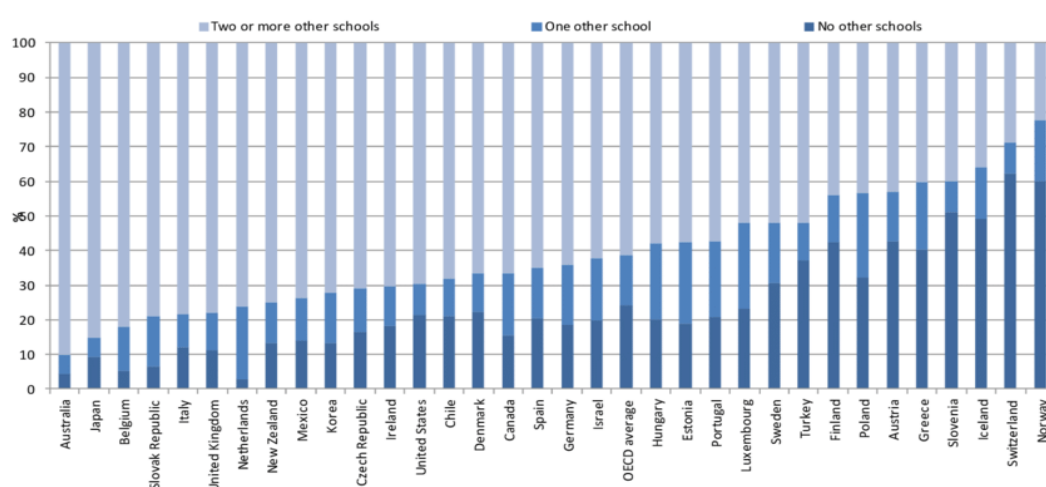
3.3 Εκπαιδευτικές πολιτικές και ίδρυση εξειδικευμένων σχολείων.

Κατά το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών πολιτικών μιας χώρας σχετικά με την εισαγωγή της γονεϊκής επιλογής του σχολείου (ΓΕΣ), τα εκπαιδευτικά συστήματα μπορούν να χρησιμοποιούν διαφορετικές πρακτικές, που μπορεί να έχουν διαφορετικό αντίκτυπο στους μαθητές και στα σχολικά συστήματα.

Η ΓΕΣ είναι μία συνήθης και δημοφιλής πρακτική πολλών χωρών της ΕΕ όσο και διεθνώς. Σύμφωνα με στοιχεία της PISA (2009), το 60% των μαθητών των χωρών

του ΟΟΣΑ επιλέγουν μεταξύ δύο ή περισσότερων σχολείων για να φοιτήσουν, ενώ σε χώρες όπως η Αυστραλία, η Ιαπωνία, η Σλοβακία και το Βέλγιο, το ποσοστό είναι πολύ υψηλότερο (Musset, 2012:8). Στην Ισπανία κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα της χώρας, το οποίο αναγνωρίζει στους γονείς το απόλυτο δικαίωμα να επιλέγουν το σχολείο των παιδιών τους με κριτήριο τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητές τους (OECD, 2006·Musset, 2012·Sliwka & Istance, 2006). Αντίθετα, οι χώρες που φαίνεται οι γονείς να μην έχουν λόγο στη λήψη απόφασης για το σχολείο φοίτησης των παιδιών τους, είναι η Ελλάδα, η Γαλλία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Πορτογαλία και η Τουρκία (Ευρυδίκη, 2012).

Πίνακας 1.1: Η δυνατότητα γονεϊκής επιλογής σχολείου στις χώρες του ΟΟΣΑ, σύμφωνα με στοιχεία της έρευνας PISA (2009).⁸

Σε ορισμένες χώρες, υπάρχουν οικονομικοί μηχανισμοί για την προώθηση της επιλογής του σχολείου από τους γονείς και είναι εξίσου διαθέσιμοι και στα ιδιωτικά σχολεία. Οι γονείς λαμβάνουν ένα δελτίο (voucher), το οποίο μπορεί επίσης να είναι εικονικό, εάν η χρηματοδότηση από το σχολείο είναι ανά μαθητή, που καλύπτει τα έξοδα διδασκαλίας του σχολείου που επιθυμούν να εγγραφεί το παιδί τους, ώστε να αντισταθμιστεί η τιμή του ιδιωτικού σχολείου.

Ωστόσο, αυτός ο τύπος διαμόρφωσης δεν συναντάται πολύ συχνά στις χώρες του ΟΟΣΑ και ο ακριβής σχεδιασμός αυτών των μηχανισμών μπορεί να ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Τα κουπόνια, είναι επίσης ευρύτερα διαδεδομένα για τα εξαρτώμενα από την κυβέρνηση ιδιωτικά σχολεία παρά για ανεξάρτητα ιδιωτικά σχολεία.

Σε αυτό το σημείο θεωρούμε σκόπιμο να αναφέρουμε το παράδειγμα του Βελγίου, όπου το εκπαιδευτικό του σύστημα, χαρακτηρίζεται από μεγάλη αυτονομία και υψηλό βαθμό δημόσιας χρηματοδότησης, για όλα τα σχολεία (δημόσια και ιδιωτικά) και σχεδόν απεριόριστη γονεϊκή επιλογή. Πράγματι, οι γονείς και οι μαθητές μπορούν

⁸ Πηγή: OECD (2010a), PISA 2009 Results: Overcoming Social Background: Equity in Learning Opportunities and Outcomes (Volume II), PISA, OECD, Paris.

επιλέγουν μεταξύ διαφορετικών «παρόχων» και το πιο σημαντικό, μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε μια ποικιλία σχολείων (Musset, 2012).

Σε αυτή την περίπτωση, η κρατική χρηματοδότηση για το κάθε σχολείο, εξαρτάται από τον αριθμό των εγγεγραμμένων μαθητών. Οι γονείς και οι μαθητές, επιλέγουν ελεύθερα το σχολείο που επιθυμούν και το σχολείο με τη σειρά του επιλέγει το μαθητικό δυναμικό που θα φοιτήσει σε αυτό. Κάποια κριτήρια επιλογής των σχολείων από τους γονείς, είναι οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, η γεωγραφική εγγύτητα, οι ακαδημαϊκές επιδόσεις (καλή φήμη του σχολείου).

Η συγκεκριμένη πολιτική όπως αποδείχθηκε στην συνέχεια, δεν φάνηκε να λειτουργεί θετικά στην ισότητα και την πρόσβαση για όλους, υπέρ της οποίας συνηγορούσε. Κι αυτό γιατί κατά την εκκίνηση των δηλώσεων εγγραφών στα σχολεία, πολλοί από τους γονείς, κυρίως οι μειονεκτούντες, δεν έλαβαν την έγκαιρη πληροφόρηση κι έτσι ήταν αδύνατο να εγγράψουν τα παιδιά τους στο σχολείο προτίμησής τους, αφού όταν το επιχείρησαν οι θέσεις είχαν ήδη καταληφθεί.

Από το 2003 και έπειτα, θεσπίστηκαν νέες πολιτικές εισόδου για όλα τα σχολεία, με βάση την γρηγορότερη προσέλευση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, με κοινά όμως στοιχεία καταχώρισης για όλα τα σχολεία, τα οποία κοινοποιούνται δημόσια, ώστε η ενημέρωση να είναι δυνατή για όλους. Τα σχολεία δεν επιτρέπεται πλέον να είναι επιλεκτικά και πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στα αδέρφια των παιδιών που βρίσκονται ήδη στα σχολεία και στα παιδιά με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο (OECD, 2006).

Η διεθνής έρευνα, στην μελέτη του φαινομένου της γονεϊκής επιλογής, επιχειρεί να απαντήσει στα εξής ερωτήματα: Γιατί οι χώρες πρέπει να εισαγάγουν μηχανισμούς γονεϊκής επιλογής στα εκπαιδευτικά τους συστήματα; Ποιοι είναι οι διαφορετικοί τρόποι εισαγωγής της γονεϊκής επιλογής; Ποιες είναι επιπτώσεις αυτών των μηχανισμών σε μεμονωμένους μαθητές αλλά και σε σχολικά συστήματα;

Όπως αποδεικνύουν τα στοιχεία που προέκυψαν από την μελέτη στα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ, η αύξηση του φαινομένου της γονεϊκής επιλογής στα εκπαιδευτικά συστήματα, οδήγησε σε αύξηση της πόλωσης των μαθητών στα σχολεία με βάση τις ικανότητες τους αλλά και το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο. Αυτό το οποίο θα πρέπει να εξετάσουν οι ερευνητές της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι το εξής: πώς μπορούν οι χώρες να μετριάσουν τον αρνητικό αντίκτυπο της σχολικής γονεϊκής επιλογής στην ισότητα;

Το έγγραφο εξετάζει έπειτα, τον αντίκτυπο της σχολικής επιλογής στην ισότητα και καταλήγει με κάποιες πολιτικές προτάσεις για το πώς τα διαφορετικά συστήματα επιλογής μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κοινωνικής ισότητας: πώς να συνδυάσουν οι σχεδιαστές εκπαιδευτικών πολιτικών το δικαίωμα των γονέων να επιλέγουν διατηρώντας το δικαίωμα της ισότιμης πρόσβασης όλων των μαθητών στην εκπαίδευση (Musset, 2012).

Τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από την συγκεκριμένη έρευνα ήταν τα εξής:

Η δυνατότητα ΓΕΣ συναντάται και ασκείται περισσότερο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε αντιδιαστολή με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η γεωγραφική ανάθεση, είναι η κύρια προσέγγιση για την ανάθεση των παιδιών στα σχολεία, αλλά υπάρχει μια γενική τάση στις χώρες του ΟΟΣΑ, να επιτρέπουν στους γονείς να επιλέξουν πέρα από το τοπικό σχολείο της γειτονιάς τους.

Μία άλλη έρευνα (Ball, 1993), επισημαίνει την επίδραση των εκπαιδευτικών πολιτικών που στρατηγικά βασίζονται στις μεταρρυθμίσεις της αγοράς, στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών.

Η συγκεκριμένη μελέτη βασίστηκε σε στοιχεία που αντλήθηκαν από το μοντέλο της τρέχουσας πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά και της Βρετανικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Αυτά τα στοιχεία δείχνουν με σαφήνεια, πως η επίδραση της αγοράς στην εκπαίδευση έχει ως μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις, την αναπαραγωγή των σχετικών κοινωνικών τάξεων και των αντίστοιχων (και εθνοτικών) πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων, στο σχολείο.

Αυτό δεν σημαίνει κατ'ανάγκη, πως οι συνέπειες αυτές επιδιώκονται από τους εκπροσώπους της αγοράς, αλλά σίγουρα δεν θα πρέπει να θεωρηθούν και εντελώς απροσδόκητες, λαμβάνοντας υπόψη τις αξίες και τις διαδικασίες που αντιπροσωπεύει η αγορά.

Προκειμένου να κατανοηθεί ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς σε αυτή την περίπτωση, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τρία σημαντικά στοιχεία που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους: Το συμφέρον των παραγωγών, το συμφέρον ορισμένων καταναλωτών (γονέων) και τον έλεγχο απόδοσης των οργανισμών της αγοράς που σε αυτή την περίπτωση έχει το κράτος.

Οι κυβερνήσεις που υποστηρίζουν τις πολιτικές που προκύπτουν από την επιρροή της αγοράς, αναφέρουν πως οι πολιτικές αυτές ικανοποιούν το ατομικό (οικογενειακό) αλλά και το εθνικό συμφέρον. Στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, η κυβέρνηση αναλαμβάνει τον ρόλο της γονεϊκής εκπροσώπησης στο θέμα των εκπαιδευτικών πολιτικών (Burgess, 2005).

Αυτό όμως που προκύπτει από την έρευνα, είναι η αναντιστοιχία των απόψεων που εκφράζει η κυβέρνηση με την άποψη των γονέων για το εκπαιδευτικό σύστημα (Ball, 1993).

Γενικότερα, η αντικατάσταση του κρατικού μηχανισμού στη διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος, από δυνάμεις της αγοράς έχει ως αποτέλεσμα να αποδίδεται στους προνομιούχους γονείς «το υπέρτατο προνόμιο να μην βλέπουν τους εαυτούς τους ως προνομιούχους» (Bourdieu & Passeron, 1990).

Κάποια άλλα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα των Moore & Davenport (1990), δείχνουν ξεκάθαρα τις αποκλειστικές επιπτώσεις των συστημάτων επιλογής, όσον αφορά το φυλετικό διαχωρισμό και τις διακρίσεις. Έτσι, η αγορά παρέχει ένα μηχανισμό για την επανεξέταση και τη νομιμοποίηση της ιεραρχίας και της διαφοροποίησης μέσω της ιδεολογίας της διαφορετικότητας, του ανταγωνισμού και της επιλογής (Ball, 1993).

Ο Whitty (1991), ο οποίος ισχυρίζεται ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο, «οι τρέχουσες μεταρρυθμίσεις φαίνεται να σχετίζονται με μια εκδοχή μεταμοντερνισμού που δίνει έμφαση στη «διάκριση» και την «ιεραρχία» μέσα σε μια κατακερματισμένη κοινωνική τάξη, αντί για μια θετική «διαφορά» και ετερογένεια » και ότι « αυτό θα έχει ιδιαίτερες συνέπειες για την εργατική τάξη και τους μαύρους πληθυσμούς που κατοικούν στα αστικά κέντρα».

Παρόλο που οι παραπάνω κατηγορίες, ποτέ δεν απέκτησαν ισότιμο μερίδιο στους εκπαιδευτικούς πόρους κάτω από τις κοινωνικο-δημοκρατικές πολιτικές, οι πολιτικές που ακολουθούν την τάση της αγοράς και πάλι δείχνουν να μην τους ευνοούν.

Επιπλέον, μια άλλη κυρίαρχη τάση, είναι οι επανειλημμένες προσπάθειες για την επέκταση του δικαιώματος της γονεϊκής επιλογής του σχολείου στον δημόσιο τομέα ή σε σχολεία που λειτουργούν υπό τον έλεγχό του, με την ενίσχυση και ανάπτυξη της πολιτικής της διαφοροποιημένης παροχής εκπαίδευσης: εξειδικευμένα σχολεία, αυτόνομα δημόσια σχολεία και ιδιωτικά σχολεία που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο.

3.3.1 Εκπαιδευτικές πολιτικές και εξειδικευμένα σχολεία στην Ελλάδα.

Η ομοιομορφία στην δημόσια εκπαίδευση, η οποία ιδεολογικά υποστηρίζει την ισότιμη πρόσβαση όλων των εκπαιδευτικών μελών σε εκπαιδευτικούς πόρους και αγαθά, τείνει να εκλείπει. Αυτό πλέον αντικαθίσταται από την νέα τάξη πραγμάτων, που οδηγεί στην ποικιλομορφία στην εκπαίδευση και στην υιοθέτηση νεοφιλελεύθερων πολιτικών (Whitty, 1991).

Στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας, οι εκπαιδευτικές πολιτικές που προωθούνται από τις δυνάμεις της αγοράς, έχουν ως στόχο την εκπαιδευτική εξαίρεση-διάκριση όχι μόνο του ατόμου, αλλά και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Κατ' επέκταση αυτό οδηγεί και στην κοινωνική διάκριση στο βωμό της ποικιλομορφίας και του ανταγωνισμού στην εκπαίδευση.

Η ίδρυση εξειδικευμένων σχολείων, παρουσιάζεται ως μία λύση για την δημόσια εκπαίδευση, στο να παράγει ένα δίκαιο σύστημα που αξιόπιστα εξισορροπεί τις

κοινωνικές εκπαιδευτικές ανισότητες, που πιθανώς δημιουργούνται στην σχέση μεταξύ των πολιτικών της αγοράς και του ανθρωπίνου κεφαλαίου.

Η φιλοσοφία της εκπαιδευτικής διάκρισης, η οποία όπως φαίνεται διεισδύει και στην δημόσια εκπαίδευση, επιδιώκει την ενίσχυση του ατομικού ταλέντου και των ατομικών δυνατοτήτων και κλίσεων των μαθητών.

Έτσι στην Ελλάδα, δημιουργήθηκαν πρότυπα-εξειδικευμένα σχολεία στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Μουσικά, Καλλιτεχνικά, Αθλητικά), που ως στόχο έχουν την καλλιέργεια και την ανάπτυξη αυτών των δυνατοτήτων στους σπουδαστές τους (Moore & Davenport, 1990).

Ένα άλλο ζήτημα το οποίο προκύπτει σε αυτή την περίπτωση, είναι πως τα σχολεία αυτά, παραμένοντας υπό την διοίκηση της δημόσιας εκπαίδευσης, ανεξάρτητα εάν η κρατική παρέμβαση σε αυτά με τους ισχύοντες νόμους του κράτους είναι μικρή, όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, είναι πως λαμβάνουν σημαντικά μεγαλύτερους οικονομικούς πόρους σε σχέση με τα υπόλοιπα δημόσια σχολεία. Γεγονός, που οδηγεί στο ερώτημα του, αν αυτά τα σχολεία μέσω του τρόπου λειτουργίας τους, οδηγούν στο φαινόμενο της εκπαιδευτικής ανισότητας.

Το μουσικό σχολείο, καθώς ορίζεται ως εξειδικευμένο, ενισχύει τις ατομικές ικανότητες ορισμένων μαθητών μέσα από το σύστημα επιλογής μαθητικού πληθυσμού αναπαράγοντας, έτσι συγκεκριμένες ταξικές ταυτότητες (Ball, 1997 & Whitty et al., 1998). Κρίνεται, ως εκ τούτου, με βάση τις δυνατότητες εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση που παρέχονται στους μαθητές του και, υπό την έννοια αυτή, εμφανίζει πλεονεκτήματα σε σχέση με τα άλλα δημόσια σχολεία (Bourdieu, 1998, Reay, 2000).

3.3.2 Η Γονεϊκή επιλογή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Όπως είδαμε και παραπάνω, βάση των στοιχείων της συγκριτικής μελέτης για τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ (Musset, 2012), το φαινόμενο του δικαιώματος της γονεϊκής επιλογής σχολείου στην Ελλάδα, δεν υφίσταται.

Σύμφωνα με το Π.Δ. 201/98, άρθρο 1,παρ.1, που αναφέρεται στην λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι μαθητές υποχρεούνται να εγγραφούν σε σχολεία της Περιφέρειας στην οποία χωροταξικά ανήκουν, με βάση τον τόπο διαμονής τους.

Κατά το ίδιο διάταγμα, δικαίωμα εγγραφής σε άλλο σχολείο, εκτός της περιοχής στην οποία διαμένει ο μαθητής, μπορεί να υφίσταται σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μόνον όταν συντρέχουν λόγοι υγείας αλλά και αλλαγή περιβάλλοντος προς όφελος του μαθητή.

Το πρόγραμμα σπουδών για όλα τα σχολεία είναι κοινό. Το ίδιο ισχύει και για τα σχολικά εγχειρίδια. Ο συγκεντρωτισμός αυτός, ίσως δυσχεραίνει την εισαγωγή καινοτόμων δράσεων και επίτευξη νέων ιδεών, από την πλευρά των εκπαιδευτικών και των διευθυντών των σχολείων.

Η περίπτωση των εξειδικευμένων σχολείων (Μουσικά, Αθλητικά, Πρότυπα-Πειραματικά), δίνει στους γονείς μια εναλλακτική πρόταση για τον εμπλουτισμό της εκπαίδευσης των παιδιών τους και μάλιστα στην δημόσια εκπαίδευση.

Κλείνοντας, να αναφέρουμε πως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στην Ελλάδα, μια νέα τάση ως προς το φαινόμενο της γονεϊκής επιλογής, όπου μαθητές μετακινούνται σε σχολεία πέραν του τόπου κατοικίας τους, προσκομίζοντας «ψευδή» στοιχεία. Αποτελεί ένα νέο δεδομένο, που πρέπει να διερευνηθεί από όλους τους φορείς της εκπαιδευτικής πολιτικής, διότι με την απουσία θεσμικών παρεμβάσεων, υπάρχει το ενδεχόμενο της δημιουργίας ανισοροπιών.

3.4 Κοινωνική τάξη και γονεϊκή επιλογή σχολείου.

Η εξεταζόμενη σχέση των δυο εννοιών, είναι αμιγώς κοινωνιολογικής προσέγγισης. Για τον λόγο αυτό, βασιζόμαστε στις παρακάτω θεωρητικές βάσεις.

Κατά τον Bourdieu, η επιλογή και ο ανταγωνισμός για την πρόσβαση στα σχολεία μπορούν να αναλυθούν ως ένα «κοινωνικό πεδίο». Η ιδέα ενός «πεδίου» μας επιτρέπει να σκεφτόμαστε σχέσεις για τις ανθρώπινες ενέργειες (η επιλογή συνήθως νοείται μεμονωμένα από πολιτικούς και ερευνητές), οι οποίες ταυτόχρονα παίρνουν πολλαπλές και πολύπλοκες έννοιες (η επιλογή σημαίνει διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικούς ανθρώπους με διαφορετικές ρυθμίσεις). Ένα πεδίο υπονοεί τόσο το κοινό έδαφος όσο και ένα σύνθετο, από προφανώς αντιφατικά περιβάλλοντα (Ball, Bowe & Gerwitz, 1996).

Οι Ball, Bowe και Gerwitz διεξήγαγαν μία έρευνα για το φαινόμενο της γονεϊκής επιλογής σχολείου, μελετώντας το από την κοινωνιολογική του σκοπιά. Επιχειρούν να αμφισβητήσουν την ουδετερότητα και την μη επιρροή των κοινωνικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν την κάθε οικογένεια, στο δικαίωμα επιλογής σχολείου και να υποστηρίξουν ότι η επιλογή στην εκπαίδευση είναι συστηματικά συνδεδεμένη με τις διαφορές των κοινωνικών τάξεων και άρα με την αναπαραγωγή των ταξικών ανισοτήτων. Η μελέτη αυτή εκπονήθηκε, έχοντας ως παράλληλη βάση την θεωρία του Bourdieu για την αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων στον χώρο της εκπαίδευσης (Bourdieu, 1986).

Η ανάλυση αυτή διαρθρώνεται με την παρουσίαση τριών ιδανικών τύπων γονέων που επιλέγουν σχολεία, που προσδιορίστηκαν και δημιουργήθηκαν από τους ερευνητές, οι οποίοι βασίστηκαν στο σύνολο των δεδομένων. Ακόμη, οι ερευνητές υπογραμμίζουν πως αυτοί οι τύποι γονέων, είναι ιδανικοί και όχι πραγματικές κατηγορίες.

Παρόλα αυτά, οι ιδανικοί τύποι αντιπροσωπεύουν ορισμένες σαφείς τάσεις, σχέσεις και πρότυπα στα δεδομένα. Έτσι, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οικογενειών, που συμμετείχαν στην έρευνα, ταιριάζουν πραγματικά με τους ιδανικούς τύπους που δημιουργήθηκαν για την πραγματοποίηση της έρευνας. Βέβαια, κάποιες οικογένειες δεν κατατάσσονται απλά σε έναν ιδανικό τύπο. Μερικές οικογένειες, εμφανίζουν αντιφατικές ή μικτές ιδιότητες ή διαστάσεις στην επιλογή τους.

Επιπλέον, οι ιδανικοί τύποι εμφανίζουν μια σαφή (αν και όχι οριστική) κοινωνική ταξική σχέση. Δηλαδή, η κάθε τάξη κατηγοριοποιείται σε μία ομάδα, η οποία αντιστοιχεί σε κάθε έναν από τους ιδανικούς τύπους γονέων.

Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η έρευνα αυτή είναι τα παρακάτω. Πρώτον, η διαδικασία της επιλογής είναι πολύ άμεσα και έντονα συνδεδεμένη με τις ταξικές διαφορές. Δεύτερον, η επιλογή εμφανίζεται ως ένας σημαντικός νέος παράγοντας για τη διατήρηση και μάλιστα την ενίσχυση των κοινωνικών και ταξικών ανισοτήτων.

Βέβαια, στην ίδια έρευνα ξεκαθαρίζεται, πως το ζήτημα μη ισότιμης πρόσβασης στο σύστημα σχολικής εκπαίδευσης, δεν δημιουργήθηκε από την εισαγωγή εκπαιδευτικών πολιτικών, που ενισχύουν την γονεϊκή επιλογή σχολείου. Αυτό, θα ήταν ένα μη ρεαλιστικό συμπέρασμα. Υπήρχαν σημαντικές διαδικασίες διαφοροποίησης και επιλογής πριν από το 1988 (εντός και μεταξύ των σχολείων). Οι προνομιούχοι γονείς, ήταν πάντα σε θέση να «λειτουργούν το σύστημα» ή να αγοράζουν ιδιωτική εκπαίδευση ή να δημιουργήσουν κάποια άλλη μορφή πλεονεκτήματος για τα παιδιά τους (Ball, Bowe & Gerwitz, 1996).

Όπως αναφέραμε όμως και παραπάνω η γονεϊκή επιλογή, δεν ευνοεί προς την αντίθετη κατεύθυνση. Οι πολιτικές ανταγωνισμού που προωθούν την γονεϊκή επιλογή στο σύστημα της εκπαίδευσης, ενισχύουν την δυνατότητα των προνομιούχων γονέων να εξασφαλίσουν και να αναπαράγουν, όσο καλύτερα μπορούν, τα υπάρχοντα πολιτιστικά, κοινωνικά και οικονομικά πλεονεκτήματά τους στη νέα περίπλοκη και θολή ιεραρχία των σχολείων. Η επιλογή της κάθε τάξης αναπροσαρμόζεται κάθε φορά από την αγορά (Ball, 1993).

3.5 Γονεϊκή επιλογή σχολείου και «Πολιτισμικό Κεφάλαιο»

Η ανάλυση της επιλογής του σχολείου αναδεικνύει επίσης ένα κρίσιμο στοιχείο, το οποίο εντοπίζεται στους πολιτιστικούς πόρους της κάθε οικογένειας. Μάλιστα το «πολιτισμικό κεφάλαιο», θα λέγαμε πως είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την αποκωδικοποίηση του φαινομένου της γονεϊκής επιλογής των σχολείων και την ερμηνεία των πληροφοριών και την «αντιστοίχιση» του παιδιού με το σχολείο.

Ως πολιτισμικό κεφάλαιο, ο P. Bourdieu (1996), ορίζει όλα εκείνα τα αγαθά που δεν σχετίζονται με την οικονομική ευρωστία μιας οικογένειας, αλλά με τις γνώσεις, τις προδιαθέσεις και τα εκπαιδευτικά εφόδια που μπορεί να μεταφερθούν από τους

γονείς στα παιδιά τους και που είναι δυνατό να εκτιμηθούν σημαντικά σε συγκεκριμένα κοινωνικά περιβάλλοντα.

Επιπλέον, τέτοια πολιτισμικά αγαθά νοούνται οι δεξιότητες της γλώσσας, πολιτισμικές γνώσεις και τρόποι συμπεριφοράς, που πηγάζουν από την οικογένεια και προσδιορίζουν το status των κοινωνικών υποκειμένων.

Οι γονείς, κληρονομούν αυτά τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες στα παιδιά τους, καλλιεργώντας συγκεκριμένες συμπεριφορές που έχουν άμεση σχέση με την καλαισθησία, τη μουσική κουλτούρα, το ύφος και τον τόνο ομιλίας των παιδιών, την εξασφάλιση συμμετοχής των παιδιών τους σε πολιτιστικά δρώμενα, την ενίσχυση της εκπαίδευσής τους κ.α.

Τα παιδιά λοιπόν, αντανακλούν τις γνώσεις και τις προτιμήσεις των γονιών τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και εφόσον οι οικογένειες αυτές αντιπροσωπεύουν με την γνώση και τις επιλογές τους την κυρίαρχη κουλτούρα (την γενικότερα αποδεκτή) του κοινωνικού συστήματος, τότε τα παιδιά αυτά θα είναι και πάλι πιο ευνοημένα από παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά επίπεδα «πολιτισμικού κεφαλαίου» (Bourdieu, 1986).

Οι μαθητές που προέρχονται από τα λαϊκότερα στρώματα, πολλές φορές μειονεκτούν στο σχολείο, καθώς αυτή η κυρίαρχη κουλτούρα είναι εναρμονισμένη με τα δεδομένα του σχολείου, και δεν τους είναι γνωστή από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Αυτό αποδεικνύει πως το σχολείο από τη φύση του αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα, πως το «πολιτισμικό κεφάλαιο» αποτελεί ένα πολύ σημαντικό συστατικό στην διαδικασία επιλογής σχολείου που επηρεάζει το κοινωνικό και οικονομικό, καθώς αυτά είναι αλληλένδετα.

Σύνοψη

Επομένως, κατά την διαδικασία επιλογής των σχολείων απαιτείται κάποια ισορροπία, ώστε να διασφαλίζεται ότι είναι σε θέση όλοι οι γονείς και οι οικογένειες να την ασκούν και να επωφελούνται από αυτή, ιδιαίτερα οι μειονεκτούντες γονείς, που είναι εκείνοι που από τα στοιχεία που αναφέραμε παραπάνω προκύπτει πως την ασκούν λιγότερο.

Πράγματι, τα αποδεικτικά στοιχεία δείχνουν ότι οι γονείς δεν είναι πάντοτε σε θέση να αποκτήσουν τις απαραίτητες πληροφορίες, ώστε να είναι καλά ενημερωμένοι και να πραγματοποιήσουν τις βέλτιστες εκπαιδευτικές επιλογές για τα παιδιά τους (Brighhouse, 2000).

Επίσης, οι γονείς δεν βασίζονται απαραίτητα τις αποφάσεις τους για την εκπαίδευση των παιδιών τους, έχοντας ως γνώμονα τις ακαδημαϊκές πτυχές, αλλά κυρίως άλλους

παράγοντες, όπως η εγγύτητα, η κοινωνικοοικονομική ομοτιμία στο σχολείο, οι εγκαταστάσεις του σχολείου κλπ.

Ως εκ τούτου, τα σχολεία διαχωρίζονται όλο και περισσότερο. Οι μειονεκτούντες γονείς και μαθητές, των οποίων οι προσδοκίες είναι λιγότερο καλά διαμορφωμένες, που δεν έχουν πρόσβαση στο σωστό τύπο πληροφοριών και των οποίων οι γνώσεις σχετικά με τον τρόπο αξιοποίησης των περίπλοκων μηχανισμών επιλογής σχολείων είναι περιορισμένες, απομονώνονται περαιτέρω.

Ωστόσο, ο προσεκτικός σχεδιασμός των προγραμμάτων επιλογής σχολείων μπορεί να επιτρέψει τη συνδυασμένη γονεϊκή ελευθερία, βελτιωμένες ευκαιρίες για τα μειονεκτούντα παιδιά και ισότητα στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Αυτά πρέπει να διασφαλίζονται μέσω δίκαιων κριτηρίων επιλογής σχολείων και τη διαθεσιμότητα πληροφοριών σχετικά με τις σχολικές επιδόσεις.

B. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

4.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης, είναι η ανάδειξη του ρόλου της μουσικής παιδείας στην κοινωνική και πνευματική ανάπτυξη των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παράλληλα διερευνάται το φαινόμενο της γονεϊκής επιλογής του Μουσικού σχολείου, ως ένα εξειδικευμένο σχολείο, που εντάσσεται στα συστήματα επιλογής της δημόσιας εκπαίδευσης.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι τα εξής:

- ✓ «πώς η επαφή με την Μουσική διαμορφώνει την προσωπικότητα των μαθητών»;
- ✓ «ποια η επίδραση της Μουσικής διδασκαλίας στις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών»;
- ✓ «Ποιες οι προσδοκίες της γονεϊκής επιλογής του θεσμού του Μουσικού σχολείου στο σημερινό συγκείμενο της εκπαιδευτικής πολιτικής»;

Για την διερεύνηση αυτών των ερωτημάτων βασιστήκαμε σε τρεις θεματικούς άξονες όπως παρατίθενται στο πρωτόκολλο της συνέντευξης⁹

4.3 Μεθοδολογική προσέγγιση κι ερευνητικό δείγμα.

Ως υπόβαθρο του εμπειρικού σκέλους της έρευνας, αξιοποιήθηκε, ως υποσύνολο δείγματος, μια ομάδα μαθητών της Γ' Λυκείου, του Μουσικού Λυκείου Παλλήνης.

Εν συνεχεία, βασιστήκαμε στις αρχές που επιτάσσει η μεθοδολογία έρευνας στις κοινωνικές-ανθρωπιστικές επιστήμες και στην εκπαίδευση, αξιοποιώντας την ποιοτική μεθοδο, με την έννοια ότι προσανατολιστήκαμε εξ αρχής στο ερευνητικό ζητούμενο και όχι το αντίστροφο (Τσιώλης, 2014).

---

⁹ Παράρτημα 1, σελ 66.

4.3.1 Η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης ως εργαλείο συλλογής εμπειρικών δεδομένων.

Για την συλλογή του υλικού, επιλέξαμε την μέθοδο των προσωπικών συνεντεύξεων (ημιδομημένες, με ανοιχτού τύπου ερωτήματα). Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις, λόγω της ευελιξίας τους, είναι πλούσιες σε πληροφορίες και προσφέρονται για σύνθετα ερευνητικά ζητήματα (Υφαντόπουλος, Νικολαΐδου, 2008). Ειδικότερα, αποτελούνται από ένα σύνολο προκαθορισμένων, κατά κάποιον τρόπο, ερωτήσεων και χρησιμοποιούνται συχνά από νέους ποιοτικούς μελετητές, ώστε να έχουν έναν οδηγό για τα θέματα που θεωρούν ότι είναι σημαντικά να καλύψουν, στο πλαίσιο της συνέντευξης (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

4.4 Ζητήματα Ηθικής και Δεοντολογίας

Στην ποιοτική έρευνα, λόγω του προσωπικού χαρακτήρα που παίρνει πολλές φορές η ερευνητική διαδικασία, είναι απαραίτητο να έχουμε επίγνωση των οποιωνδήποτε μορφών δυσφορίας που μπορεί να προξενήσει η έρευνά μας (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Γι' αυτούς τους λόγους αρχικά διαβεβαιώσαμε τους πληροφορητές μας, πως θα υπάρχει απόλυτη εχεμύθεια για τα προσωπικά τους στοιχεία, διασφαλίζοντας την πιθανή ταυτοποίησή τους και θα τηρηθεί η ανωνυμία. Επίσης, ενημερώσαμε, πως αν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αισθανθούν οποιαδήποτε δυσφορία για οποιοδήποτε λόγο, αμέσως θα διακόψουμε και μπορούν να αποχωρήσουν. Ακόμη, ενημερώσαμε πως σε περίπτωση δυσφορίας από το περιεχόμενο των ερωτήσεων, έχουν το δικαίωμα να μην απαντήσουν.

4.5 Πιθανές δυσκολίες και διεξαγωγή των συνεντεύξεων

Κατά την διεξαγωγή των συνεντεύξεων η μοναδική δυσκολία που αντιμετωπίσαμε ήταν ο καθορισμός του χρόνου της διεξαγωγής της διαδικασίας, καθώς το ερευνητικό δείγμα της έρευνάς μας, αποτελείται από μαθητές της Γ' Λυκείου που την φετινή χρονιά είχαν αυξημένες υποχρεώσεις, λόγω της προετοιμασίας τους για τις εισαγωγικές εξετάσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θα θέλαμε όμως να αναφερθούμε και στο αξιοσημείωτο γεγονός, πως με όλους τους συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις, στην λήξη της διαδικασίας, συζητήσαμε περαιτέρω για το περιβάλλον φοίτησής τους στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης. Αναδείχθηκαν λοιπόν, ορισμένα ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης και θα τεθούν σε επόμενο κεφάλαιο, ως προτάσεις μελλοντικής έρευνας. Επίσης, απόδειξη του γεγονότος πως στις συνεντεύξεις δημιουργήθηκε ένα πολύ καλό κλίμα μεταξύ των συνεντευξιαζόμενων και της ερευνήτριας, είναι πως μετά το πέρας της ερευνητικής διαδικασίας, ακολούθησε μουσικό πρόγραμμα που συμμετείχαν όλοι.

4.6 Ο τρόπος διεξαγωγής της συνέντευξης.

Η συγκεκριμένη εμπειρική έρευνα, έλαβε χώρα στον δήμο Μαραθώνα και εξελίχθηκε χρονικά το διάστημα από τον Απρίλιο μέχρι τον Μάιο του 2019. Τα υποκείμενα του δείγματος είναι εννιά (9) μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (τέσσερα (4) αγόρια και πέντε (5) κορίτσια), του Μουσικού σχολείου Παλλήνης και πιο συγκεκριμένα φοιτούν στην Γ΄Λυκείου του σχολείου. Θεωρήσαμε σκόπιμο να υπάρχει ομοιομορφία στο δείγμα μας, με στόχο να εξυπηρετούνται οι γενικοί και ειδικοί σκοποί της ερευνητικής διαδικασίας (Ιωσηφίδης, 2008). Ακόμη, η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα μαθητών επιλέχθηκε γιατί στην τάξη της Γ΄Λυκείου, οι μαθητές έχουν ολοκληρωμένη εικόνα και άποψη για την μουσική τους καλλιέργεια, αλλά και για τους στόχους που έχουν θέσει για την ακαδημαϊκή τους εξέλιξη και την μετάβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αναλυτικότερα, οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν σε χρόνο που εξυπηρετούσε τους συνεντευξιζόμενους και ο συγκεκριμένος τόπος ήταν το σπίτι της ερευνήτριας. Όλοι οι συμμετέχοντες ανταποκρίθηκαν πολύ ευχάριστα στο κάλεσμα μας. Αφού λάβαμε την συγκατάθεση όλων των πληροφορητών μας, για την ηχογράφηση των συνεντεύξεων, προχωρήσαμε στον διαμοιρασμό ερωτηματολογίου όπου ο κάθε συνεντευξιζόμενος, συμπλήρωσε τα δημογραφικά του στοιχεία όπου και παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1.2: Δημογραφικά στοιχεία του ερευνητικού δείγματος.

Κωδ.	Φύλο	Τάξη	Έτη φοίτησης στο Μουσικό	Περιοχή κατοικίας	Όργανο επιλογής	Επάγγελμα μητέρας	Επάγγελμα πατέρα	Σχέση γονέων με τη μουσική
M1	A	Γ' Λυκείου	6	Νέα Μάκρη	Πιάνο	Δημόσιος υπάλληλος	Ιδιωτικός υπάλληλος	Καμία
M2	K	Γ' Λυκείου	6	Νέα Μάκρη	Κλασική κιθάρα	Ιδιωτικός υπάλληλος	Οικοδόμος	Δεν γνωρίζει μουσική, αγαπά όμως την όπερα.
M3	A	Γ' Λυκείου	6	Γέρακας	Πιάνο/Τραγούδι	Γραμματέας Ωδείου	Ιατρός	Καμία
M4	A	Γ' Λυκείου	6	Νέα Μάκρη	Βιολί	Ιδιωτικός υπάλληλος	Οικοδόμος	Δεν γνωρίζει μουσική, αγαπά όμως την όπερα.
M5	A	Γ' Λυκείου	4	Μαραθώνιας	Κλαρίνο	Νηπιαγωγός	Επαγγελματίας οδηγός	Όχι ιδιαίτερη (δεν γνωρίζει μουσική)
M6	K	Γ' Λυκείου	5	Μαραθώνιας	Μονωδία	Βιβλιοθηκονόμος	Ζαχαροπλάστης	Αυτοδίδακτος στην κιθάρα
M7	K	Γ' Λυκείου	6	Παλλήνη	Ακορντεόν	Μουσικός	Επιχειρηματίας	Η μητέρα επαγγελματίας μουσικός
M8	K	Γ' Λυκείου	6	Νέα Μάκρη	Φωνητική	Ιδιωτικός Υπάλληλος	-----	Καμία
M9	K	Γ' Λυκείου	6	Πικέρμι	Κρουστά ορχήστρας	Δημόσιος υπάλληλος	Συνταξιούχος	Καμία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50 : ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

5.1 Εισαγωγή.

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε και θα αναλύσουμε τα ποιοτικά δεδομένα που αντλήθηκαν με την μέθοδο της συνέντευξης. Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και τα ερευνητικά αποτελέσματα κωδικοποιήθηκαν και οργανώθηκαν ανά θεματικούς άξονες, σύμφωνα με το πρωτόκολλο της συνέντευξης.¹⁰

5.2 Ανάλυση δεδομένων κι αποτελέσματα.

Κατά την ερώτηση εκκίνησης, που αφορούσε στα έτη φοίτησης του κάθε μαθητή στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης, όλοι οι μαθητές απάντησαν, πως φοιτούν στο Μουσικό σχολείο έξι χρόνια, δηλαδή από την πρώτη γυμνασίου και εισήχθησαν με την διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων, εκτός από τις περιπτώσεις Μ5 και Μ6. Οι δύο αυτές περιπτώσεις έλαβαν μεταγραφή από άλλα Μουσικά σχολεία που είχαν εισαχθεί. Ο Μ5 τα δύο πρώτα χρόνια του γυμνασίου, βρισκόταν στο Μουσικό σχολείο Βέροιας και η Μ6 τον πρώτο χρόνο του γυμνασίου στο Μουσικό σχολείο Πειραιά.

- ❖ *«Ναι, φυσικά. Είμαι 4 χρόνια στο σχολείο αυτό. Τα δυο πρώτα χρόνια του Γυμνασίου βρισκόμουν στο Μουσικό σχολείο της Βέροιας. Έπειτα αποφάσισαν οι γονείς μου να μετακομίσουμε στην Αθήνα και συγκεκριμένα στον Μαραθώνα κι έτσι βρέθηκα στο Μουσικό Παλλήνης.»*
- ❖ *«Πέντε χρόνια είμαι στο Μουσικό Παλλήνης. Την πρώτη γυμνασίου την έβγαλα στο Μουσικό Πειραιά.»*

5.2.1 1ος ερευνητικός άξονας: Η γονεϊκή επιλογή του Μουσικού σχολείου Παλλήνης.

Στην ερώτησή μας σχετικά με την επιλογή του συγκεκριμένου σχολείου η πλειοψηφία των μαθητών μας απάντησε πως ήταν επιλογή των γονιών τους. Χαρακτηριστικά παραθέτουμε τις απαντήσεις:

---

¹⁰ «Πρωτόκολλο συνέντευξης», Παράρτημα 1, σελ 66.

- ❖ M2: «Η απόφαση ήταν των γονιών μου. Όταν τους είχα φέρει το χαρτί από το δημοτικό, με πίεσαν, εγώ δεν ήθελα λόγω του ότι είχα αναπτύξει φιλίες με τα παιδιά του σχολείου της γειτονιάς μου και δεν ήθελα να τους χάσω».
- ❖ M4: «Βασικά είχε έρθει ένα χαρτί το οποίο έλεγε επίσης για το που θέλουμε να φοιτήσουμε στο γυμνάσιο και η αδερφή μου, γιατί είμαστε δίδυμα, είχε αποφασίσει ότι θέλει να πάει μουσικό, της άρεσε η ιδέα επειδή ασχολούνταν με τη μουσική, οπότε είχε αποφασίσει τι θα κάνει και εγώ είχα αποφασίσει ότι θα πάω σε γενικό λύκειο... κανονικό λόγω του ότι οι φίλοι μου θα ήταν εκεί και δεν ήθελα να χάσω παρέες και τα λοιπά. Οι γονείς μου τέλος πάντων μου λένε... καλό θα ήταν να πας και εσύ να το δοκιμάσεις... δεν τα χάσεις κάτι είναι κάτι το διαφορετικό είναι μία όμορφη εμπειρία... εγώ ήμουν αρνητικός αρχικά και τελευταία στιγμή λίγες μέρες πριν δοθούν οι εξετάσεις, τελικά αποφάσισα μόνος μου πως... ας το δοκιμάσω είπα δεν θα χάσω και κάτι ε και κατάφερα να μπω στο Μουσικό με πολύ λίγη προετοιμασία μόνος μου... αυτό».
- ❖ M5: «Μου άρεσε πάρα πολύ από την παιδική μου ηλικία η μουσική. Και με παρότρυναν και οι γονείς μου να το ξεκινήσω και να το συνεχίσω».
- ❖ M6: «Οι γονείς μου, μου το πρότειναν κι εγώ είπα γιατί όχι; Μου άρεσε πολύ η μουσική».
- ❖ M7: «Εγώ προσωπικά, ήθελα να πάω σε άλλο σχολείο, ιδιωτικό συγκεκριμένα, αλλά οι γονείς μου αποφάσισαν να με στείλουν στο Μουσικό».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη του M1 που αρχικά μας απαντά πως η επιλογή του σχολείου ήταν δική του, αντιλαμβάνεται όμως και ο ίδιος στην συνέχεια της απάντησής του, πως ένα μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την επιλογή του αυτή είχαν οι γονείς του:

- ❖ M1: «Ναι, ήταν δική μου επιλογή... α, δική μου επιλογή ήταν να ασχοληθώ με την μουσική. Οι γονείς μου πρότειναν το Μουσικό. Στην αρχή ήμουν λίγο αρνητικός γιατί θα έχανα τους φίλους μου και δεν πολυήθελα να πάω».

Μονάχα τρεις από τους εννιά μαθητές αναφέρουν πως ήταν καθαρά δική τους επιλογή η φοίτηση στο σχολείο αυτό, οι M3, M8 και M9:

- ❖ M3: «Απλά έτυχε να ακούσω την ύπαρξη αυτού του σχολείου όταν ήμουν μικρός και μας έβαλαν να αποφασίσουμε σε ποιο γυμνάσιο θα πάμε και επειδή μου άρεσε πάρα πολύ η μουσική χωρίς να το ξέρει κανένας γονιός μου ή κοντινός μου αποφάσισα να δηλώσω το Μουσικό σχολείο».

❖ M8: «Ήταν δική μου επιλογή να. Πάντα είχα αγάπη για τη μουσική και γενικά για την τέχνη».

❖ M9: «Η απόφαση να φοιτήσω στο Μουσικό ήταν καθαρά δική μου. Ήταν κάτι που μου φάνηκε ενδιαφέρον και ήθελα να δω τι θα προκύψει από αυτό».

Στην συνέχεια επιχειρούμε να εμβαθύνουμε στους λόγους και τα κριτήρια επιλογής του συγκεκριμένου σχολείου από τους γονείς αλλά και από τους μαθητές διερευνώντας το κοινωνικό και πολιτισμικό προφίλ των γονέων. Κατά την εισαγωγική διαδικασία κι από τα δημογραφικά στοιχεία που ζητήσαμε από τους μαθητές να συμπληρώσουν, γνωρίζουμε ήδη κάποια στοιχεία που μας βοηθούν να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα για τα κριτήρια επιλογής του σχολείου. Σημαντικό ρόλο φαίνεται να κατέχει η γεωγραφική εγγύτητα του σχολείου, με τις περιοχές κατοικίας των μαθητών, αφού όλοι προέρχονται από τις γύρω περιοχές της Παλλήνης (Πικέρμι, Γέρακας, Νέα Μάκρη, Μαραθώνας):

❖ M3: «Μόνο η γεωγραφική τοποθεσία και το γεγονός ότι έγραφε μουσικό δίπλα από το όνομα του και για μένα αυτό ήταν αρκετό. Δεν ήθελα κάτι άλλο και δεν είχα ψαχτεί και καθόλου. Απλά μου άρεσε και είπα να μπω».

❖ M5: «Γιατί ήθελα να κρατήσω στην καθημερινότητά μου την μουσική. Όχι μόνο στο σπίτι, αλλά και στο σχολείο και για να μάθω κι άλλα πράγματα. Επίσης, ήταν σημαντικό που υπήρχε κοντά στην περιοχή μου ένα μουσικό σχολείο γιατί διαφορετικά δεν θα ήταν εύκολο να το συνεχίσω».

Ένα άλλο στοιχείο που προκύπτει από τα δημογραφικά δεδομένα των μαθητών, είναι πως η πλειοψηφία των μαθητών, προέρχεται από οικογένειες μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων, με αυξημένο, όμως πολιτισμικό κεφάλαιο. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα των μαθητών M2 και M3 που είναι αδέρφια μεταξύ τους και η μητέρα είναι ιδιωτικός υπάλληλος, ο πατέρας οικοδόμος, δεν γνωρίζουν από μουσική, όμως η μητέρα στο σπίτι ακούει πολύ συχνά όπερα και αυτό φαίνεται να το κληρονομεί ως πολιτισμικό χαρακτηριστικό στα παιδιά της. Πιο συγκεκριμένα, τα δυο αυτά παιδιά έχουν επιλέξει ως όργανα επιλογής στο σχολείο, όργανα κλασσικής μουσικής, αυτά είναι το βιολί και η κλασσική κιθάρα.

Η περίπτωση του M5 μας δείχνει κάτι ανάλογο. Οι γονείς δεν έχουν άμεση σχέση με την μουσική καθώς η μητέρα είναι νηπιαγωγός και ο πατέρας επαγγελματίας οδηγός αλλά φαίνεται να παροτρύνουν το παιδί τους να ασχοληθεί με αυτό:

- ❖ M5: «Όχι, δεν έχουν κάποια ιδιαίτερη σχέση, αλλά με παρότρυναν να αρχίσω να την εξερευνώ».

Στην ίδια κατηγορία ανήκει και η μαθήτρια M6, της οποίας η μητέρα είναι βιβλιοθηκονόμος και ο πατέρας ζαχαροπλάστης, όμως αναφέρει πως ο πατέρας ως αυτοδίδακτος στην κιθάρα, μεταφέρει στο σπίτι την μουσική κουλτούρα:

- ❖ M6: «Ο πατέρας μου είναι αυτοδίδακτος στην κιθάρα. Του αρέσει πολύ η μουσική. Και μπορώ να πω ότι μου το πέρασε κι εμένα αυτό. Τα παιδικά μου χρόνια, είναι κυρίως ο πατέρας μου να παίζει κιθάρα και να τραγουδάμε».

Οι περιπτώσεις των M6 και M7, αποτελούν τα μοναδικά παραδείγματα του δείγματός μας που προέρχονται από γονείς που έχουν οι ίδιοι μουσικές γνώσεις. Η μητέρα της M7, είναι μουσικός στο επάγγελμα και ιδιοκτήτρια ωδείου και φαίνεται να επηρεάζει την κόρη της στην απόφασή της να αναλάβει το ωδείο επαγγελματικά στο μέλλον:

- ❖ M7: «Η μητέρα μου έχει σπουδάσει αρμονία, ντικτέ και γενικότερα, έχει κάνει αρκετές σπουδές στον μουσικό τομέα. Επίσης, είναι και ιδιοκτήτρια ωδείου», «Συγκεκριμένα, θα ήθελα να αναλάβω την επιχείρηση της μητέρας μου, που έχει ωδείο και να πάρω ένα πτυχίο πιάνου για να διδάξω».

Σημαντικότερο κριτήριο επιλογής μέσα από την έρευνά μας αναδείχθηκε η προηγούμενη ενασχόληση των μαθητών με την μουσική εκπαίδευση, πριν από την εισαγωγή τους στο Μουσικό σχολείο. Οι οκτώ από τους εννιά ερωτηθέντες μαθητές αναφέρουν, πως είχαν ξεκινήσει να ασχολούνται με την μουσική εκπαίδευση πριν εισαχθούν στο Μουσικό σχολείο:

- ❖ M1: «Ναι, είχα ξεκινήσει να μαθαίνω βιολί από την πρώτη δημοτικού... ε, είχα αρχίσει θεωρητικά μαθήματα και είχα αρχίσει σιγά σιγά να κάνω τα πρώτα βήματα στην αρμονία».
- ❖ M3: «Πριν μπω σε αυτό και είχα κάνει ήδη πέντε χρόνια πιάνο και είχα ήδη συμμετέχει σε διάφορες παιδικές χορωδίες χαμηλού επιπέδου».
- ❖ M5: «Από τα πέντε μου χρόνια, ξεκίνησα με την μουσική προπαιδεία και άρχισα να μαθαίνω αρμόνιο και κλαρινέτο».
- ❖ M6: «Στην αρχή δεν ήξερα καθόλου για το Μουσικό. Το είχε ψάξει η μητέρα μου και μιας και έκανα 2 χρόνια πιάνο και δεν ήθελα να πάω και σε συνοικιακό

σχολείο, έδωσα εξετάσεις για το Μουσικό του Πειραιά τότε και σε άλλα ιδιωτικά σχολεία. Έγινε δεκτή σε όλα, αλλά επέλεξα τελικά το Μουσικό».

- ❖ M7: «Το επίπεδό μου πριν έρθω σε αυτό το σχολείο, δεν ήταν αρκετά υψηλό. Έκανα κάποια χρόνια πιάνο, αλλά όχι σε συστηματικό επίπεδο. Στο σχολείο μπήκα πιο δυναμικά και επέλεξα ως όργανο επιλογής το ακορντεόν και συνέχισα και το πιάνο».
- ❖ M8: «Ήμουν όμως στην χορωδία του δήμου και αφού είδαν οι γονείς μου ότι μου άρεσε η μουσική και όταν ήρθε η ώρα να μπω στο γυμνάσιο, μου το έδωσαν ως επιλογή κι εγώ αμέσως δέχτηκα. Μου άρεσε πολύ η ιδέα».

Σκόπιμα αφήσαμε για το τέλος την περίπτωση των δύο αδερφών M2 και M4. Από την ανάγνωση των απαντήσεών τους στο συγκεκριμένο θέμα, προκύπτει νέο στοιχείο στην έρευνα, το οικονομικό κριτήριο. Οι γονείς των συγκεκριμένων μαθητών, επέλεξαν το Μουσικό σχολείο, ώστε τα παιδιά τους να εξακολουθούν να βρίσκονται σε επαφή με την μουσική εκπαίδευση, χωρίς ωστόσο να απαιτείται επιπλέον δαπάνη. Σε αντίθετη περίπτωση, δεδομένης της οικονομικής δυσχέρειας, θα ήταν ανέφικτη η παροχή μουσικής εκπαίδευσης στα παιδιά με διαφορετικό τρόπο.

- ❖ M2: «Βασικά επειδή πριν το Γυμνάσιο πήγαινα στο ωδείο για τρεις μήνες περίπου και το σταμάτησα λόγω του ότι δεν μπορούσαμε να ανταπεξέλθουμε οικονομικά και ήθελα πολύ να το συνεχίσω, μου είπαν ότι ήταν μια ευκαιρία να ξεκινήσω πάλι απ'την αρχή... και με το όργανο που θέλω να μάθω οπότε ήταν μια καλή ευκαιρία γιατί είχαμε ακούσει πολύ καλά λόγια για το σχολείο και είναι και κοντά μας η περιοχή που βρίσκεται».
- ❖ M4: «Εγώ έκανα για πολύ λίγο, δηλαδή για τέσσερις μήνες περίπου πέντε βιολί και είχα ξεκινήσει και θεωρία μουσικής για πάρα πολύ λίγο... όταν λέω πάρα πολύ λίγο ήταν περίπου ένας μήνας θεωρία μουσικής που έκανα δηλαδή σχεδόν τίποτα... ήταν αρκετά μεγάλο το κόστος για τα οικονομικά μας... αυτό μετά τίποτα δεν έκανα κάτι άλλο σε χορωδίες σχολείου τέτοια, αλλά λιγάκι».

Ένα άλλο κριτήριο επιλογής που προκύπτει κι από την απάντηση της M2 παραπάνω, είναι το ότι οι γονείς επιλέγουν το Μουσικό σχολείο γιατί το θεωρούν ένα πολύ καλό σχολείο, που φημίζεται για το άρτια εκπαιδευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, τις καλές υλικοτεχνικές υποδομές και τις επιτυχίες των μαθητών σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Υπέρ αυτής της άποψης συνηγορεί και η εξής απάντηση:

- ❖ M6: «Οι γονείς μου, μου είπαν πως είναι ένα πολύ καλό σχολείο γενικότερα που εκτός του ότι μαθαίνεις από διάφορες πλευρές μουσική, έχει και πολύ

καλούς καθηγητές και οι μαθητές που βγαίνουν από κει μπαίνουν σε καλές σχολές. Όχι μόνο μουσικές, γιατί δεν είναι απαραίτητο ότι θα ασχοληθείς και επαγγελματικά με αυτό, αλλά είναι σημαντική η μουσική καλλιέργεια. Κι εγώ συμφώνησα γιατί η μουσική με γέμιζε πολύ».

Ένα ακόμη στοιχείο που αντλείται μέσα από την συγκεκριμένη ανάλυση, σχετικά με τα κριτήρια επιλογής του συγκεκριμένου σχολείου, είναι πως στην πλειοψηφία των περιπτώσεων του ερευνητικού μας δείγματος, η επιλογή σχετίζεται με την απόφαση γονέων και μαθητών, οι μαθητές να ασχοληθούν με την μουσική σε μεταλυκειακό επίπεδο. Αυτό μπορεί να συμβεί, είτε με την εισαγωγή τους σε ένα μουσικό τμήμα σπουδών, με την διαδικασία των Πανελληνίων εξετάσεων, είτε με την συνέχεια των μουσικών σπουδών τους σε ωδεία και σχολές του εξωτερικού.

Βέβαια, αυτό μπορεί να λειτουργεί και αντίστροφα. Η επιλογή τους αυτή να επακολούθησε της εισαγωγής τους στο Μουσικό σχολείο, δεν παύει όμως η μουσική εκπαιδευτική κατάρτιση των μαθητών, να δημιουργεί τις προϋποθέσεις και για την μετέπειτα πορεία τους και αυτό να δίνει σε γονείς και μαθητές, ένα προβάδισμα στην επιλογή του Μουσικού σχολείου από άλλα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης. Παρακάτω αναφέρουμε ενδεικτικά, απαντήσεις αναφορικά με το αν θα ήθελαν οι μαθητές να ασχοληθούν με τις μουσικές σπουδές μετά το λύκειο και σε επαγγελματικό επίπεδο:

- ❖ *M1: «Ναι, σίγουρα. Αυτό θέλω να σπουδάσω. Πάντως, φέτος τον Σεπτέμβριο κατάλαβα ότι θέλω να ασχοληθώ και επαγγελματικά με την μουσική... να μπω στο τμήμα Μουσικών Σπουδών».*
- ❖ *M2: «Ναι, αυτός είναι ο στόχος. Αυτό θέλω να σπουδάσω».*
- ❖ *M3: «Ο στόχος μου είναι να μπω στο τμήμα μουσικών σπουδών Αθηνών... διόρθωση... Αυτή είναι η πορεία μου γιατί ο στόχος μου είναι, το όνειρό μου είναι να μπορέσω να γράψω τη μουσική για κάποιο επόμενο βίντεο παιχνίδι κάποια ταινία με άλλα λόγια θέλω να ασχοληθώ με τη σύνθεση και με την εκτέλεση αλλά η εκτέλεση έρχεται σε δεύτερο χρόνο».*
- ❖ *M5: «Ναι, θα ήθελα να συνεχίσω την πορεία μου στην μουσική και να εισαχθώ σε ένα τμήμα μουσικών σπουδών μιας και πιστεύω πως έχω κάποιες ικανότητες που αν τις εξελίξω θα φτάσω σε ένα πολύ καλό μουσικό επίπεδο. Αγαπώ την μουσική και δεν θέλω να σταματήσω να ασχολούμαι με αυτή».*

- ❖ M7: «Δεν μπορώ να πω με σιγουριά, γιατί δεν ήταν δική μου επιλογή, αλλά θεωρώ πως το επέλεξαν, επειδή ήθελαν να συνεχίσω να διευρύνω τις μουσικές μου γνώσεις και ικανότητες και επιλέον με βοηθάει σε επαγγελματικό επίπεδο».

«Σαν επάγγελμα, ίσως ναι. Συγκεκριμένα, θα ήθελα να αναλάβω την επιχείρηση της μητέρας μου, που έχει ωδείο και να πάρω ένα πτυχίο πιάνου για να διδάξω. Ωστόσο, δεν θα ήθελα να σπουδάσω Μουσικολογία. Θεωρώ πως δεν χρειάζεται. Γνωρίζω καλά τα θεωρητικά της Μουσικής και με ενδιαφέρει η εξειδίκευση στο όργανο που σπουδάζω. Οπότε με το που τελειώσω το σχολείο θα δώσω για το πτυχίο πιάνου».

Ενώ από κάποιες άλλες απαντήσεις, φαίνεται πως κάποιοι μαθητές σκέφτονται να το ακολουθήσουν επαγγελματικά, αλλά τελικά θεωρούν πως αν το κάνουν, ίσως να δυσκολευτούν με την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Έτσι, επιλέγουν να συνεχίσουν την ενασχόληση με την μουσική, αλλά ταυτόχρονα σπουδάζοντας και κάτι διαφορετικό:

- ❖ M6: «Προσωπικά θα ήθελα να έχω την μουσική ως εναλλακτική. Δηλαδή, θα ήθελα να σπουδάσω μουσική, αλλά λόγω της κατάστασης στην Ελλάδα, δε θα μπορούσα να την ακολουθήσω επαγγελματικά. Θα ήθελα όμως να έχω ένα πτυχίο και όταν μου δοθεί η ευκαιρία να το αξιοποιήσω. Θέλω να την σπουδάσω παράλληλα δηλαδή με κάτι άλλο».
- ❖ M8: «Θέλω να ασχοληθώ με την μουσική και μετά το Λύκειο, αλλά όχι επαγγελματικά. Θεωρώ πως το συγκεκριμένο αντικείμενο έχει χάσει την επαγγελματική αποκατάσταση. Οπότε θα το συνεχίσω παράλληλα με τις σπουδές μου, που θέλω να γίνω νηπιαγωγός».
- ❖ M9: «Το σκεφτόμουν, αλλά τελικά μάλλον δεν θα το κάνω. Θέλω η μουσική να πηγαίνει πάντα παράλληλα με ό,τι τελικά επιλέξω».

5.2.2 2ος ερευνητικός άξονας: Μουσική και προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη

Κατά την διαδικασία έρευνας του δεύτερου ερευνητικού άξονα της συνέντευξης μας, επιλέξαμε να ξεκινήσουμε τις ερωτήσεις μας διερευνώντας μέσα από τις προσωπικές απόψεις των μαθητών, την επίδραση της μουσικής εκπαίδευσης στην προσωπική τους ανάπτυξη. Η πρώτη ερώτηση τέθηκε ως εξής:

«Η συμμετοχή σας σε μουσικές δραστηριότητες του σχολείου σας έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σας; Παρατηρείτε κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχετε σ' αυτές»;

- ❖ M1: «Ε... νομίζω έχει αυξηθεί λίγο η αυτοπεποίθησή μου... και γενικά έχω μάθει λίγο να κοντρολάρω μερικά πράγματα που κάνω ταυτόχρονα πιο εύκολα και με μεγαλύτερη ταχύτητα, απ' ό,τι παλιά. Κάνουμε πολλές συναυλίες».*
- ❖ M2: «Ε... με έχει κάνει πιο σοβαρή σαν χαρακτήρα. Παίρνω δηλαδή πιο σοβαρά τις υποχρεώσεις που έχω να βγάλω κάποια κομμάτια, να τα μελετήσω και να τα παρουσιάσω σε κοινό».*
- ❖ M4: «Επίσης, νιώθω μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου και στις δυνατότητές μου».*
- ❖ M6: «Φυσικά! Ειδικά τον πρώτο χρόνο, έγιναν πολλές αλλαγές. Ένιωσα πιο άνετα με τον εαυτό μου και με την έκθεση του εαυτού μου στη σκηνή. Με βοήθησε κυρίως ψυχολογικά δηλαδή».*
- ❖ M7: «Στο κομμάτι της αυτοπεποίθησης η αλήθεια είναι πως με έχει βοηθήσει πάρα πολύ, διότι με έχει κάνει να ξεπεράσω το αίσθημα της «ντροπής» μπροστά σε ένα κοινό. Προηγουμένως, δεν ήμουν έτσι. Ήμουν ένα πολύ ντροπαλό παιδί».*
- ❖ M9: «Σίγουρα με βοήθησε να καταπολεμήσω τον φόβο μου να ανέβω στην σκηνή και να νιώθω πιο σίγουρη για τον εαυτό μου».*

Από τις παραπάνω απαντήσεις συμπεραίνουμε πως για τους μαθητές η μουσική εκτέλεση, κατά την παρουσίαση μιας συναυλίας, επιδρά θετικά στο να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις πολύπλευρες ανάγκες που προκύπτουν για την πραγματοποίησή της. Τους βοηθά στο να συντονίζουν πολλά πράγματα μαζί ταυτόχρονα, να πιστέψουν στον εαυτό τους, να ξεπεράσουν το αίσθημα της ντροπής κατά την έκθεσή τους σε κοινό και σίγουρα συμβάλλει στην τόνωση της αυτοπεποίθησής τους και την αίσθηση ικανοποίησης.

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που προκύπτει από τις απαντήσεις σχεδόν όλων των μαθητών, είναι πως μέσα από τη συγκεκριμένη διαδικασία, νιώθουν πως ανήκουν σε μία ομάδα και γι' αυτό το λόγο, καλλιεργείται έντονα το ομαδοσυνεργατικό πνεύμα μεταξύ των μελών. Στις πρόβες των μουσικών συνόλων και των χορωδιών, για τις ανάγκες υλοποίησης των συναυλιών, που πολλές φορές είναι απαιτητικές και έχουν επαγγελματικό χαρακτήρα, οι μαθητές μαθαίνουν την συγκέντρωση και την πειθαρχία. Για να μπορέσουμε να εμβαθύνουμε προς αυτή την κατεύθυνση, απευθύνουμε τις συγκεκριμένες ερωτήσεις:

- «Συμμετέχετε σε μουσικά σύνολα, χορωδίες και ορχήστρες του σχολείου; Κι αν ναι, έχετε αναπτύξει φιλίες με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν»;
  - «Θεωρείτε πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας»;
-
- ❖ *M1: «Απόλυτα. Μιλάμε μια κοινή γλώσσα και αυτό είναι ωραίο γιατί δεν χρειάζεται να λέμε πολλά. Είμαστε μια παρέα που αγαπάει το ίδιο πράγμα και το κάνουμε όσο καλύτερα μπορούμε».*
  - ❖ *M2: «Αρκετά καλά. Ίσα ίσα, που κι όταν μεγαλώνεις και πας σε άλλες τάξεις, βλέπεις και τα πιο μικρά παιδιά που έχουν μπει... καινούρια παιδιά δηλαδή στο σύνολο, που έχουν μπει και είσαι πιο φιλικός μαζί τους και τους βοηθάς να ενταχθούν καλύτερα στα σύνολα», «Νιώθω ότι βοηθάω και το κάθε παιδί μόνο του αλλά και την ομάδα. Βέβαια υπάρχουν και κάποια παιδιά που το παίρνουν λίγο πάνω τους και δεν βοηθάνε αλλά είναι λίγα αυτά τα παιδιά».*
  - ❖ *M3: «Μέσα από τις δραστηριότητες επίσης αυτές είτε αυτές ήταν κάποιο θεατρικό, το οποίο πάντα συμπεριλαμβάνει μέσα και μουσική είτε ήταν χορός, γιατί εγώ είμαι και στο σύνολο χορού στο σχολείο παραδοσιακών χορών μαθαίνεις να είσαι ομαδικός... μαθαίνεις γενικά να λειτουργείς με τον δίπλα σου. Δηλαδή το να μάθεις να διορθώσεις το λάθος του άλλου, με έναν καλό τρόπο που να μπορεί να το ακούσει ο άλλος, χωρίς να τον πιάσεις δηλαδή χωρίς να τον κατηγορήσεις, μαθαίνεις πώς να βελτιώσεις την ομάδα πολύ πιο γρήγορα. Αποκτάς δηλαδή και ομαδικότητα».*
  - ❖ *M4: «Θεωρώ πως με έχει επηρεάσει στο να λειτουργώ πιο ομαδικά. Δηλαδή έμαθα να μπορώ να δουλεύω με ένα σύνολο γύρω μου, αλλά επειδή εγώ προσωπικά παράλληλα με τη μουσική ασχολούμουν και με τον αθλητισμό και αυτό που κάνουν στον αθλητισμό είναι ατομικό δηλαδή κάνω στίβο άρα δεν συναναστρέφομαι με κάποια ομάδα ότι κάνω το κάνω μόνος μου... Εγώ καταρχάς βρισκόμουν στο φυτόριο εγχόρδων έπαιζα βιολί. Κι επειδή βρισκόμουν στο φυτόριο και έβλεπα παιδιά να ανεβαίνουν κατηγορία και να πηγαίνουν πιο ψηλά σε πιο υψηλού επιπέδου ομάδες εγχόρδων, γενικά επειδή εγώ έχω αυτό τον ανταγωνισμό από τον αθλητισμό που κάνω είχα αυτή την κόντρα αν μπορώ να πω έτσι όποτε μου μάθε και λίγο να λειτουργώ πιο ομαδικά. Σκεφτόμουν δηλαδή το καλό της ομάδας αλλά παράλληλα προσπαθούσα να βελτιώνομαι, χωρίς να γίνομαι ανταγωνιστικός».*
  - ❖ *M5: «Συμμετέχω και στα μουσικά σύνολα αλλά και στην θεατρική ομάδα του σχολείου. Με έχουν βοηθήσει πάρα πολύ αυτά τα δυο στο να νιώθω καλά και με*

τα άλλα παιδιά, να γνωριστούμε καλύτερα και να μπορούμε να συνεργαστούμε. Περνάμε αρκετές ώρες μαζί. Επίσης, με βοήθησε πολύ αυτό και στην αρχή που ήμουν καινούριος μαθητής στο σχολείο, γιατί ήρθα στην τρίτη γυμνασίου».

Από την τελευταία απάντηση, συμπεραίνουμε πως πέρα από την καλλιέργεια του συνεργατικού πνεύματος, η συμμετοχή σε τέτοιου τύπου ομάδες, διευκολύνει τις σχέσεις κοινωνικής δικτύωσης και την δημιουργία ισχυρών φιλικών δεσμών.

- ❖ *M6: «Συμμετέχω στη χορωδία του σχολείου και στο σύνολο πειραματικής μουσικής. Σιγά σιγά ανέπτυξα φιλικές σχέσεις με τα παιδιά. Μεγαλώνοντας, δημιουργήσαμε ακόμα πιο σημαντικούς δεσμούς».*
- ❖ *M8: «Ναι και τα μουσικά σύνολα, έχουν βοηθήσει πολύ στην κοινωνικοποίησή μου. Συχνά χρειάζεται να συνεργαστούμε και με μουσικά σύνολα εκτός σχολείου και να συνεργαστούμε με άλλους μουσικούς που δεν τους γνωρίζουμε. Δεν υπάρχει κανένα απολύτως πρόβλημα. Έχουμε μάθει να μπορούμε να συνεργαζόμαστε με όλους για να βγει μία συναυλία».*
- ❖ *M9: «Συμμετέχω, ναι και μπορώ να πω πως με βοήθησε στο να αναπτύξω γρήγορα καινούριες φίλιες με τα άλλα παιδιά».*

Ακόμη, κάποια παιδιά αναφέρουν πως η εκμάθηση και εκτέλεση μουσικής αποτελεί γι'αυτούς μια διέξοδο χαλάρωσης και ψυχικής εκτόνωσης:

- ❖ *M1: «Βασικά η μουσική με βοηθάει πολύ στην ψυχολογία μου», «Σε δύσκολες στιγμές η μουσική... θυμάμαι εγώ πάω και κοπανάω το πιάνο», «Η ακούω μουσική. Γενικά δεν υπάρχει μέρα που να μην παίζω ή ακούσω μουσική».*
- ❖ *M6: «Ένιωθα και νιώθω ότι μπορώ μέσα από την μουσική να εκφράζομαι. Είναι το αποκούμπι μου».*

5.2.3 3ος ερευνητικός άξονας: Μουσική και ακαδημαϊκό επίτευγμα

Το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα, ήταν και το πιο δύσκολο να απαντηθεί μέσα από την έρευνά μας. Οι απόψεις των μαθητών που εκφράστηκαν από τις απαντήσεις που δόθηκαν σε συγκεκριμένα ερωτήματα, αποτυπώνουν δύο τάσεις.

Στην πρώτη και κυρίαρχη τάση, οι μαθητές αποδίδουν κάποιον συσχετισμό στην θετική επίδραση της μουσικής εκπαίδευσης, στις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Αυτό

που αναδεικνύεται περισσότερο, μέσα από τις απαντήσεις τους, είναι πως αντιλαμβάνονται την μουσική εκμάθηση ως μια διεργασία που τους καλλιεργεί δεξιότητες σκέψης και εκτέλεσης, οι οποίες μεταφέρονται και σε άλλους γνωστικούς τομείς. Βέβαια, υπάρχουν και απαντήσεις που αποδίδουν πιο άμεσα έναν συσχετισμό με ένα συγκεκριμένο μαθησιακό αντικείμενο:

- ❖ M3: *«Η αλήθεια είναι πως είμαι καλός σε αυτά τα μαθήματα. Τα πηγαίνω πολύ καλά. Ειδικά για τα μαθηματικά μπορώ να πω πως μικρότερος δεν ήμουν και τόσο καλός και ακόμα δεν μου αρέσουν ιδιαίτερα, όμως παρατηρώ ότι έχω βελτιωθεί πολύ και έχω ένα ικανοποιητικό επίπεδο σε σχέση με πριν».*

«Θα ήθελα να προσθέσω και κάτι ακόμα. Μία προέκταση στην απάντηση μιας και συνδέσατε την μάθηση με την βοήθεια μουσικών δραστηριοτήτων. Πιστεύω πως όταν εφαρμόζουν μέσα στην μουσική και γενικά μέσα στην τέχνη τα διάφορα μαθήματα, αυτό πιστεύω εγώ, ταπεινή δική μου άποψη, ότι είναι ο κατάλληλος πλέον τρόπος μέσω οπτικοακουστικών ερεθισμάτων και όχι μόνο να διδάξουν πολύ πιο εύκολα και πολύ πιο αποδοτικά το οποιοδήποτε μάθημα στα παιδιά. πιστεύω πως μόνο έτσι μπορώ να μάθω σωστά, οι άλλοι τρόποι μου φαίνονται ξεπερασμένοι».

- ❖ M5: *«Από την προσωπική μου εμπειρία μπορώ να πω πως υπάρχει κάποιος συσχετισμός με την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εμένα προσωπικά με έχει βοηθήσει πολύ στο να μάθω αγγλικά, τα άπειρα τραγούδια που μαθαίνω για να παίζω ή να τραγουδήσω».*
- ❖ M6: *«Ναι παρατήρησα κάποιον συσχετισμό. Για κάποιο λόγο που δεν μπορώ να εξηγήσω απόλυτα, η μουσική και οι διεργασίες που χρησιμοποιούμε για να λύσουμε ένα πρόβλημα στην αρμονία ή να διαβάσουμε μια παρτιτούρα, θεωρώ ότι μας δίνει έναν τρόπο σκέψης που μας βοηθάει στα άλλα μαθήματα. Εγώ ας πούμε λύνω εξισώσεις με τον τρόπο σκέψης της αρμονίας».*

Μάλιστα κάποιες απόψεις αναφέρουν την μουσική ως ένα μέσο που τους δίνει κίνητρο, για περισσότερη μελέτη και ενδιαφέρον και για άλλα μαθήματα:

- ❖ M2: *«Σίγουρα η μουσική με έχει βοηθήσει πάρα πολύ στα μαθήματα γενικότερα», «Το καταλαβαίνω επειδή είναι κάτι που μ'αρέσει κι επειδή θέλω να το ακολουθήσω, αυτό το συγκεκριμένο σχολείο ήταν ένα κίνητρο για να κάτσω να διαβάσω και για τα άλλα μαθήματα. Γιατί και στους γονείς μου το έλεγα αυτό, ότι αν δεν ήμουν σ' αυτό το σχολείο, επειδή με ξέρω σαν προσωπικότητα δεν θα διάβαζα, ούτε για τα μαθήματα».*

- ❖ *M4: «Θα σας πω. Εγώ πριν μπω στο Μουσικό Παλλήνης δεν ήμουν καθόλου καλός μαθητής. Μπήκα σε αυτό το σχολείο και όλα άλλαξαν. Δεν ξέρω ίσως μου δίνει κάποιο έξτρα κίνητρο το ότι ασχολούμαι με αυτό που αγαπώ και ταυτόχρονα διαβάζω και τα άλλα μαθήματα. Για παράδειγμα, αν εξαιρέσουμε τα μαθηματικά που ποτέ δεν τα πήγαινα καλά, έχω βέβαια μια βελτίωση και σ'αυτά, στα άλλα μαθήματα πηγαίνω πολύ καλά και μαθαίνω γρήγορα. Νιώθω πως μελετώντας μουσική μαθαίνω κάποιον τρόπο να τα καταλαβαίνω όλα καλύτερα και πιο γρήγορα. Αφού οι γονείς μου με κάποιους βαθμούς μου δεν το πίστευαν».*

Η δεύτερη, αφορά στην μη δυνατή ταυτοποίηση μιας άμεσης σχέσης της εκμάθησης μουσικής με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών σε συγκεκριμένα μαθήματα. Κι αυτό, γιατί όπως φαίνεται από κάποιες απαντήσεις, οι μαθητές δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν την πιθανή επίδοσή τους σε αυτά τα μαθήματα, χωρίς την παράλληλη εκμάθηση μουσικής, μιας και από πολύ μικρή ηλικία σχετίζονται με αυτή:

- ❖ *M1: « Προσωπικά... δεν ξέρω... δεν ξέρω αν θα μπορούσα να το συνδέσω γιατί δεν ξέρω πως θα ήμουν αν δεν ασχολούμουν με τη μουσική».*
- ❖ *M8.: «Δεν ξέρω. Γενικά τα πηγαίνω καλά σε αυτά τα μαθήματα, αλλά δεν ξέρω αν μπορώ να τα συσχετίσω».*
- ❖ *M9: «Δεν μπορώ να πω με σιγουριά. Δεν ξέρω πώς θα ήμουν εάν δεν μάθαινα μουσική».*

Ωστόσο, στην ερώτησή μας για το ποιές είναι οι επιδόσεις των μαθητών στα μαθήματα της Γλώσσας, των μαθηματικών, της Ιστορίας και των ξένων γλωσσών, η πλειοψηφία μας απάντησε πως είναι πολύ καλές.

Κλείνοντας την έρευνά μας, θέλαμε να μελετήσουμε το ζήτημα αυτό και από την αντίθετη όψη. Το Μουσικό σχολείο, όπως αναφέρουμε σε προηγούμενη ενότητα, είναι ένα σχολείο που το αναλυτικό του πρόγραμμα, περιλαμβάνει πολλά και διαφορετικά μαθήματα μουσικής. Αυτά τα μαθήματα διδάσκονται παράλληλα με αυτά της Γενικής παιδείας και αυτό που θέλαμε να απαντήσουμε από τις ερωτήσεις που πραγματοποιήσαμε στους μαθητές, ήταν εάν αυτή η έξτρα ενασχόληση με την μουσική στο καθημερινό τους πρόγραμμα, αφαιρεί χρόνο από την μελέτη των άλλων μαθημάτων. Και συνεπώς εάν αυτό με την σειρά του έχει αρνητική επίδραση στις επιδόσεις τους στα άλλα μαθήματα.

Η πλειοψηφία κινήθηκε σε μία συγκεκριμένη απάντηση. Αυτή ήταν πως η μουσική εκπαίδευση τους, καταναλώνει πολύ από τον χρόνο τους σε καθημερινό επίπεδο. Αυτό όμως δεν αποτελεί αρνητικό παράγοντα στην επίδοσή τους σε άλλα μαθήματα. Κάποιοι μαθητές αναφέρουν πως με σωστό προγραμματισμό και έχοντας επίγνωση

της κατάστασης αυτής οργανώνονται, ώστε να τα καταφέρουν εξίσου καλά σε όλα τα μαθήματα.

- ❖ M1: «Δεν είναι τόσο το ότι έχω πολύ διάβασμα γι'αυτά όσο το ότι μου αρέσει να παίζω μουσική ώρες και να μελετώ για μένα... αυτό μου τρώει περισσότερο χρόνο».
- ❖ M2: «Βασικά αφαιρεί χρόνο από άλλα μαθήματα. Αλλά πιστεύω ότι για να το έχεις επιλέξει, πρέπει να ρισκάρεις και κάποια πράγματα. Πρέπει να θυσιάσεις κάποια πράγματα και ξέρεις ότι οι συνέπειες που θα έχεις αν ακολουθήσεις αυτό, είναι ότι θα κάτσεις και θα αφιερώσεις και για τα άλλα μαθήματα λίγο πιο πολλές ώρες από τον χρόνο σου. Αυτό».
- ❖ M4: «Εγώ πιστεύω ότι όλα είναι θέμα προγράμματος. Δηλαδή αν βάλεις ένα σωστό πρόγραμμα, να φτιάξεις ένα σωστό πρόγραμμα μπορείς να καταφέρεις να διαβάζεις το ίδιο όλα τα μαθήματα. Εγώ προσωπικά δεν ήτανότι κατανάλωνα πάρα πολύ μεγάλο χρόνο στο να διαβάζω το μουσικό όργανο επιλογής που είχα διαλέξει. Αλλά, ακριβώς επειδή είχα ένα πρόγραμμα μπορούσα να καταφέρω να διαβάζω και να εντάσσω και τη μουσική μέσα στο πρόγραμμά μου, ώστε να μπορώ να μην πηγαίνω στο μάθημα άσχετος, αλλά και να μην αφήνω να μην παραμελώ τα υπόλοιπα μαθήματα».
- ❖ M6: «Όχι. Κανονίζω έτσι τον χρόνο μου, ώστε όλα τα μαθήματα να τα διαβάζω άριστα. Δεν αντέχω να είμαι σε άλλα διαβασμένα και σε άλλα όχι. Έχουμε καλούς καθηγητές, ειδικά στην μουσική και δεν χρειάζεται να διαβάζουμε πολύ στο σπίτι. Μόνο η εξάσκηση στα όργανα είναι αυτή που μας τρώει περισσότερο χρόνο αλλά τα καταφέρνω. Έχω και περισσότερη όρεξη για διάβασμα μετά»
- ❖ M8: «Όχι, γιατί βάζω ένα πρόγραμμα και προσπαθώ να τα πηγαίνω καλά σε όλα. Ειδικά φέτος που το βασικότερο είναι οι Πανελλήνιες, έχω προσηλωθεί σε αυτό».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ

6.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εμπειρική έρευνα, διερευνήσαμε το ζήτημα της γονεϊκής επιλογής των Μουσικών σχολείων στην Ελλάδα, δεδομένου ότι τα Μουσικά σχολεία, ανήκουν στην κατηγορία των εξειδικευμένων σχολείων της Δημόσιας εκπαίδευσης. Αρχικά, μέσα από την βιβλιογραφική μας επισκόπηση, αναδείχθηκε μια συγκριτική μελέτη μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων πολλών χωρών, ανά τον κόσμο και της Ελλάδας, σχετικά με τα συστήματα γονεϊκής επιλογής και με το πώς αυτά εντάσσονται στις εκπαιδευτικές πολιτικές που εφαρμόζουν τα κράτη για την δημόσια αλλά και ιδιωτική εκπαίδευση.

Στην ελληνική πραγματικότητα η γονεϊκή επιλογή σχολείου, εμφανίζεται ως ένα ανεπίσημο φαινόμενο, που προς το παρόν δεν εντάσσεται στην ατζέντα των φορέων χάραξης εκπαιδευτικών πολιτικών. Όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, δικαίωμα επιλογής σχολείου δεν υφίσταται παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όταν συντρέχει κάποιο σοβαρό ζήτημα υγείας.

Στο πλαίσιο αυτό, η διαμόρφωση του εμπειρικού μέρους (μελέτη περίπτωσης), απαιτούσε να κατανοήσουμε προηγουμένως, το θεσμικό πλαίσιο των Μουσικών σχολείων της χώρας μας. Ο θεσμός των μουσικών σχολείων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, διανύει το 31^ο έτος της ηλικίας του. Οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις του ιδρυτικού νόμου 1824/1988, είναι σχετικά λίγες, ωστόσο ο θεσμός, φαίνεται να περνά δύσκολες μέρες εν μέσω στενότητας πόρων, από πλευράς κρατικής δαπάνης.

Τι συμβαίνει όμως με την περίπτωση των εξειδικευμένων σχολείων και συγκεκριμένα με αυτή του Μουσικού σχολείου; Σε αυτή την περίπτωση, γονείς και μαθητές είναι σε θέση να επιλέξουν να μετεγγραφούν σε ένα τέτοιο σχολείο. Συγκεκριμένα, εισάγονται με ειδικές εξετάσεις που διενεργούνται κάθε χρόνο για την εισαγωγή στην α' τάξη γυμνασίου.

Ακολουθώντας την ροή της έρευνας, η διαμόρφωση του εμπειρικού μέρους (μελέτη περίπτωσης), απαιτούσε να κατανοήσουμε προηγουμένως, το θεσμικό πλαίσιο των Μουσικών σχολείων της χώρας μας. Ο θεσμός των μουσικών σχολείων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, διανύει το 31^ο έτος του. Οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις του ιδρυτικού νόμου 1824/1988, είναι σχετικά λίγες και αφορούν μερικές τροποποιήσεις σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των Μουσικών σχολείων, χωρίς ωστόσο να επηρεάζεται ο τρόπος ένταξης των νέων μαθητών στον θεσμό.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα, που αποκρυσταλλώθηκαν από την εμπειρική μας έρευνα, σχετικά με τα κριτήρια επιλογής των Μουσικών σχολείων από τους γονείς, που αποκαλύπτουν τις προσδοκίες των γονέων, από την φοίτηση των παιδιών σε αυτά τα σχολεία. Από την συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων μαθητών, πληροφορούμαστε πως η επιλογή του μουσικού σχολείου πραγματοποιήθηκε από τους γονείς.

Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τις απόψεις των μαθητών, εξάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα για τα κριτήρια και τα κίνητρα των γονέων για την συγκεκριμένη επιλογή. Μεγάλο ρόλο φαίνεται να διαδραματίζουν τα εξής:

- ✚ Η καλή φήμη του σχολείου (άρτια εκπαιδευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, επαρκή υλικοτεχνική υποδομή, καλές κτιριακές εγκαταστάσεις).
- ✚ Η εξειδίκευση των μαθητών σε ένα γνωστικό αντικείμενο, αυτό της μουσικής και η ενδεχόμενη επιτυχία σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, κυρίως μουσικά και επομένως και η,
- ✚ Επαγγελματική αποκατάσταση.
- ✚ Η παροχή μιας ποιοτικότερης εκπαίδευσης για τους μαθητές, δεδομένου ότι αυτή παρέχεται, δίχως οικονομική επιβάρυνση.
- ✚ Η γεωγραφική εγγύτητα.
- ✚ Η απόδοση μιας εναλλακτικής καλλιέργειας και διάνθισης των πνευματικών οριζόντων των μαθητών.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, από τα παραπάνω πως οι γονείς προσδοκούν στην καλύτερη και αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των παιδιών τους, στο σύστημα Δημόσιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, σε μία εποχή όπου οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στην χώρα μας είναι αρκετά ευάλωτες σε όλους τους τομείς. Κι αυτό είναι κάτι εξαιρετικά σημαντικό μιας και το δικαίωμα της ισότητας στην εκπαίδευση είναι ένα σοβαρό ζήτημα που διερευνάται διεθνώς.

Παράλληλα, μέσα από την βιβλιογραφική μας ανασκόπηση, αλλά και την εμπειρική μας έρευνα, θέλαμε να αναδείξουμε τον ρόλο της Μουσικής παιδείας στην κοινωνική και εκπαιδευτική ανάπτυξη των μαθητών.

Σε έρευνες που έχουν διεξαχθεί διεθνώς, αποδίδεται ένας σημαντικός συσχετισμός μεταξύ της μουσικής εκπαίδευσης και της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η μουσική εκπαίδευση επιδρά με διαφορετικούς τρόπους στο άτομο. Εισβάλλει στον πνευματικό κόσμο του μαθητή, και μέσα από αυτό, επηρεάζεται η συμπεριφορά, η προσωπικότητα και η γενικότερη αντιληπτική ικανότητα. Μέσα από τα παραδείγματα χωρών που παρατέθηκαν, στο πρώτο σκέλος της έρευνας, φάνηκε σε πολλές περιπτώσεις η απόλυτη σύνδεση μεταξύ της κοινωνικής ανάπτυξης του μαθητή και της μουσικής εκμάθησης. Κάτι τέτοιο διαπιστώνεται και μέσα από την εμπειρική μας μελέτη.

Από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήσαμε, στους μαθητές του Μουσικού Λυκείου Παλλήνης, εξήχθηκε το συμπέρασμα πως η συμμετοχή των μαθητών σε μουσικές ομάδες και σύνολα στην σχολική τους μουσική εκπαίδευση, επιδρά θετικά στον κοινωνικό τους κόσμο καθ'ότι καλλιεργούνται τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- ✓ Αυτοπεποίθηση
- ✓ Κοινωνικές δεξιότητες
- ✓ Ομαδοσυνεργατικό πνεύμα
- ✓ Αισθητική απόλαυση.

Ομοίως, προκύπτει και ένας βαθμός συμμετοχής της μουσικής εκπαίδευσης με το ακαδημαϊκό επίτευγμα των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πρώτο μέρος της έρευνας, παρατέθηκαν παραδείγματα χωρών, οι οποίες είχαν ενσωματώσει συνδυαστικές μεθόδους μουσικής διδασκαλίας και λοιπών συμβατικών προγραμμάτων σπουδών. Τα αποτελέσματα, έδειξαν μια αλληλοσυσχέτιση μεταξύ της μουσικής και λοιπών γνωστικών αντικειμένων. Μαθητές που λάμβαναν στο ίδιο διάστημα μουσική εκπαίδευση παρουσίασαν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα στα γνωστικά πεδία της Γλώσσας, των μαθηματικών, της Ιστορίας και των ξένων γλωσσών.

Κάτι ανάλογο, έδειξε και ο μέσος όρος των απαντήσεων, στην δική μας εμπειρική έρευνα. Ωστόσο, είναι ένα ζήτημα το οποίο δεν είναι ευκόλως αντιληπτό για να απαντηθεί με ασφάλεια. Υπήρξαν όμως απαντήσεις μαθητών του ερευνητικού μας δείγματος, που ανέφεραν πως με την παράλληλη ενασχόλησή τους με τον τομέα της Μουσικής, εμφάνισαν υψηλότερες επιδόσεις σε μαθήματα στα οποία κατά το παρελθόν δυσκολεύονταν. Επίσης, βασικό συμπέρασμα στο σημείο αυτό, είναι πως το κίνητρο για υψηλές επιδόσεις στο πεδίο της μουσικής (ως απαραίτητη προϋπόθεση για την συνέχιση φοίτησης στο Μουσικό σχολείο), ενισχύει το ερέθισμα για υψηλές επιδόσεις και στα άλλα γνωστικά πεδία.

6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων με τους μαθητές του Μουσικού Λυκείου Παλλήνης, προέκυψαν ενδιαφέροντα ποιοτικά δεδομένα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν προς περαιτέρω έρευνα και ανάλυση. Ένα σημαντικό ζήτημα που αναδείχθηκε, ήταν η επάρκεια ή μη της μουσικής εκπαίδευσης του σχολείου μιας και πρόκειται για ένα εξειδικευμένο σχολείο της Δημόσιας εκπαίδευσης. Οι μαθητές μας ανέφεραν μεταξύ άλλων, πως το σχολείο είναι άρτια εξοπλισμένο από άποψη υλικοτεχνικής υποδομής. Τα μουσικά όργανα που διατίθενται για τους μαθητές επαρκούν, ακόμη κι αν όλα τα παιδιά θα έπρεπε να καλυφθούν από αυτά του

σχολείου. Μας μίλησαν επίσης για τις κτιριακές εγκαταστάσεις και μας πληροφόρησαν πως βρίσκονται σε καλή κατάσταση και τέλος αρκετό χρόνο αφιέρωσαν, στην συζήτησή μας για το ζήτημα του εκπαιδευτικού δυναμικού του σχολείου και σε αυτό το σημείο παρατηρήσαμε πως οι απόψεις των παιδιών έρχονταν μεγαλύτερης διερεύνησης. Λόγω του ότι μας ενδιέφερε να δώσουμε μία συνέχεια στην εμβάθυνση της έρευνάς μας και προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά και μία ιδέα για μία διαφορετικού θέματος έρευνα βασισμένη στην δική μας, δημιουργήσαμε ένα μικρό ερωτηματολόγιο με κλειστού τύπου ερωτήματα, το οποίο διανεμίσαμε σε δεύτερο χρόνο στους μαθητές και παρατίθεται παρακάτω:

Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Μουσικού σχολείου Παλλήνης

1. Κατά πόσο είστε ευχαριστημένοι από το επίπεδο εκπαιδευτικών υπηρεσιών των καθηγητών σας;

Καθόλου   Πολύ λίγο   Λίγο   Μέτρια   Αρκετά   Πολύ

2. Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένοι από τη μουσική εκπαιδευτική επάρκεια του σχολείου;

Καθόλου   Πολύ λίγο   Λίγο   Μέτρια   Αρκετά   Πολύ

3. Πόσο χρόνο μουσικής ενισχυτικής διδασκαλίας χρειάζεστε την εβδομάδα (εκτός σχολείου);

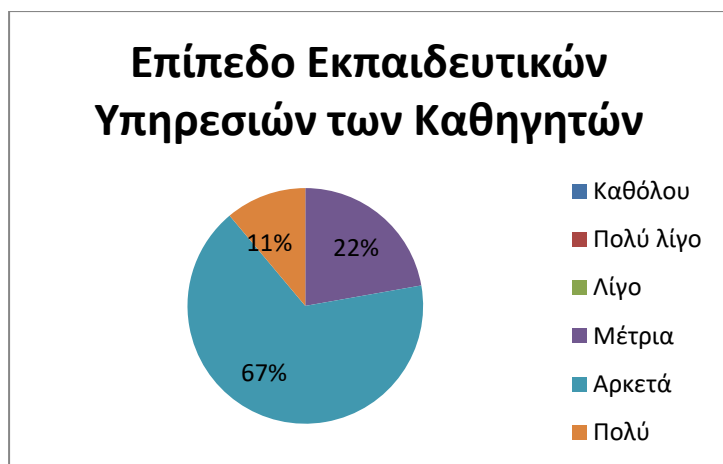
Καθόλου   Πολύ λίγο   Λίγο   Μέτρια   Αρκετά   Πολύ

4. Κατά πόσο το σχολείο καλύπτει τις ανάγκες υλικοτεχνικής υποδομής (εξοπλισμός αιθουσών, επαρκή μουσικά όργανα);

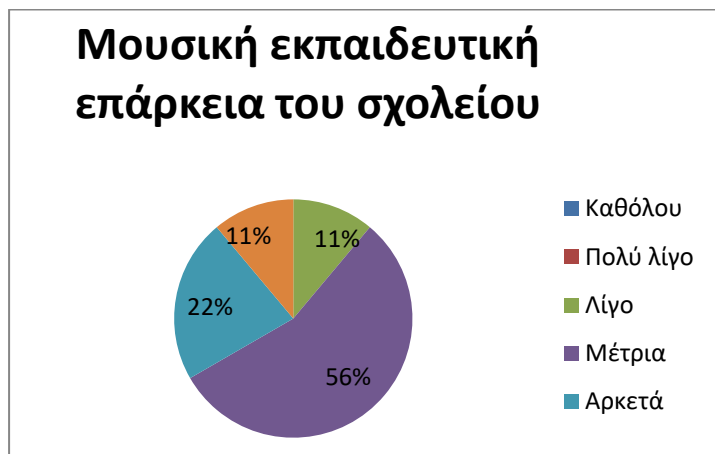
Καθόλου   Πολύ λίγο   Λίγο   Μέτρια   Αρκετά   Πολύ

Παρακάτω παρουσιάζονται διαγραμματικά, τα ποσοτικά αποτελέσματα, ανά ερώτημα:

Γράφημα 1.

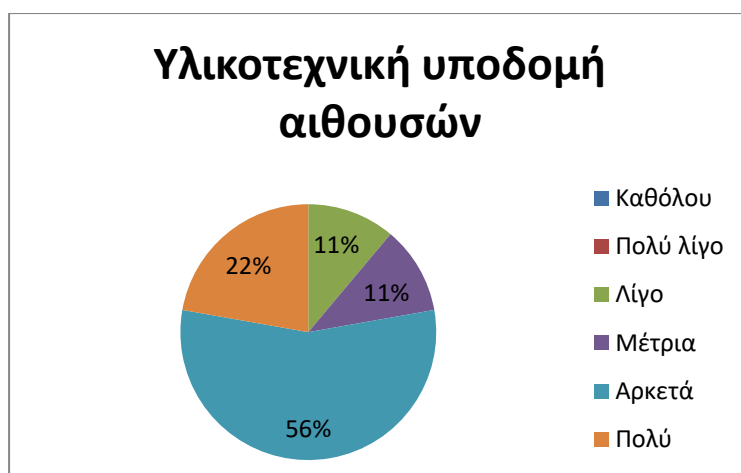
Γράφημα 2.

Γράφημα 3.

Γράφημα 4.

Από τα παραπάνω ποσοτικά δεδομένα, προκύπτει πως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων μαθητών, δηλώνει ευχαριστημένη από την συνολική παροχή μουσικής εκπαίδευσης του σχολείου, χωρίς όμως να αποκλείεται το ενδεχόμενο κάποια σημεία να χρήζουν βελτίωσης και καλύτερης αποτελεσματικότητας από πλευράς σχολείου. Θα προτείναμε λοιπόν, να γίνει μία εμπειρική έρευνα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς των Μουσικών σχολείων, με θέμα την αξιολόγηση της εκπαίδευσης που παρέχουν αυτά τα σχολεία, ως εξειδικευμένα της Δημόσιας εκπαίδευσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε τα καλά και τα όχι και τόσο λειτουργικά στοιχεία του συστήματος εκπαίδευσης αυτών των σχολείων και ενδεχομένως να προτείναμε και κάποιες προτάσεις βελτίωσης στους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικών πολιτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Adorno, W. T. (1997). *Η κοινωνιολογία της μουσικής* (μτφ. Φ. Τερζάκης). Νεφέλη.
- Ζορμπά Β.& Υφαντή Α. Α. (2008). «Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα και Μουσική Δικαιοσύνη» *Ιστορία Εκπαίδευσης: Εκπαίδευση και Κοινωνική Δικαιοσύνη*, Πρακτικά 5^{ου} Επιστημονικού Συνεδρίου του *Εργαστηρίου Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης*, Πάτρα 6-8 Οκτωβρίου 2008.
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και την εκπαίδευση* [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008), *Ποιοτικοί μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Καψοκαβάδης, Α. (2017). *Η μουσική ως "πράξη φυσιολογική"*, Γαβριηλίδης.
- Παπαζάρης, Θ. (1999). *Μουσική μάθηση και εκπαίδευση*. Ελλάδα: Παπαζήσης.
- Small, C. (1983). *Μουσική, κοινωνία, εκπαίδευση* (μτφ.: Μ. Γρηγορίου), Νεφέλη.
- Σταυρίδης, Μ. Γ. (2000), *Η μουσική στην εκπαίδευση. Σύγχρονες τάσεις κι αντιλήψεις*, Gutenberg.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Εκδόσεις Κριτική
- Υφαντόπουλος, Γ., & Νικολαΐδου Κ. (2008). *Η Στατιστική στην Κοινωνική Έρευνα*. Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Anderson, Debra J., "Music in education" (2010). *School of Education Student Capstone Theses and Dissertations*. 2266.
- Ball, S.J., "Education Markets, Choice and Social Class: the market as a class strategy in the UK and the USA[1]", *British Journal of Sociology of Education*, Vol. 14, No. 1, 1993
- Belfield, C. & Levin, H., (2001), "The Effects of Competition on Educational Outcomes: a Review of the U.S. Evidence", Occasional Paper 25, *Teachers College, National Center for the Study of Privatization in Education*, Columbia University.

Berends, M., Cannata, M. & Goldring, E., (2011), “School Choice Debates, Research and Context: Towards Systematic Understanding and Better Educational Policy” in Berends M., Cannata, M. & Goldring, E. (Eds), *School Choice and School Improvement*, *Harvard Education Press*, Cambridge.

Bigge, M.L.(1990), *Θεωρίες μάθησης, για εκπαιδευτικούς*, μετ. Α. Καντά & Α. Χαντζή, Αθήνα: εκδ. Πατάκη.

Bourdieu, P. (1986), *Distinction, a Social Critique of the Judgement of Taste* , London: Routledge.

Brighouse, H. (2000),“School Choice and Social Justice”, *Oxford University Press*, Oxford.

Broh, B.A. (2002), “Linking extracurricular programming to academic achievement: who benefits and why?”” *Sociology of Education*, 75, 69-95.

Brown, J.D. (1980) *Identifying problems facing the school band movement*. Elkhart: Gemeinhardt Co. Ltd.

Burgess, S., et al (2005), “The Impact of School Choice on Sorting by Ability and Socio-economic Factors in English Secondary Education”, *Working Paper*, University of Bristol.

Butzlaff, R. (2000), “Can music be used to teach reading”?, *Journal of Aesthetic Education*, 34, 167-178.

Catterall, J., Chapleau, R. & Iwanga, J. (1999), “Involvement in that arts and human development: General involvement and Intensive Involvement in music and theatre arts”, στο *Champions of Change: The impact of the Arts on Learning*, Washington DC: Arts Education Partnership.

Catterall J.S. and Rauscher F.H. (2008)., «Unpacking the impact of music on intelligence», στο W. Gruhn and F.H. Rauscher eds. Pp 171-201. *Neurosciences in music pedagogy*. Nova Science Publishers, New York.

Clift, S. & Hancox, G. (2001), “The perceived benefits of singing: Findings from preliminary surveys of a university college choral society”, *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 121(4), 248-256.

Costa-Giomi, E. (1999), “The effects of three years of piano instruction on children’s cognitive development”, *Journal of Research in Music Education*, 47(5), 198-212.

Davidson, J.W. & Good, J.M.M. (2002),”Social and musical co-ordination between members of a string quartet: an exploratory study”, *Psychology of Music*, 30, 186-201.

Gardiner, M.E., Fox, A., Knowles, F. & Jeffrey, D. (1996), “Learning improved by arts training”, *Nature*, 381 (6580), 284.

Gassner-Roberts, S., & Brislan, P. (1984), *A controlled, comparative and evaluative study of a suggestopedic German course for first year university students*, ERIC Document Reproduction Service No. ED2247778.

Geoghegan, N. and Mitchelmore, M. (1996), "Possible effects of early childhood music on mathematical achievement", *Journal for Australian Research in Early Childhood Education*, 1, 57-64.

Douglas, S. and Willatts, P. (1994), "The relationship between musical ability and literacy skill", *Journal of Research in Reading*, 17, 99-107.

Hallam, S. (2010), "The power of music: its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people", *Institute of Education*, University of London.

Hallam, S., & Prince, V. (2000). *Research into instrumental music services*, London, DfEE.

Harland, J., Kinder, K., Lord, P., Stott, A., Schagen, I., & Haynes, J. (2000), "Arts education in secondary schools: Effects and effectiveness" London, NFER/*The Arts Council of England*, RSA.

Hodges, D.A. & Haack, P.A. (1996), "The influence of music on behaviour", στο D.A. Hodges (ed) *Handbook of Music Psychology*, San Antonia: IMR press.

Hodges, D.A. & O'Connell, D.S. (2005), "The impact of music education on academic achievement", *The University of North Carolina at Greensboro*.

Kokotsaki, D., & Hallam, S. (2007), "Higher Education music students perceptions of the benefits of participative music making", *Music Education Research*, 9(1), March, 93-109.

Konrad, R.R. (1999), "Empathy, art, and the social studies: The effect of an empathy based, arts enriched, United States history curriculum on middle school students (American History)", Doctoral dissertation, *University of California*, Los Angeles, Dissertation Abstracts International, 60 (07), 2352A.

Kraus, N. & Chandrasekaran, B. (2010), "Music training for the development of auditory skills", *Nature reviews, Neuroscience*.

Lamb, S. J., & Gregory, A. H. (1993). "The Relationship between Music and Reading in Beginning Readers", *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 13(1), 19-27.

Lowe, A.S. (1995). "The effect of the incorporation of music learning into the second language classroom on the mutual reinforcement of music and language", Doctoral dissertation, *University of Illinois at Urbana-Champaign*, Dissertation Abstracts International, 57 (04), 1535A.

- Lillemyr, O.F. (1983), "Achievement motivation as a factor in self-perception", *Norwegian Research Council for Science and the Humanities*, 245-248.
- Marshall, A.T. (1978), "An analysis of music curricula and its relationship to the self image of urban black middle school age children", *Dissertation Abstracts International*, A 38, 6594A-5A.
- McTeer, J.H., & Bailey, R.T. (1980), *The effect of the teaching technique of using popular music upon students attitude toward history and subject matter knowledge*, ERIC Document Reproduction Service No.ED196749.
- Morrison, S.J. (1994), "Music students and academic growth", *Music Educators Journal*, 81(2), 33-36.
- Murningham, J.K. & Conlan, D.E. (1991), "The dynamics of intense work groups: A study of British string quartets", *Administrative Science Quarterly*, 36, 165-186.
- Musset, P. (2012), "School Choice and Equity: Current Policies in OECD Countries and a Literature Review", *OECD Education Working Papers*, No. 66, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k9fq23507vc-en>.
- OECD, (2006), "Demand-Sensitive Schooling? Evidence and Issues", *OECD*, Paris.
- Petress, K. (2005), "The Importance of Music Education", *Education*, v126 n1 p112.
- Rauscher, F.H. (2009), "The impact of music instruction on other skills", στο Hallam, S., Cross, I & Thaut, M. (eds) *The Oxford Handbook of Psychology of Music*, pp 244-252. Oxford: Oxford University Press.
- Schlaug, G. Norton, A., Overy, K., & Winner, E. (2005), "Effects of music training on the child's brain and cognitive development", *Annals New York Academy of Science*, 1060, 219- 230.
- Sliwka, A. & Istance D. (2006), "Parental and Stakeholder "Voice" in Schools and Systems", *European Journal of Education*, Vol. 41, No 1. Oxford, U.K.: Blackwell publishing Ltd.
- Southgate, D.E., & Roscigno, V.J. (2009), "The impact of music on childhood and adolescent achievement", *Social Science Quarterly*, 90(1), 4-21.
- Sward, R. (1989), " Band is a family", *Todays Music Educator*, Winter, 26-7.
- Spychiger, M., Patry, J. Lauper, G., Zimmerman, E., & Weber, E. (1993), "Does more music teaching lead to a better social climate", στο R. Olechowski & G. Svik (eds) *Experimental research in teaching and learning*, Bern, Peter Lang.
- Tolfree, E & Hallam, S. (2016), "Children and young people's uses of and responses to music in their everyday lives: A pilot study", *Psychology of Education Review*, 40(2), 44-50.

Vaughn, K. (2000), “Music and mathematics: Modest support for the oft-claimed relationship”, *Journal of Aesthetic Education*, 34 (3-4), 149-166.

Whitwell, D. (1977), “Music learning through performance”, *Texas Music Educators Association*, Texas.

Young, J. Z. (1995), *Ο Εγκέφαλος και οι Φιλόσοφοι*, Αθήνα: Κάτοπτρο.

Young, V.M. & Coleman, A.M. (1979), “Some psychological processes in string quartets”, *Psychology of Music*, 7, 12-16.

Zillmann, D., & Gan, S.-I. (1997)., “Musical taste in adolescence”, στο D. J. Hargreaves & A. C. North (Eds.), *The social psychology of music* (pp. 161-187). New York, NY, US: Oxford University Press.

Zulauf, M. (1993), “Three year experiment in extended music teaching in Switzerland: The different effects observed in a group of French speaking pupils”, *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 119, Winter, 111-21.

Πρωτογενείς Πηγές

N.1824/1988 «Ρύθμιση θεμάτων εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις – Ίδρυση και λειτουργία μουσικών σχολείων»

N. 658/1998 «Λειτουργία μουσικών σχολείων»

N. 1718/2019 – Αριθ. 73186/Δ2 «Λειτουργία μουσικών σχολείων»

Διαδικτυακοί τόποι

www.emportfolio.eu

Link Μουσικό Σχολείο Αγρινίου.

<http://gym-mous-agrin.ait.sch.gr/index.php/2012-11-17-20-21-26/2012-11-16-04-42-03>

Παράρτημα

Πρωτόκολλο Συνέντευξης

Ερώτηση εκκίνησης

- 1) Πόσα χρόνια φοιτάτε στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης;

1ος ερευνητικός άξονας: Η γονεϊκή επιλογή του Μουσικού σχολείου.

- 2) Η απόφαση να φοιτήσετε σε αυτό το σχολείο ήταν δική σας;
- 3) Οι γονείς σας έχουν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;
- 4) Σε τι επίπεδο μουσικής εκπαίδευσης βρισκόσασταν προτού φοιτήσετε σε αυτό το σχολείο;
- 5) Γιατί επιλέξατε το Μουσικό σχολείο; Με ποια κριτήρια;
- 6) Θα θέλατε να ασχοληθείτε και μετά το λύκειο με την μουσική; Ενδεχομένως να εισαχθείτε σε ένα Μουσικό τμήμα σπουδών ή και να το ακολουθήσετε ως επάγγελμα;

2ος ερευνητικός άξονας: Μουσική και προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη

- 7) Η συμμετοχή σας σε μουσικές δραστηριότητες του σχολείου σας έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σας; Παρατηρείτε κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχετε σ' αυτές;
- 8) Συμμετέχετε σε μουσικά σύνολα, χορωδίες και ορχήστρες του σχολείου; Κι αν ναι, έχετε αναπτύξει φιλίες με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν;
- 9) Θεωρείτε πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

3ος ερευνητικός άξονας: Μουσική και ακαδημαϊκό επίτευγμα

10) Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει μια γενική παραδοχή για την σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με τις καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσείς παρατηρείτε από την προσωπική σας εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

11) Ποιές είναι οι επιδόσεις σας σε αυτά τα μαθήματα;

12) Ο χρόνος που αφιερώνετε για την εκμάθηση μουσικής, επηρεάζει την επίδοσή σας σε άλλα μαθήματα;

Πρωτογενείς Συνεντεύξεις

M1: 18 ετών

-Συν.: Καλησπέρα! Πώς είσαι;

-M1.: Καλησπέρα, είμαι καλά, εσείς;

-Συν.: Είμαι καλά κι εγώ. Σ' ευχαριστώ πολύ Σπύρο που δέχτηκες να μιλήσουμε και να με βοηθήσεις στην έρευνά μου.

-M1.: Κανένα πρόβλημα, χαρά μου.

-Συν.: Αρχικά θα ήθελα να μου πεις πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης.

-M1.: Είμαι φέτος 18, από την πρώτη Γυμνασίου... έξι χρόνια δηλαδή.

-Συν.: Μάλιστα. Η απόφαση να φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο ήταν δική σου;

-M1.: Ναι, ήταν δική μου επιλογή... α, δική μου επιλογή ήταν να ασχοληθώ με την μουσική. Οι γονείς μου πρότειναν το Μουσικό. Στην αρχή ήμουν λίγο αρνητικός γιατί θα έχανα τους φίλους μου και δεν πολυήθελα να πάω.

-Συν.: Ωραία.

-M1.: Αλλά... πήγα, δοκίμασα και μετά κατάλαβα ότι εκεί ανήκω... και ναι, είδα ότι αξίζει πολύ περισσότερο το Μουσικό από οποιοδήποτε άλλο σχολείο.

-Συν.: Τέλεια. Θεωρείς πως τελικά σε επηρέασε η άποψη των γονιών σου που σου είπαν να δοκιμάσεις την περίπτωση του μουσικού σχολείου;

-M1.: Σίγουρα.

-Συν.: Δηλαδή μπορεί και να μην το είχες επιλέξει αν δεν σου το πρότειναν;

-M1.: Εάν δεν είχα πάει, πιστεύω ότι θα ήμουν σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο μουσικά... και δεν θα είχαν διευρυνθεί τόσο οι ορίζοντές μου σχετικά με την μουσική.

-Συν.: Πολύ ωραία. Για ποιους λόγους νομίζεις, επέλεξαν οι γονείς σου το Μουσικό σχολείο Παλλήνης; Με ποια κριτήρια;

-M1.: Είχαν ακούσει πάρα πολύ καλά λόγια και... μου το πρότειναν και λέω εντάξει αφού ξέρω ότι θέλουν το καλό μου, γιατί να μην το δοκιμάσω.

-Συν.: Σωστά. Οι γονείς σου είχαν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;

-M1.: Όχι, όχι... καμία.

-Συν.: Οι γονείς σου εργάζονται;

-M1.: Ναι, η μητέρα μου είναι δημόσιος υπάλληλος και ο πατέρας μου υπάλληλος στα διωλιστήρια.

-Συν.: Σε ποια περιοχή μένετε;

-M1.: Στην Νέα Μάκρη.

-Συν.: Εσύ είχες κάποιο επίπεδο μουσικής εκπαίδευσης πριν φοιτήσεις στο Μουσικό σχολείο;

-M1.: Ναι, είχα ξεκινήσει να μαθαίνω βιολί από την πρώτη δημοτικού... ε, είχα αρχίσει θεωρητικά μαθήματα και είχα αρχίσει σιγά σιγά να κάνω τα πρώτα βήματα στην αρμονία.

-Συν.: Μάλιστα. Όλα αυτά πριν από το Μουσικό σχολείο, έτσι;

-M1.: Πριν το Μουσικό, ναι.

-Συν.: Άρα ξεκίνησες από το δημοτικό. Αυτά τα συνέχισες μετά;

-M1.: Την αρμονία την συνεχίζω. Το βιολί το συνέχισα μέχρι πέρυσι και μετά το σταμάτησα γιατί δεν προλάβαινα το διάβασμα.

-Συν.: Ναι, ναι, δεν έβγαινε δηλαδή ο χρόνος στο πρόγραμμά σου. Θα ήθελες να ασχοληθείς και σε μεταλυκειακό επίπεδο με την μουσική;

-M1.: Ναι, σίγουρα. Αυτό θέλω να σπουδάσω. Πάντως, φέτος τον Σεπτέμβριο κατάλαβα ότι θέλω να ασχοληθώ και επαγγελματικά με την μουσική... να μπω στο τμήμα Μουσικών Σπουδών.

-Συν.: Πού θέλεις να περάσεις;

-M1.: Στο τμήμα Μουσικολογίας στην Αθήνα.

-Συν.: Σου το εύχομαι λοιπόν!

-M1.: (γέλιο) ... για να δούμε.

-Συν.: Για πες μου λίγο τώρα, συμμετέχεις στις μουσικές δραστηριότητες του σχολείου, παίζεις κάποιο όργανο σε μία ορχήστρα, είσαι μέλος σε μια χορωδία ή σε ένα σχολικό συγκρότημα;

-M1.: Ναι... βασικά τα πρώτα τρία χρόνια στο γυμνάσιο έχουμε τη χορωδία που είναι σε κάθε τάξη του Γυμνασίου. Η χορωδία της Α' Γυμνασίου, της Β' και της Γ' αντίστοιχα... και μετά έχουμε τα μουσικά σύνολα που χωριζόμαστε όλα τα παιδιά

και διαλέγει κάθε παιδί ένα σύνολο με βάση τις μουσικές του γνώσεις και πηγαίνει εκεί που θέλει.

-Συν.: Πάρα πολύ ωραίο ακούγεται αυτό. Παρουσιάζετε κάπου την δουλειά σας μετά σε κάποιες εκδηλώσεις;

-M1.: Ναι, ναι.

-Συν.: Ενδοσχολικά ή και εκτός;

-M1.: Και εκτός. Κάνουμε κάποιες συναυλίες και συνεργαζόμαστε και με μεγάλα γνωστά μουσικά σύνολα.

-Συν.: Αυτό πώς σου φαίνεται; Σου αρέσει;

-M1.: Ναι μου αρέσει πάρα πολύ. Και η προετοιμασία για την συναυλία αλλά και κατά τη διάρκεια.

-Συν.: Η συμμετοχή σου σε αυτές τις μουσικές δραστηριότητες νοιώθεις πως σε έχει επηρεάσει στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς σου;

-M1.: Τι να πω τώρα...

-Συν.: Πώς νιώθεις; Μου είπες πριν πως νιώθεις όμορφα κατά την διάρκεια της συναυλίας. Παρατηρείς κάποιες αλλαγές στον εαυτό σου πριν συμμετάσχεις σε αυτές τις μουσικές εκδηλώσεις και αφού συμμετείχες;

-M1.: Ε... νομίζω έχει αυξηθεί λίγο η αυτοπεποίθησή μου... και γενικά έχω μάθει λίγο να κοντρολάρω μερικά πράγματα που κάνω ταυτόχρονα πιο εύκολα και με μεγαλύτερη ταχύτητα, απ' ότι παλιά. Κάνουμε πολλές συναυλίες.

-Συν.: Δηλαδή συντονίζεις πολλά πράγματα διαφορετικά ταυτόχρονα και πιο γρήγορα;

-M1.: Ναι, ναι αυτό.

-Συν.: Στα μουσικά σύνολα που συμμετέχεις έχεις αναπτύξει φιλίες με τα υπόλοιπα παιδιά που είστε μαζί σε αυτό;

-M1.: Ναι. Εγώ τώρα διαβάζω πολύ και δεν συμμετέχω στα μουσικά σύνολα. Όμως τα τελευταία τρία χρόνια είμαι ηχολήπτης σε όλα τα μουσικά σύνολα του σχολείου... δηλαδή καλύπτω τον ήχο όλων των εκδηλώσεων του σχολείου. Είναι μια διαφορετική δουλειά που απαιτεί συντονισμό πολλών διαφορετικών πραγμάτων μαζί.

-Συν.: Α, μάλιστα. Είναι αυτό που έλεγες πριν για τον συντονισμό.

-M1.: Ναι, βασικά είναι αρκετά δύσκολο αυτό... ειδικά με την ομάδα που έχω...(γέλιο).

-Συν.: Με την ομάδα που έχεις... δηλαδή;

-M1.: Ε, γενικά να είσαι μόνος σου και να κάνεις αυτή τη δουλειά του ηχολήπτη, δεν γίνεται. Χρειάζεσαι και κάποιον να σου βάζει μικρόφωνα, κάποιον να είναι στην σκηνή...

-Συν.: Άρα κι εσύ ανήκεις σε μια ομάδα. Δεν είναι μόνο τα μουσικά σύνολα.

-M1.: Ναι, βέβαια εμείς δεν παίζουμε μουσική, αλλά βοηθάμε στην αναπαραγωγή της. Και με τον τομέα της ηχοληψίας ασχολήθηκα γιατί με ενδιαφέρει να μάθω τα πάντα που είναι σχετικά με την αναπαραγωγή ήχου.

-Συν.: Κατάλαβα... δεν σου αρέσει καθόλου η μουσική (γέλιο).

-M1.: (γέλιο) Ναι, ναι καθόλου!

-Συν.: Συμμετέχεις δηλαδή με αυτόν τον τρόπο στις παραστάσεις.

-M1.: Ναι, συμμετέχω σε όλες τις παραστάσεις.

-Συν.: Πώς νιώθεις που συντονίζεις μια τέτοια ομάδα; Πώς είσαι με τα άλλα μέλη της ομάδας;

-M1.: Σίγουρα πολύ φιλικά. Βασικά συνεννοούμαστε με τα μάτια για όλα.

-Συν.: Διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

-M1.: Απόλυτα. Μιλάμε μια κοινή γλώσσα και αυτό είναι ωραίο γιατί δεν χρειάζεται να λέμε πολλά. Είμαστε μια παρέα που αγαπάει το ίδιο πράγμα και το κάνουμε όσο καλύτερα μπορούμε.

-Συν.: Ναι καταλαβαίνω τί λες και είναι πολύ ωραίο αυτό.

-M1.: Βασικά η μουσική με βοηθάει πολύ στην ψυχολογία μου.

-Συν.: Για πες μου, τι εννοείς;

-M1.: Σε δύσκολες στιγμές η μουσική... θυμάμαι εγώ πάω και κοπανάω το πιάνο. Δίνω πόνο (γέλιο).

-Συν.: Είναι ένας τρόπος έκφρασης, σίγουρα.

-M1.: Ή ακούω μουσική. Γενικά δεν υπάρχει μέρα που να μην παίζω ή ακούσω μουσική.

-Συν.: Δηλαδή παίζει μεγάλο ρόλο η μουσική στη ζωή σου; Και από ότι καταλαβαίνω αφιερώνεις κάποιο χρόνο και στο σπίτι για τη μουσική;

-M1.: Ναι, αφιερώνω πολύ χρόνο και στο σπίτι. Αλλά αφιερώνω και γιατί το θέλω.

-Συν.: Τώρα, με βάση την διεθνή βιβλιογραφία γίνεται μια μεγάλη κουβέντα και έρευνες οι οποίες συνδέουν την μουσική εκπαίδευση με καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως: οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η

ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς από την προσωπική σου εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

-M1.: Προσωπικά... δεν ξέρω... δεν ξέρω αν θα μπορούσα να το συνδέσω γιατί δεν ξέρω πως θα ήμουν αν δεν ασχολούμουν με τη μουσική.

-Συν.: Σωστά γιατί είσαι και ένα παιδί που ασχολείται από πολύ μικρό με τη μουσική.

-M1.: Ναι, γι' αυτό. Δεν είναι ότι ξεκίνησα πριν από τρία, τέσσερα χρόνια και είδα κάποια διαφορά.

- Συν.: Γενικά οι επιδόσεις σου σε αυτά τα μαθήματα πώς είναι;

-M1.: Πολύ καλές, Μια χαρά τα πηγαίνω.

-Συν.: Μου είπες πριν ότι αφιερώνεις κάποιο χρόνο στο σπίτι για την εκμάθηση μουσικής. Θεωρείς ότι αυτό επηρεάζει την επίδοσή σου σε άλλα μαθήματα;

-M1.: Ωραία... σχετικά με αυτό σίγουρα αφαιρεί χρόνο από το διάβασμα για άλλα μαθήματα. Και αυτός ήταν και ο λόγος που σταμάτησα το βιολί στην μέση της Β' Λυκείου γιατί δεν είχα χρόνο για να διαβάσω για τα μαθήματα των πανελληνίων. Αλλά... πιστεύω ότι προσφέρει μερικά πράγματα τα οποία είναι ανεκτίμητα.

-Συν.: Δηλαδή δεν ασχολείσαι με την εκμάθηση κάποιου οργάνου αυτή τη στιγμή;

-M1.: Εμένα το κύριο όργανο που μάθαινα από μικρός ήταν το βιολί. Στο Μουσικό όμως αποφάσισα να ασχοληθώ με την εκμάθηση του πιάνου και υποχρεωτικά μαθαίνουμε και κάποιο παραδοσιακό όργανο, τον ταμπουρά.

-Συν.: Άρα εσύ μαθαίνεις πιάνο και ταμπουρά στο σχολείο και εκτός σχολείου μέχρι και πέρυσι μάθαινες βιολί, έτσι;

-M1.: Έτσι ακριβώς. Το βιολί φυσικά θα το συνεχίσω μόλις τελειώσω με τις πανελλήνιες.

-Συν.: Οπότε έχεις αρκετό διάβασμα για τα μουσικά μαθήματα του σχολείου;

-M1.: Δεν είναι τόσο το ότι έχω πολύ διάβασμα γι'αυτά όσο το ότι μου αρέσει να παίζω μουσική ώρες και να μελετάω για μένα... αυτό μου τρώει περισσότερο χρόνο.

-Συν.: Ωραία λοιπόν. Σ'ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σου και σου εύχομαι να πάνε όλα όπως τα θες με τις σπουδές σου.

-M1.: Ευχαριστώ πολύ κι εγώ. Καλή συνέχεια.

M2: 17 ετών

-Συν.: Καλησπέρα! Πώς είσαι;

-M2.: Καλησπέρα σας, καλά, εσείς;

-Συν.: Είμαι καλά κι εγώ. Σ' ευχαριστώ πολύ που δέχτηκες να συμβάλλεις στην έρευνά μου.

-M2.: Τίποτα.

-Συν.: Αρχικά θα ήθελα να μου πεις πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης.

-M2.: Έξι χρόνια, από την Α' Γυμνασίου.

-Συν.: Μάλιστα. Η απόφαση να φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο ήταν δική σου;

-M2.: Όχι. Η απόφαση ήταν των γονιών μου. Όταν τους είχα φέρει το χαρτί από το δημοτικό, με πίεσαν, εγώ δεν ήθελα λόγω του ότι είχα αναπτύξει φιλίες με τα παιδιά του σχολείου της γειτονιάς μου και δεν ήθελα να τους χάσω.

-Συν.: Πολύ ωραία. Για ποιους λόγους νομίζεις, επέλεξαν οι γονείς σου το Μουσικό σχολείο Παλλήνης; Με ποια κριτήρια;

-M2.: Βασικά επειδή πριν το Γυμνάσιο πήγαινα στο ωδείο για τρεις μήνες περίπου και το σταμάτησα λόγω του ότι δεν μπορούσαμε να ανταπεξέλθουμε οικονομικά και ήθελα πολύ να το συνεχίσω, μου είπαν ότι ήταν μια ευκαιρία να ξεκινήσω πάλι απ' την αρχή... και με το όργανο που θέλω να μάθω οπότε ήταν μια καλή ευκαιρία γιατί είχαμε ακούσει πολύ καλά λόγια για το σχολείο και είναι και κοντά μας η περιοχή που βρίσκεται.

-Συν.: Σε ποια περιοχή μένετε;

-M2.: Στην Νέα Μάκρη.

-Συν.: Μάλιστα. Οι γονείς σου είχαν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;

-M2.: Όχι καμία απολύτως. Μόνο στην μητέρα μου άρεσε πάρα πολύ η όπερα

-Συν.: Οι γονείς σου εργάζονται;

-M2.: Ναι, η μητέρα μου είναι υπάλληλος καθαριότητας σε μαγαζιά εστίασης και ο πατέρας μου οικοδόμος.

-Συν.: Εσύ από ότι μου είπες είχες κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση πριν φοιτήσεις στο Μουσικό σχολείο;

-M2.: Ναι, είχα ξεκινήσει να μαθαίνω κλασσική κιθάρα και αυτό το όργανο επέλεξα να μάθω και στο Μουσικό σχολείο.

-Συν.: Μάλιστα. Θα ήθελες να ασχοληθείς και σε μεταλυκειακό επίπεδο με την μουσική;

-M2.: Ναι, αυτός είναι ο στόχος. Αυτό θέλω να σπουδάσω.

-Συν.: Σε ποια σχολή θέλεις να περάσεις;

-M2.: Στο τμήμα Μουσικολογίας στην Θεσσαλονίκη;

-Συν.: Γιατί στην Θεσσαλονίκη και όχι στην Αθήνα;

-M2.: Γιατί στο τμήμα της Θεσσαλονίκης μαζί με το πτυχίο παίρνεις και μια ειδίκευση σε όργανο που έχεις επιλέξει.

-Συν.: Α, μάλιστα. Δεν το γνώριζα. Σου το εύχομαι λοιπόν!

-M2.: Ευχαριστώ πολύ!

-Συν.: Για πες μου λίγο τώρα, συμμετέχεις στις μουσικές δραστηριότητες του σχολείου, παίζεις κάποιο όργανο σε μία ορχήστρα, είσαι μέλος σε μια χορωδία ή σε ένα σχολικό συγκρότημα;

-M2.: Ναι και στην χορωδία του σχολείου και συμμετέχω και σε μουσικά σύνολα κιθάρας, αλλά και σε ορχήστρες.

-Συν.: Πάρα πολύ ωραίο ακούγεται αυτό. Παρουσιάζετε κάπου την δουλειά σας μετά σε κάποιες εκδηλώσεις;

-M2.: Ναι, ναι.

-Συν.: Ενδοσχολικά ή και εκτός;

-M2.: Και εκτός. Μας κάνουν και προτάσεις δηλαδή πολλές φορές, σε πιο μεγάλα και γνωστά μουσικά σύνολα. Μας ζητούν να κάνουμε μαζί τους κάποια συναυλία.

-Συν.: Αυτό πώς σου φαίνεται; Σου αρέσει;

-M2.: Ναι, είναι τέλειο. Και το πιο ωραίο είναι ότι κάθε φορά είναι κάτι καινούριο για μας γιατί αλλάζει συνεχώς και το ρεπερτόριο που μαθαίνουμε.

-Συν.: Οπότε δεν βαριέσαι και ποτέ. Η συμμετοχή σου σε αυτές τις μουσικές δραστηριότητες νιώθεις πως σε έχει επηρεάσει στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς σου;

-M2.: Ε... με έχει κάνει πιο σοβαρή σαν χαρακτήρα. Παίρνω δηλαδή πιο σοβαρά τις υποχρεώσεις που έχω να βγάλω κάποια κομμάτια, να τα μελετήσω και να τα παρουσιάσω σε κοινό. Επίσης νιώθω ότι έχω πολύ μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και

καλύτερη ικανότητα στο θέμα της σκηνης, δηλαδή να μην αγχώνομαι και αυτό το λίγο άγχος τελospάντων που θα έχω να είναι δημιουργικό και όχι άγχος για το αν θα τα καταφέρω ή όχι.

-Συν.: Στα μουσικά σύνολα που συμμετέχεις έχεις αναπτύξει φιλίες με τα υπόλοιπα παιδιά που είστε μαζί σε αυτό; Πώς είσαι με αυτά;

-M2.: Αρκετά καλά. Ίσα ίσα, που κι όταν μεγαλώνεις και πας σε άλλες τάξεις, βλέπεις και τα πιο μικρά παιδιά που έχουν μπει... καινούρια παιδιά δηλαδή στο σύνολο, που έχουν μπει και είσαι πιο φιλικός μαζί τους και τους βοηθάς να ενταχθούν καλύτερα στα σύνολα.

-Συν.: Πολύ σημαντικό αυτό που λες.

-M2.: Ναι, βέβαια γιατί φεύγεις εσύ μετά ουσιαστικά και μένουν αυτοί στο σύνολο που ήσουν τόσα χρόνια. Τους βοηθάς σε όλα.

-Συν.: Είσαι και λίγο σαν δάσκαλός τους, δηλαδή;

-M2.: Ναι βέβαια. Μου αρέσει πολύ να δείχνω στα μικρότερα παιδιά κάποια πράγματα.

-Συν.: Διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

-M2.: Νιώθω ότι βοηθάω και το κάθε παιδί μόνο του αλλά και την ομάδα. Βέβαια υπάρχουν και κάποια παιδιά που το παίρνουν λίγο πάνω τους και δεν βοηθάνε αλλά είναι λίγα αυτά τα παιδιά.

-Συν.: Τί εννοείς δηλαδή το παίρνουν πάνω τους;

-M2.: : Εννοώ ότι ναι μεν μπορεί κάποια παιδιά να βρίσκονται σε κάποιο ανώτερο επίπεδο μουσικά, αλλά για μένα αυτό δεν παίζει ιδιαίτερο ρόλο το να είσαι μόνο πιο μπροστά απ' τον άλλο στην ύλη, αλλά πιο πολύ η τεχνική, η έκφραση και το τί μουσικότητα έχεις και τι ήθος έχεις.

-Συν.: Βέβαια φαντάζομαι πως για να λειτουργήσει και σωστά μια ομάδα θα πρέπει ο ένας να προσφέρει στον άλλο και να υπάρχουν αυτές οι καλές σχέσεις συνεργασίας που αναφέρεις. Η σχέση σου με την μουσική επιδρά και στην διάθεσή σου;

-M2.: Ναι, πάρα πολύ. Τώρα και από παιδιά που δεν ασχολούνται και ιδιαίτερα με την μουσική, πάλι νομίζω ότι όταν βρίσκονται σε μία δύσκολη κατάσταση, θα ακούσουν μουσική. Και σε καλή διάθεση όταν βρίσκονται. Εκφράζονται μέσα από αυτή ακούγοντας οποιοδήποτε είδος.

-Συν.: Τώρα, με βάση την διεθνή βιβλιογραφία γίνεται μια μεγάλη κουβέντα και έρευνες, οι οποίες συνδέουν την μουσική εκπαίδευση με καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως: οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η

ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς από την προσωπική σου εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

-M2.: Σίγουρα η μουσική με έχει βοηθήσει πάρα πολύ στα μαθήματα γενικότερα.

-Συν.: Δηλαδή αυτό πώς το αντιλαμβάνεσαι; Σε βοήθησε πώς;

-M2.: Το καταλαβαίνω επειδή είναι κάτι που μ'αρέσει κι επειδή θέλω να το ακολουθήσω, αυτό το συγκεκριμένο σχολείο ήταν ένα κίνητρο για να κάτσω να διαβάσω και για τα άλλα μαθήματα. Γιατί και στους γονείς μου το έλεγα αυτό, ότι αν δεν ήμουν σ' αυτό το σχολείο, επειδή με ξέρω σαν προσωπικότητα δεν θα διάβαζα, ούτε για τα μαθήματα.

-Συν.: Σου δίνει κίνητρο δηλαδή για να διαβάσεις το ότι βρίσκεσαι σε αυτό το σχολείο;

-M2.: Ναι μου δίνει κίνητρο γιατί βλέπω τα παιδιά που έχουν ένα συγκεκριμένο επίπεδο, οπότε λέω κι εγώ στον εαυτό μου ότι πρέπει να φτάσω κι εγώ σ' αυτό το επίπεδο και θα προσπαθήσω όσο μπορώ και μ' αυτά που μπορώ. Οπότε ναι, όντως η μουσική με έχει βοηθήσει πάρα πολύ στο να τα καταφέρω και στα άλλα μαθήματα.

-Συν.: Γενικά οι επιδόσεις σου σε αυτά τα μαθήματα πώς είναι;

-M2.: Είναι καλή.

-Συν.: Θεωρείς ότι οι ώρες που αφιερώνεις για την ενασχόλησή σου με την μουσική, επηρεάζουν την επίδοσή σου σε άλλα μαθήματα;

-M2.: Βασικά αφαιρεί χρόνο από άλλα μαθήματα. Αλλά πιστεύω ότι για να το έχεις επιλέξει, πρέπει να ρισκάρεις και κάποια πράγματα. Πρέπει να θυσιάσεις κάποια πράγματα και ξέρεις ότι οι συνέπειες που θα έχεις αν ακολουθήσεις αυτό, είναι ότι θα κάτσεις και θα αφιερώσεις και για τα άλλα μαθήματα λίγο πιο πολλές ώρες από τον χρόνο σου. Αυτό.

-Συν.: Εσύ ποιό όργανο μαθαίνεις στο σχολείο;

-M2.: Αχ... μεγάλη συζήτηση.

-Συν.: Γιατί το λες αυτό;

-M2.: Το είπα περισσότερο νοσταλγικά, γιατί φέτος μου λείπει πολύ η μελέτη στην κιθάρα γιατί δεν προλαβαίνω και πολύ να την πιάσω, λόγω διαβάσματος που έχω για τις Πανελλήνιες.

-Συν.: Οπότε έχεις αρκετό διάβασμα για τα μαθήματα των Πανελληνίων αλλά και για τα μουσικά μαθήματα του σχολείου;

-M2.: Ναι, για τα απλά μαθήματα αλλά και για το ειδικό μάθημα αρμονίας που θα εξεταστώ για την εισαγωγή μου στο Μουσικό τμήμα σπουδών.

-Συν.: Κατάλαβα. Σου εύχομαι να πάνε όλα όπως θες με τις εξετάσεις σου και σ'ευχαριστώ για άλλη μια φορά για τον χρόνο σου.

-M2.: Κι εγώ ευχαριστώ! Ήταν πολύ ωραία. Καλή συνέχεια.

M3: 18 ετών

-Συν.:Καλησπέρα.

-M3.: Καλησπέρα.

-Συν.: Σ'ευχαριστώ που αφιερώνεις τον χρόνο σου γι' αυτή τη συνέντευξη.

-M3.: Κι εγώ ευχαριστώ.

-Συν.: Θα ήθελα αρχικά να μου πεις πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης.

-M3.: Απλά έτυχε να ακούσω την ύπαρξη αυτού του σχολείου όταν ήμουνα μικρός και μας έβαλαν να αποφασίσουμε σε ποιο γυμνάσιο θα πάμε και επειδή μου άρεσε πάρα πολύ η μουσική χωρίς να το ξέρει κανένας γονιός μου ή κοντινός μου αποφάσισα να δηλώσω το Μουσικό σχολείο.

-Συν.: Πάρα πολύ ωραία. Δηλαδή δεν υπήρχε κάποιος από το περιβάλλον που σου το πρότεινε

-M3.: Όχι ήταν δική μου επιλογή.

-Συν.: Ωραία. Σε τι επίπεδο μουσικής εκπαίδευσης βρισκόσουν πριν ξεκινήσεις να φοιτάς στο Μουσικό;

-M3.: Πριν μπω σε αυτό και είχα κάνει ήδη πέντε χρόνια πιάνο και είχα ήδη συμμετέχει σε διάφορες παιδικές χορωδίες χαμηλού επιπέδου.

-Συν.: Όταν λες χαμηλού επιπέδου τι εννοείς;

-M3.: Όταν λέω χαμηλού επιπέδου εννοώ στη χορωδία του ωδείου ...νομίζω μόνο στου ωδείου.

-Συν.: Στο ωδείο μου είπες έκανες πιάνο;

-M3.: Ναι, ναι. Πέντε χρόνια

-Συν.: Μάλιστα, είχες ξεκινήσει και θεωρητικά μαθήματα;

-M3.: Είχα κάνει ήδη... είχα ήδη τελειώσει τη θεωρία μέχρι να μπω στο Μουσικό γυμνάσιο.

-Συν.: Και μετά αποφάσισες όπως μας είπες ότι αυτή θα είναι η κατεύθυνση που θα ακολουθήσεις για το γυμνάσιο, σωστά;

-Μ3.: Έτσι ακριβώς, μου άρεσε από τότε.

-Συν.: Γιατί επέλεξες το Μουσικό σχολείο Παλλήνης, με ποια κριτήρια;

-Μ3.: Θα ακουστεί άσχημο αλλά... δεν υπήρχε... έμενα κοντά στο μουσικό της Παλλήνης, δεν ήξερα τίποτα άλλο.

-Συν.: Άρα έπαιξε κάποιο ρόλο η γεωγραφική τοποθεσία του σχολείου.

-Μ3.: Μόνο η γεωγραφική τοποθεσία και το γεγονός ότι έγραφε μουσικό δίπλα από το όνομα του και για μένα αυτό ήταν αρκετό. Δεν ήθελα κάτι άλλο και δεν είχα ψαχτεί και καθόλου. Απλά μου άρεσε και είπα να μπω.

-Συν.: Τέλεια οι γονείς σου τι ρόλο έπαιξαν σε αυτό; Δηλαδή όταν τους ανακοίνωσες την απόφασή σου για το Μουσικό, πώς αντέδρασαν;

-Μ3.: Οι γονείς μου ήταν πλήρως υποστηρικτικοί στο να πάω σε αυτό το σχολείο και φυσικά το πρώτο το οποίο έκαναν ήταν να μάθουν για το πως εγώ θα μπω σε αυτό το σχολείο, τις εξετάσεις οι οποίες απαιτούνται για αυτό και γενικά για το τι είναι απαραίτητο τί πρέπει να κάνω για να μπω σε αυτό. Έκανα και κάποια τεστ ας πούμε με τους καθηγητές μου για να δούμε το κατά πόσο ήταν πιθανό να μπω, αλλά ποτέ δεν ήταν κάτι το ιδιαίτερο γιατί είχα ήδη τις γνώσεις οι οποίες απαιτούνταν για να εισαχθώ.

-Συν.: Άρα ήταν απόλυτα σύμφωνοι οι γονείς σου με αυτή την απόφαση.

-Μ3.: Ναι, ναι.

-Συν.: Αυτό που θέλω να σε ρωτήσω τώρα είναι πως το σκέφτεσαι για τη συνέχεια πως θα πορευτείς με τη μουσική; θα ήθελες να ασχοληθείς και σε μεταλλυκειακό επίπεδο με τη μουσική;

-Μ3.: Ο στόχος μου είναι να μπω στο τμήμα μουσικών σπουδών Αθηνών... διόρθωση... Αυτή είναι η πορεία μου γιατί ο στόχος μου είναι, το όνειρό μου είναι να μπορέσω να γράψω τη μουσική για κάποιο επόμενο βίντεο παιχνίδι κάποια ταινία με άλλα λόγια θέλω να ασχοληθώ με τη σύνθεση και με την εκτέλεση αλλά η εκτέλεση έρχεται σε δεύτερο χρόνο.

-Συν.: Να πω ότι σου το εύχομαι ολόψυχα, να πραγματοποιηθούν οι στόχοι σου. Τώρα θέλω να μου πεις λίγο κάποια πράγματα για την συμμετοχή σου στις μουσικές δραστηριότητες του σχολείου. Πώς θεωρείς και αν θεωρείς ότι σε έχει επηρεάσει όλη αυτή η συμμετοχή σου σε αυτές τις δραστηριότητες στην διαμόρφωση της προσωπικότητά σου;

-Μ3.: Μέσα στην παραμονή μου γενικά μέσα στο σχολείο και τη συμμετοχή μέσα σε αυτές τις δραστηριότητες καταρχάς επειδή είχα ήδη αρκετές γνώσεις, ήξερα να αναγνωρίζω τους κακούς καθηγητές οι οποίοι είχαν οι άσχημες συμπεριφορές. Με άλλα λόγια , συνειδητοποίησα το ποιες συμπεριφορές έπρεπε να αποφύγω εγώ όταν μελλοντικά θα γίνω ο αντίστοιχος μουσικοδιδάσκαλος. Μέσα από τις δραστηριότητες επίσης αυτές είτε αυτές ήταν κάποιο θεατρικό, το οποίο πάντα συμπεριλαμβάνει μέσα και μουσική είτε ήταν χορός, γιατί εγώ είμαι και στο σύνολο χορού στο σχολείο παραδοσιακών χορών μαθαίνεις να είσαι ομαδικός... μαθαίνεις γενικά να λειτουργείς με τον δίπλα σου. Δηλαδή το να μάθεις να διορθώσεις το λάθος του άλλου, με έναν καλό τρόπο που να μπορεί να το ακούσει ο άλλος, χωρίς να τον πιάσεις δηλαδή χωρίς να τον κατηγορήσεις, μαθαίνεις πώς να βελτιώσεις την ομάδα πολύ πιο γρήγορα. Αποκτάς δηλαδή και ομαδικότητα.

-Συν.: Άρα θεωρείς ότι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που σου προσφέρει η συμμετοχή σου σε αυτές τις δραστηριότητες είναι το ότι μπορείς να συμμετέχεις ας πούμε στην ομάδα πολύ καλά και να λειτουργείς καλά το ίδιο με όλους ακόμα και με προσωπικότητες που μπορεί ας πούμε να μην ταιριάζεις άλλα για το καλό της ομάδας να προσπαθείς να συνεργάζεσαι σωστά , για ένα καλό αποτέλεσμα.

-Μ3.: Κάπως έτσι αλλά τα ξεπερνάμε και αυτά για το σκοπό της ομάδας για το σκοπό του ότι κάνουμε

-Συν.: Στο σχολείο συμμετέχεις σε διάφορα μουσικά σύνολα, μάντες χορωδίες ορχήστρες ,έχεις αναπτύξει φιλίες με τα υπόλοιπα παιδιά που συμμετέχουν στα ίδια σύνολα που βρίσκεσαι και εσύ;

-Μ3.: Η αλήθεια είναι ότι στις περισσότερες ομάδες έχω μία πιο τυπική σχέση με τα περισσότερα παιδιά, αλλά φυσικά με κάποια συγκεκριμένα με τα οποία έχουμε ένα πιο ταιριαστό χαρακτήρα και περισσότερα ενδιαφέροντα κοινά, έχω αναπτύξει μία πολύ πιο φιλική σχέση και μάλιστα με κάποιο αυτά τα παιδιά έκανα και την πρώτη μου σχέση... είμαστε τέλος πάντων μαζί. Το αναφέρω αυτό γιατί μέσα από αυτή την ομάδα ήρθαμε πολύ κοντά.

-Συν.: Θεωρείς λοιπόν ότι αναπτύσσονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας σε αυτές τις ομάδες;

-Μ3.: Μόνο και μόνο για το προηγούμενο σκέλος του ότι ακόμα και να με συμπαθούν τα μισά άτομα σε αυτές τις ομάδες, για το σκοπό του να βγει η δουλειά, θα συνεργαστούμε μόνο και μόνο από αυτό νομίζω ότι απαντώ στην ερώτηση.

-Συν.: Τώρα με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει μία γενική παραδοχή για τη σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια συγκεκριμένα μαθήματα, όπως τα Μαθηματικά, η Γλώσσα, η Ιστορία και οι Ξένες Γλώσσες. Αυτό συμβαίνει είτε ενσωματώνοντας στην διδασκαλία κάποιων μαθημάτων τη μουσική, είτε και μόνο από την συμμετοχή των παιδιών σε μουσικές δραστηριότητες. Εσύ αναγνωρίζεις κάποια σύνδεση μεταξύ αυτών;

-Μ3.: Η αλήθεια είναι πως είμαι καλός σε αυτά τα μαθήματα. Τα πηγαίνω πολύ καλά. Ειδικά για τα μαθηματικά μπορώ να πω πως μικρότερος δεν ήμουν και τόσο καλός και ακόμα δεν μου αρέσουν ιδιαίτερα, όμως παρατηρώ ότι έχω βελτιωθεί πολύ και έχω ένα ικανοποιητικό επίπεδο σε σχέση με πριν.

-Συν.: Μάλιστα. Άρα εσύ έχεις παρατηρήσει κάποια βελτίωση σε αυτό το μάθημα που θα μπορούσε να συνδεθεί με την επαφή σου με την μουσική εκπαίδευση.

-Μ3.: Ναι, ναι. Θα ήθελα να προσθέσω και κάτι ακόμα. Μία προέκταση στην απάντηση μιας και συνδέσατε την μάθηση με την βοήθεια μουσικών δραστηριοτήτων. Πιστεύω πως όταν εφαρμόζουν μέσα στην μουσική και γενικά μέσα στην τέχνη τα διάφορα μαθήματα, αυτό πιστεύω εγώ, ταπεινή δική μου άποψη, ότι είναι ο κατάλληλος πλέον τρόπος μέσω οπτικοακουστικών ερεθισμάτων και όχι μόνο να διδάξουν πολύ πιο εύκολα και πολύ πιο αποδοτικά το οποιοδήποτε μάθημα στα παιδιά. πιστεύω πως μόνο έτσι μπορώ να μάθω σωστά, οι άλλοι τρόποι μου φαίνονται ξεπερασμένοι.

-Συν.: Θέλω να μου πεις λίγα πράγματα για τον χρόνο που αφιερώνεις για την εκμάθηση της μουσικής. Αυτός ο χρόνος που αφιερώνεις για να μελετήσεις τα μουσικά μαθήματα θεωρείς ότι επηρεάζει την απόδοσή σου στα άλλα μαθήματα ή όχι;

-Μ3.: Έχω αφιερώσει και αφιερώνω ένα εξαιρετικά μεγάλο κομμάτι της ζωής μου και της μέρας μου, βασικά όλη την ημέρα για τη μουσική. Θα ασχοληθώ με τη μουσική, θα διαβάσω κάθε μέρα μουσική είτε αυτό είναι πάνω στο όργανο, είτε αυτό είναι πάνω σε χαρτί και σίγουρα μου κόβει χρόνο από τα όλα τα υπόλοιπα πράγματα τα οποία θα ήθελα να κάνω αλλά αυτός ο χρόνος πιστεύω ότι καταναλώνετε και πάρα πολύ από το σχολείο ως θεσμό δηλαδή... ότι άμα δεν είχα το σχολείο θα μπορούσα στα ίδια μαθήματα τα οποία έκανε και στο σχολείο να ήμουνα πολύ καλύτερος .

-Συν.: Εννοείς πως θα κέρδιζες κάποιο χρόνο δηλαδή.

-Μ3.: Ναι πιστεύω ότι το σχολείο, ειδικά αυτό το σχολείο το οποίο παίρνει πολύ χρόνο πιστεύω ότι είναι ποσοτικός ο χρόνος που αφιερώνουμε εκεί αλλά δεν είναι τόσο ποιοτικός. Ακόμα και στο δικό μας σχολείο το οποίο είναι ένα σχολείο πολύ καλύτερο σε επίπεδο από τα υπόλοιπα σχολεία ακόμα και σε αυτό το σχολείο υπάρχουν αντίστοιχα προβλήματα.

-Συν.: Θα ήθελες να μου αναφέρεις ένα από αυτά τα προβλήματα;

-Μ3.: Ένα από αυτά τα προβλήματα είναι το γεγονός ότι βάζουν 25 παιδιά μέσα σε μία τάξη και περιμένουν ένα καθηγητή ο οποίος τις περισσότερες φορές δεν έχει καν τις ικανότητες να διδάξει ένα συγκεκριμένο μάθημα στα παιδιά. Τώρα όχι μόνο ο καθηγητής δεν ξέρει καλά το ίδιο και το μάθημα, έτσι ώστε να μπορέσει να το διδάξει αλλά και δεν έχει τις κατάλληλες ικανότητες, γνώσεις έτσι ώστε να μπορεί να χειριστεί τα παιδιά που ως παιδιά θα συμπεριφερθούν σαν παιδιά. Επικρατεί ένας χαμός μέσα στην τάξη ο οποίος οφείλεται και στις δύο πλευρές και από πλευράς των

μαθητών οι οποίοι είναι κουρασμένοι από αυτό το σύστημα, τις πολλές ώρες και όλα αυτά.

-Συν.: Σου εύχομαι καλή επιτυχία στις εξετάσεις σου και να πάνε όλα όπως τα θες. Σ' ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σου.

-M3.: Κι εγώ ευχαριστώ! Καλή συνέχεια και καλη επιτυχία στην έρευνά σου.

M4: 17 ετών

-Συν.: Καλησπέρα. Θέλω να σε ευχαριστήσω πολύ που είσαι εδώ για να με βοηθήσεις στην έρευνά μου.

-M4.: Κι εγώ ευχαριστώ. Μακάρι να βοηθήσω.

-Συν.: Αυτό είναι σίγουρο. Θα ήθελα να σε ρωτήσω καταρχήν πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης;

-M4.: Έπτά χρόνια. Μπήκα στο Γυμνάσιο με τις ειδικές εξετάσεις.

-Συν.: Η απόφαση να φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο ήταν δική σου;

-M4.: Βασικά είχε έρθει ένα χαρτί το οποίο έλεγε επίσης για το που θέλουμε να φοιτήσουμε στο γυμνάσιο και η αδερφή μου, γιατί είμαστε δίδυμα, είχε αποφασίσει ότι θέλει να πάει μουσικό, της άρεσε η ιδέα επειδή ασχολούνταν με τη μουσική, οπότε είχε αποφασίσει τι θα κάνει και εγώ είχα αποφασίσει ότι θα πάω σε γενικό λύκειο... κανονικό λόγω του ότι οι φίλοι μου θα ήταν εκεί και δεν ήθελα να χάσω παρέες και τα λοιπά. Οι γονείς μου τέλος πάντων μου λένε... καλό θα ήταν να πας και εσύ να το δοκιμάσεις... δεν τα χάνεις κάτι είναι κάτι το διαφορετικό είναι μία όμορφη εμπειρία... εγώ ήμουν αρνητικός αρχικά και τελευταία στιγμή λίγες μέρες πριν δοθούν οι εξετάσεις, τελικά αποφάσισα μόνος μου πως... ας το δοκιμάσω είπα δεν θα χάσω και κάτι ε και κατάφερα να μπω στο Μουσικό με πολύ λίγη προετοιμασία μόνος μου... αυτό.

-Συν.: Καταλαβαίνω λοιπόν από αυτά που μου λες, ότι σε επηρέασε η άποψη των γονιών σου και της αδερφής σου.

-M4.: Ναι. Βασικά μου το πρότειναν, δεν είναι ότι με πίεσαν ή κάτι τέτοιο... απλά μου το πρότειναν ως μια καλή ιδέα που θα έκανα και κάτι διαφορετικό. Σίγουρα όμως μόνος μου δεν θα το σκεφτόμουν να πάω.

-Συν.: Ωραία. Θέλω να μου πεις τώρα πριν το Μουσικό σχολείο σε τι επίπεδο μουσικής εκπαίδευσης βρισκόσουν; Είχες ξεκινήσει να μαθαίνεις κάποιο όργανο ή θεωρία μουσικής;

-M4.: Εγώ έκανα για πολύ λίγο, δηλαδή για τέσσερις μήνες περίπου πέντε βιολί και είχα ξεκινήσει και θεωρία μουσικής για πάρα πολύ λίγο... όταν λέω πάρα πολύ λίγο ήταν περίπου ένας μήνας θεωρία μουσικής που έκανα δηλαδή σχεδόν τίποτα... ήταν αρκετά μεγάλο το κόστος για τα οικονομικά μας... αυτό μετά τίποτα δεν έκανα κάτι άλλο σε χορωδίες σχολείου τέτοια, αλλά λιγάκι.

-Συν.: Οι γονείς σου έχουν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;

-M4.: Όχι, καμία απολύτως. Στην μητέρα μου άρεσε πολύ η κλασσική μουσική. Λογικά θα σας το έχει αναφέρει ήδη η αδερφή μου.

-Συν.: Μάλιστα. Θα ήθελα να μου πεις τώρα γιατί επέλεξες το Μουσικό σχολείο; Με ποια κριτήρια;

-M4.: Όπως σας είπα και πριν τυχαία... δηλαδή δεν είχα κάποιο ιδιαίτερο κριτήριο, αλλά μετά επειδή λίγο το 'ψαξα παραπάνω, είδα πως είναι πολύ διαφορετικό αυτό το σχολείο από τα άλλα τα γενικά που έχουμε γενικότερα εδώ.

-Συν.: Δηλαδή τι το διαφορετικό εντοπίζεις;

-M4.: Καταρχάς έχεις περισσότερες ώρες δεν είναι πολύ θετικό αυτό αλλά δεν είναι και πολύ αρνητικό παράλληλα... δηλαδή αποκτάς εμπειρίες κάποιες περισσότερες εμπειρίες που ίσως σε κάποιο γενικό δεν θα μπορούσε να τις βρεις. Επίσης ασχολείσαι με αυτό που αγαπάς .Αν όχι εγώ τόσο που το αγαπάω... αλλά θέλω να πω ότι υπάρχουν άτομα πιστεύω που το αγαπάνε και περισσότερο από μένα.

-Συν.: Κατάλαβα. Αυτό που θέλω να μου πεις τώρα είναι πώς σκέφτεσαι μελλοντικά την σχέση σου με τη μουσική; Θα ήθελες να συνεχίσεις να σπουδάσεις ενδεχομένως σε κάποιο πανεπιστημιακό μουσικό τμήμα;

-M4.: Η αλήθεια είναι πως επαγγελματικά δεν το σκέφτομαι ιδιαίτερα να το ακολουθήσω αλλά ερασιτεχνικά με παρέες ή και μόνος μου όσο μπορώ. Ναι θα 'θελα, γιατί όχι πιστεύω ότι είναι κάτι πολύ όμορφο και κάτι πολύ δημιουργικό οπότε, σίγουρα θα συνεχίσω να ασχολούμαι για δική μου ευχαρίστηση.

-Συν.: Μια χαρά. Για πες μου τώρα η συμμετοχή σου σε μουσικές δραστηριότητες του σχολείου σε ευχαριστεί; Επίσης σε έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σου; Παρατηρείς κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχεις σ' αυτές;

-M4.: Θεωρώ πως με έχει επηρεάσει στο να λειτουργώ πιο ομαδικά. Δηλαδή έμαθα να μπορώ να δουλεύω με ένα σύνολο γύρω μου, αλλά επειδή εγώ προσωπικά παράλληλα με τη μουσική ασχολούμουν και με τον αθλητισμό και αυτό που κάνουν στον αθλητισμό είναι ατομικό δηλαδή κάνω στίβο άρα δεν συναναστρέφομαι με κάποια ομάδα ότι κάνω το κάνω μόνος μου... Εγώ καταρχάς βρισκόμουν στο φυτώριο εγχόρδων έπαιζα βιολί. Κι επειδή βρισκόμουν στο φυτώριο και έβλεπα παιδιά να ανεβαίνουν κατηγορία και να πηγαίνουν πιο ψηλά σε πιο υψηλού επιπέδου ομάδες εγχόρδων, γενικά επειδή εγώ έχω αυτό τον ανταγωνισμό από τον αθλητισμό

που κάνω είχα αυτή την κόντρα αν μπορώ να πω έτσι όποτε μου μάθε και λίγο να λειτουργώ πιο ομαδικά. Σκεφτόμουν δηλαδή το καλό της ομάδας αλλά παράλληλα προσπαθούσα να βελτιώνομαι, χωρίς να γίνομαι ανταγωνιστικός. Το μουσικό επίπεδο των παιδιών του Μουσικού σχολείου Παλλήνης είναι πολύ υψηλό και όσο βρίσκεσαι εκεί μπαίνεις σε μια διαδικασία πάντα να προσπαθείς παραπάνω σε όλα. Και αυτό μου έχει κάνει καλό σε όλα τα μαθήματα.

-Συν.: Συμμετέχεις σε μουσικά σύνολα, χορωδίες και ορχήστρες του σχολείου; Κι αν ναι, πώς είναι οι σχέσεις σου με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν;

-M4.: Η αλήθεια είναι πως οι σχέσεις που έχω αναπτύξει είναι φιλικές και όχι με όλα τα παιδιά επειδή δεν ταίριαζα προφανώς και όπως όλοι οι άνθρωποι με όλους. Με δύο-τρία άτομα από όλο το σύνολο είμαστε σαν αδέρφια. Με αυτά τα παιδιά κάνουμε παρέα και εκτός συνόλου, είμαστε δεμένοι αρκετά μπορώ να πω. Πάντως και με κάποια άλλα παιδιά του συνόλου που δεν ταιριάζουμε πολύ, όταν προετοιμάζουμε κάποια συναυλία και βρισκόμαστε σε πρόβες έχουμε άψογη επικοινωνία. Θέλω να πω εκεί τα βρίσκουμε.

-Συν.: Πολύ ωραία, με βοηθάς τώρα να πάμε στο επόμενο ερώτημα που θέλω να σου κάνω για το αν πιστεύεις πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

-M4.: Ναι, σίγουρα. Νομίζω πως όλοι το βλέπουμε πολύ επαγγελματικά και το παίρνουμε προσωπικά. Θέλουμε όλοι να βοηθήσουμε στην ομάδα.

-Συν.: Το καταλαβαίνω. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει μια γενική παραδοχή για την σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με τις καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς από την προσωπική σου εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

-M4.: Θα σας πω. Εγώ πριν μπω στο Μουσικό Παλλήνης δεν ήμουν καθόλου καλός μαθητής. Μπήκα σε αυτό το σχολείο και όλα άλλαξαν. Δεν ξέρω ίσως μου δίνει κάποιο έξτρα κίνητρο το ότι ασχολούμαι με αυτό που αγαπώ και ταυτόχρονα διαβάζω και τα άλλα μαθήματα. Για παράδειγμα, αν εξαιρέσουμε τα μαθηματικά που ποτέ δεν τα πήγαινα καλά, έχω βέβαια μια βελτίωση και σ' αυτά, στα άλλα μαθήματα πηγαίνω πολύ καλά και μαθαίνω γρήγορα. Νιώθω πως μελετώντας μουσική μαθαίνω κάποιον τρόπο να τα καταλαβαίνω όλα καλύτερα και πιο γρήγορα. Αφού οι γονείς μου με κάποιους βαθμούς μου δεν το πίστευαν.(γέλιο)

-Συν.: Άρα εσύ αναγνωρίζεις κάποια σύνδεση.

-M4.: Ναι σίγουρα. Δεν ξέρω πως συμβαίνει αλλά συμβαίνει.

-Συν.: Τέλεια. Θα ήθελα τώρα να μιλήσουμε για τον χρόνο που αφιερώνεις για την εκμάθηση μουσικής και αν αυτό επηρεάζει την επίδοσή σου σε άλλα μαθήματα;

-M4.: Εγώ πιστεύω ότι όλα είναι θέμα προγράμματος. Δηλαδή αν βάλεις ένα σωστό πρόγραμμα, να φτιάξεις ένα σωστό πρόγραμμα μπορείς να καταφέρεις να διαβάζεις το ίδιο όλα τα μαθήματα. Εγώ προσωπικά δεν ήταν ότι κατανάλωνα πάρα πολύ μεγάλο χρόνο στο να διαβάζω το μουσικό όργανο επιλογής που είχα διαλέξει. Αλλά, ακριβώς επειδή είχα ένα πρόγραμμα μπορούσα να καταφέρω να διαβάζω και να εντάσσω και τη μουσική μέσα στο πρόγραμμά μου, ώστε να μπορώ να μην πηγαίνω στο μάθημα άσχετος, αλλά και να μην αφήνω να μην παραμελώ τα υπόλοιπα μαθήματα.

-Συν.: Πολύ ωραία. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σου και την ωραία συζήτηση.

-M4.: Κι εγώ ευχαριστώ πολύ. Όντως ήταν ωραία.

M5: 18 ετών

-Συν.: Καλησπέρα, πώς είσαι;

-M5.: Καλησπέρα, είμαι πολύ καλά.

-Συν.: Σε ευχαριστώ πολύ που είσαι εδώ.

-M5.: Χαίρομαι, γιατί δεν έχω ξανακάνει κάτι ανάλογο.

-Συν.: Να ξεκινήσουμε λίγο την συζήτησή μας και να μου πεις πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης;

-M5.: Ναι, φυσικά. Είμαι 4 χρόνια στο σχολείο αυτό. Τα δυο πρώτα χρόνια του Γυμνασίου βρισκόμουν στο Μουσικό σχολείο της Βέροιας. Έπειτα αποφάσισαν οι γονείς μου να μετακομίσουμε στην Αθήνα και συγκεκριμένα στον Μαραθώνα κι έτσι βρέθηκα στο Μουσικό Παλλήνης.

-Συν.: Η απόφαση να φοιτήσεις στο Μουσικό σχολείο ήταν δική σου;

-M5.: Μου άρεσε πάρα πολύ από την παιδική μου ηλικία η μουσική. Και με παρότρυναν και οι γονείς μου να το ξεκινήσω και να το συνεχίσω.

-Συν.: Μάλιστα. Από ποια ηλικία ξεκίνησες να ασχολείσαι με την μουσική;

-M5.: Από τα πέντε μου χρόνια, ξεκίνησα με την μουσική προπαιδεία και άρχισα να μαθαίνω αρμόνιο και κλαρινέτο.

-Συν.: Οι γονείς σου έχουν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;

-M5.: Όχι, δεν έχουν κάποια ιδιαίτερη σχέση, αλλά με παρότρυναν να αρχίσω να την εξερευνώ.

-Συν.: Για ποιους λόγους επέλεξες το Μουσικό σχολείο; Με ποια κριτήρια;

-M5.: Γιατί ήθελα να κρατήσω στην καθημερινότητά μου την μουσική. Όχι μόνο στο σπίτι, αλλά και στο σχολείο και για να μάθω κι άλλα πράγματα. Επίσης, ήταν σημαντικό που υπήρχε κοντά στην περιοχή μου ένα μουσικό σχολείο γιατί διαφορετικά δεν θα ήταν εύκολο να το συνεχίσω.

-Συν.: Θα ήθελες να ασχοληθείς και μετά το λύκειο με την μουσική; Ενδεχομένως να εισαχθείς σε ένα Μουσικό τμήμα σπουδών ή και να το ακολουθήσεις ως επάγγελμα;

-M5.: Ναι, θα ήθελα να συνεχίσω την πορεία μου στην μουσική και να εισαχθώ σε ένα τμήμα μουσικών σπουδών μιας και πιστεύω πως έχω κάποιες ικανότητες που αν τις εξελίξω θα φτάσω σε ένα πολύ καλό μουσικό επίπεδο. Αγαπώ την μουσική και δεν θέλω να σταματήσω να ασχολούμαι με αυτή.

-Συν.: Πολύ ωραία. Η συμμετοχή σου στις μουσικές δραστηριότητες του σχολείου σε έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σου; Παρατηρείς κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχεις σε αυτές;

-M5.: Με έχει βοηθήσει πάρα πολύ μιας και στα μουσικά σύνολα συνεργαζόμαστε πού μεταξύ μας για να βγάλουμε ένα πολύ καλό αποτέλεσμα και μια καλύτερη εικόνα του σχολείου μας.

-Συν.: Σε έχει βοηθήσει δηλαδή περισσότερο σε τί;

-M5.: Με έχει βοηθήσει στο να μπορώ να συνεργάζομαι με όλους πολύ καλά, ακόμα και με ανθρώπους που μπορεί να μην ταιριάζουμε σαν χαρακτήρες. Επίσης, νιώθω μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου και στις δυνατότητές μου.

-Συν.: Στα μουσικά σύνολα που συμμετέχεις, έχεις αναπτύξει φιλίες με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν; Έχετε καλή επικοινωνία;

-M5.: Συμμετέχω και στα μουσικά σύνολα αλλά και στην θεατρική ομάδα του σχολείου. Με έχουν βοηθήσει πάρα πολύ αυτά τα δυο στο να νιώθω καλά και με τα άλλα παιδιά, να γνωριστούμε καλύτερα και να μπορούμε να συνεργαστούμε. Περνάμε αρκετές ώρες μαζί. Επίσης, με βοήθησε πολύ αυτό και στην αρχή που ήμουν καινούριος μαθητής στο σχολείο, γιατί ήρθα στην τρίτη γυμνασίου.

-Συν.: Άρα θεωρείς πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

-M5.: Γενικότερα υπάρχει ακόμα και σε αυτή την ηλικία κάποιος ανταγωνισμός, αλλά συνήθως αυτό μας βγαίνει σε καλό. Δηλαδή υπάρχει υγιής ανταγωνισμός μεταξύ μας. Βλέπουμε το καλό και το καλύτερο και προσπαθούμε όλοι να το πιάσουμε.

-Συν.: Ναι καταλαβαίνω τι λες. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει μια γενική παραδοχή για την σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με τις καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η

ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς από την προσωπική σου εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

-M5.: Από την προσωπική μου εμπειρία μπορώ να πω πως υπάρχει κάποιος συσχετισμός με την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εμένα προσωπικά με έχει βοηθήσει πολύ στο να μάθω αγγλικά, τα άπειρα τραγούδια που μαθαίνω για να παίζω ή να τραγουδήσω.

-Συν.: Στα άλλα μαθήματα, ποιες είναι οι επιδόσεις σου;

-M5.: Σε γενικές γραμμές καλή, αλλά θα μπορούσα και ακόμα καλύτερα.

-Συν.: Θεωρείς πως ο χρόνος που αφιερώνεις για την εκμάθηση της μουσικής επηρεάζει την επίδοσή σου στα άλλα μαθήματα;

-M5.: Ναι την επηρεάζει πάρα πολύ. Καθημερινά αφιερώνω πολύ χρόνο για την μουσική μιας και η ύλη της μουσικής που πρέπει να βγει σε λίγες ώρες, είναι σχεδόν αδύνατο και εφόσον θέλω να ασχοληθώ με αυτό στο μέλλον, δίνω περισσότερη βαρύτητα σε αυτό παρά στα άλλα μαθήματα.

-Συν.: Θέλω να σε ευχαριστήσω πάρα πολύ για τον χρόνο σου και να σου ευχηθώ καλή επιτυχία στις εξετάσεις σου.

-M5.: Ευχαριστώ πάρα πολύ. Καλή συνέχεια και σε σένα.

M6: 18 ετών

-Συν.: Καλησπέρα. Πώς είσαι;

-M6.: Καλησπέρα είμαι πολύ καλά. Εσείς;

-Συν.: Καλά κι εγώ. Σε ευχαριστώ ιδιαίτερος που δέχτηκες να με βοηθήσεις στην έρευνά μου.

-M6.: Κι εγώ ευχαριστώ που με καλέσατε.

-Συν.: Θα ήθελα να μου πεις αρχικά πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης;

-M6.: Ναι φυσικά. Πέντε χρόνια είμαι στο Μουσικό Παλλήνης. Την πρώτη γυμνασίου την έβγαλα στο Μουσικό Πειραιά.

-Συν.: Μάλιστα, αρκετό καιρό. Θα ήθελες να μου πεις για ποιον λόγο άλλαξες σχολείο;

-M6.: Ναι, ναι. Αλλάξαμε περιοχή κατοικίας κι έτσι πήγα στο Μουσικό Παλλήνης που ήταν και πιο κοντά στο καινούριο μου σπίτι. Πάντως δεν θα άλλαζα το Μουσικό με τίποτα.

-Συν.: Ναι, αυτό το κατάλαβα. (γέλιο)

-Μ6.: (γέλιο)

-Συν.: Η απόφαση να φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο ήταν δική σου;

-Μ6.: Στην αρχή δεν ήξερα καθόλου για το Μουσικό. Το είχε ψάξει η μητέρα μου και μιας και έκανα 2 χρόνια πιάνο και δεν ήθελα να πάω και σε συνοικιακό σχολείο, έδωσα εξετάσεις για το Μουσικό του Πειραιά τότε και σε άλλα ιδιωτικά σχολεία. Έγινα δεκτή σε όλα, αλλά επέλεξα τελικά το Μουσικό.

-Συν.: Άρα είχες ξεκινήσει να ασχολείσαι με την μουσική πριν από το Μουσικό και μαζί με τους γονείς σου επιλέξατε να το συνεχίσεις.

-Μ6.: Ναι ακριβώς. Οι γονείς μου, μου το πρότειναν κι εγώ είπα γιατί όχι; Μου άρεσε πολύ η μουσική.

-Συν.: Οι γονείς σου έχουν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;

-Μ6.: Η μητέρα μου καμία. Ο πατέρας μου είναι αυτοδίδακτος στην κιθάρα. Του αρέσει πολύ η μουσική. Και μπορώ να πω ότι μου το πέρασε κι εμένα αυτό. Τα παιδικά μου χρόνια, είναι κυρίως ο πατέρας μου να παίζει κιθάρα και να τραγουδάμε.

-Συν.: Α, πολύ ωραίο αυτό που μου λες.

-Μ6.: Ναι και κάπως έτσι κι εγώ ξεκίνησα να μαθαίνω πιάνο και μετά το συνέχισα.

-Συν.: Με ποια κριτήρια λοιπόν το επέλεξες αυτό το σχολείο;

-Μ6.: Οι γονείς μου μου είπαν πως είναι ένα πολύ καλό σχολείο γενικότερα που εκτός του ότι μαθαίνεις από διάφορες πλευρές μουσική, έχει και πολύ καλούς καθηγητές και οι μαθητές που βγαίνουν από κει μπαίνουν σε καλές σχολές. Όχι μόνο μουσικές, γιατί δεν είναι απαραίτητο ότι θα ασχοληθείς και επαγγελματικά με αυτό, αλλά είναι σημαντική η μουσική καλλιέργεια. Κι εγώ συμφώνησα γιατί η μουσική με γέμιζε πολύ.

-Συν.: Εσύ θα ήθελες να ασχοληθείς με την μουσική και μετά το Λύκειο; Σκέφτεσαι να δώσεις εξετάσεις για κάποιο μουσικό τμήμα σπουδών;

-Μ6.: Προσωπικά θα ήθελα να έχω την μουσική ως εναλλακτική. Δηλαδή, θα ήθελα να σπουδάσω μουσική, αλλά λόγω της κατάστασης στην Ελλάδα, δε θα μπορούσα να την ακολουθήσω επαγγελματικά. Θα ήθελα όμως να έχω ένα πτυχίο και όταν μου δοθεί η ευκαιρία να το αξιοποιήσω. Θέλω να την σπουδάσω παράλληλα δηλαδή με κάτι άλλο.

-Συν.: Κατάλαβα. Η συμμετοχή σου σε μουσικές δραστηριότητες σε έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σου; Παρατηρείς κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχεις σ' αυτές;

-Μ6.: Φυσικά! Ειδικά τον πρώτο χρόνο, έγιναν πολλές αλλαγές. Ένιωσα πιο άνετα με τον εαυτό μου και με την έκθεση του εαυτού μου στη σκηνή. Με βοήθησε κυρίως ψυχολογικά δηλαδή.

-Συν.: Μάλιστα. Δηλαδή όταν λες πως σε έκανε να νιώσεις πιο άνετα με τον εαυτό σου, τι εννοείς;

-Μ6.: Εννοώ ότι πίστεψα πολύ στον εαυτό μου, στις δυνατότητές μου, ένιωθα και νιώθω ότι μπορώ μέσα από την μουσική να εκφράζομαι. Είναι το αποκούμπι μου.

-Συν.: Καταλαβαίνω πως το λες και είναι πολύ σημαντικό που το νιώθεις αυτό. Συμμετέχεις σε μουσικά σύνολα, χορωδίες και ορχήστρες του σχολείου; Κι αν ναι, έχεις αναπτύξει φιλίες με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν;

-Μ6.: Συμμετέχω στη χορωδία του σχολείου και στο σύνολο πειραματικής μουσικής. Σιγά σιγά ανέπτυξα φιλικές σχέσεις με τα παιδιά. Μεγαλώνοντας, δημιουργήσαμε ακόμα πιο σημαντικούς δεσμούς.

-Συν.: Θεωρείς πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

-Μ6.: Φυσικά. Δεν γίνεται κι αλλιώς. Ειδικά στο σύνολο Πειραματικής μουσικής που εμείς οι ίδιοι φτιάχνουμε αυτό που παίζουμε. Και στην χορωδία αλλά σε μικρότερο βαθμό εκεί. Δεν είμαστε και τόσες ώρες μαζί. Αλλά συνεργαζόμαστε άψογα.

-Συν.: Πολύ ωραία. Τώρα , με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει μια γενική παραδοχή για την σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με τις καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως οι γλωσσικές δεξιότητες , τα μαθηματικά, η ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς από την προσωπική σου εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

-Μ6.: Ναι παρατήρησα κάποιον συσχετισμό. Για κάποιο λόγο που δεν μπορώ να εξηγήσω απόλυτα η μουσική και οι διεργασίες που χρησιμοποιούμε για να λύσουμε ένα πρόβλημα στην αρμονία ή να διαβάσουμε μια παρτιτούρα, θεωρώ ότι μας δίνει έναν τρόπο σκέψης που μας βοηθάει στα άλλα μαθήματα. Εγώ ας πούμε λύνω εξισώσεις με τον τρόπο σκέψης της αρμονίας.

-Συν.: Επειδή έχω πτυχίο αρμονίας μπορώ να καταλάβω αυτό που λες. Κινούνται σε αρκετά κοινή λογική. Ποιές είναι οι επιδόσεις σου στα μαθήματα που προανέφερα;

-Μ6.: Είναι πολύ καλές σε όλα. Τα πηγαίνω πολύ καλά.

-Συν.: Ο χρόνος που αφιερώνεις για την εκμάθηση μουσικής, επηρεάζει την επίδοσή σου σε άλλα μαθήματα; Τι πιστεύεις;

-Μ6.: Όχι. Κανονίζω έτσι τον χρόνο μου, ώστε όλα τα μαθήματα να τα διαβάζω άριστα. Δεν αντέχω να είμαι σε άλλα διαβασμένα και σε άλλα όχι. Έχουμε καλούς καθηγητές, ειδικά στην μουσική και δεν χρειάζεται να διαβάζουμε πολύ στο σπίτι.

Μόνο η εξάσκηση στα όργανα είναι αυτή που μας τρώει περισσότερο χρόνο αλλά τα καταφέρνω. Έχω και περισσότερη όρεξη για διάβασμα μετά.

-Συν.: Τέλεια, με κάλυψες. Θέλω να σε ευχαριστήσω πάρα πολύ για τον χρόνο σου και τη διάθεση να συμμετέχεις.

-M6.: Κι εγώ ευχαριστώ. Ήταν πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση και για μένα.

-Συν.: Να 'σαι καλά. Σου εύχομαι καλή επιτυχία σε ό,τι κάνεις και καλή συνέχεια.

M7: 17 ετών

-Συν.: Καλησπέρα. Είσαι καλά; Θέλω να σε ευχαριστήσω που αποδέχτηκες τόσο θετικά την πρόσκλησή μου στο να συμμετέχεις στην έρευνά μου.

-M7.: Καλησπέρα, είμαι μια χαρά. Ωραία είστε εδώ. Έχετε και το πιάνο. Τέλεια. Χαίρομαι που θα βοηθήσω.

-Συν.: Ναι, όταν τελειώσουμε μπορούμε να παίξουμε κάτι. Και να τραγουδήσουμε, γιατί όχι;

-M7.: Ναι αμέ. Πλάκα θα 'χει.

-Συν.: Ωραία, θα ήθελα να μου πεις αρχικά για να ξεκινήσουμε σιγά σιγά την κουβέντα μας, πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης;

-M7.: Φοιτώ έξι χρόνια στο Μουσικό.

-Συν.: Η απόφαση να φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο ήταν δική σου;

-M7.: Όχι. Εγώ προσωπικά, ήθελα να πάω σε άλλο σχολείο, ιδιωτικό συγκεκριμένα, αλλά οι γονείς μου αποφάσισαν να με στείλουν στο Μουσικό.

-Συν.: Για ποιους λόγους θεωρείς πως επέλεξαν οι γονείς σου το Μουσικό σχολείο; Με ποια κριτήρια;

-M7.: Δεν μπορώ να πω με σιγουριά, γιατί δεν ήταν δική μου επιλογή, αλλά θεωρώ πως το επέλεξαν, επειδή ήθελαν να συνεχίσω να διευρύνω τις μουσικές μου γνώσεις και ικανότητες και επιλέον με βοηθάει σε επαγγελματικό επίπεδο.

-Συν.: Πολύ ωραία. Με αφορμή αυτά που μου λες, θα ήθελα να μου πεις αν θα σε ενδιέφερε να ασχοληθείς και μετά το λύκειο με την μουσική; Ενδεχομένως να εισαχθείς σε ένα Μουσικό τμήμα σπουδών ή και να το ακολουθήσεις ως επάγγελμα;

-M7.: Σαν επάγγελμα, ίσως ναι. Συγκεκριμένα, θα ήθελα να αναλάβω την επιχείρηση της μητέρας μου, που έχει ωδείο και να πάρω ένα πτυχίο πιάνου για να διδάξω. Ωστόσο, δεν θα ήθελα να σπουδάσω Μουσικολογία. Θεωρώ πως δεν χρειάζεται. Γνωρίζω καλά τα θεωρητικά της Μουσικής και με ενδιαφέρει η εξειδίκευση στο

όργανο που σπουδάζω. Οπότε με το που τελειώσω το σχολείο θα δώσω για το πτυχίο πιάνου.

-Συν.: Άρα, η μητέρα σου, ασχολείται με την μουσική ενεργά;

-M7.: Ναι. Η μητέρα μου έχει σπουδάσει αρμονία, ντικτέ και γενικότερα, έχει κάνει αρκετές σπουδές στον μουσικό τομέα. Επίσης, είναι και ιδιοκτήτρια ωδείου.

-Συν.: Κατάλαβα. Ο μπαμπάς σου έχει κάποια σχέση με την μουσική;

-M7.: Μόνο ακούει. Εμάς. (γέλιο)

-Συν.: Σωστά. (γέλιο) Σε τι επίπεδο μουσικής εκπαίδευσης βρισκόσουν προτού φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο;

-M7.: Το επίπεδό μου πριν έρθω σε αυτό το σχολείο, δεν ήταν αρκετά υψηλό. Έκανα κάποια χρόνια πιάνο, αλλά όχι σε συστηματικό επίπεδο. Στο σχολείο μπήκα πιο δυναμικά και επέλεξα ως όργανο επιλογής το ακορντεόν και συνέχισα και το πιάνο.

-Συν.: Πολύ ωραία. Θεωρείς πως σε βοήθησε το σχολείο στις μουσικές σου σπουδές; Ήταν επαρκής η μουσική εκπαίδευση που λάμβανες στο σχολείο ή χρειαζόσουν και έξτρα μαθήματα στο σπίτι;

-M7.: Όχι. Ήταν επαρκής. Έχουμε καλούς καθηγητές. Ειδικά στα όργανα. Έχεις αρκετή μελέτη για το σπίτι.

-Συν.: Ωραία. Μιας και μίλησες για μελέτη, για πες μου, θεωρείς πως ο χρόνος που αφιερώνεις για την εκμάθηση μουσικής, επηρεάζει την επίδοσή σου σε άλλα μαθήματα;

-M7.: Λόγω του ότι, ο πρώτος στόχος μου δεν είναι να μπω σε ένα μουσικό τμήμα σπουδών, δεν αφιερώνω τόσο χρόνο στη μουσική, που να επηρεάζει τον χρόνο μου για τα άλλα μαθήματα.

-Συν.: Κατάλαβα. Για πες μου τώρα, η συμμετοχή σου σε μουσικές δραστηριότητες σε έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σου; Παρατηρείς κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχεις σ' αυτές;

-M7.: Στο κομμάτι της αυτοπεποίθησης η αλήθεια είναι πως με έχει βοηθήσει πάρα πολύ, διότι με έχει κάνει να ξεπεράσω το αίσθημα της «ντροπής» μπροστά σε ένα κοινό. Προηγουμένως, δεν ήμουν έτσι. Ήμουν ένα πολύ ντροπαλό παιδί.

-Συν.: Συμμετέχεις σε μουσικά σύνολα, χορωδίες και ορχήστρες του σχολείου; Κι αν ναι, έχεις αναπτύξει φιλίες με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν;

-M7.: Ναι φυσικά. Είμαστε πολύ δεμένοι μεταξύ μας.

-Συν.: Θεωρείς πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

-M7.: Θεωρώ πως ναι. Μου αρέσει να συνεργάζομαι με μια ομάδα και εδώ το κάνω συνέχεια. Όλοι μας προσπαθούμε να δώσουμε όσα περισσότερα μπορούμε, για ένα καλό αποτέλεσμα.

-Συν.: Πολύ ωραίο αυτό. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει μια γενική παραδοχή για την σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με τις καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς από την προσωπική σου εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

M7.: Δεν μπορώ να πω με σιγουριά. Γενικότερα πιστεύω πως μέσω της μουσικής, έχω αναπτύξει κάποιες δεξιότητες που σίγουρα με επηρεάζουν θετικά και στα άλλα μαθήματα. Αυτό το πιστεύω.

-Συν.: Ποιές είναι οι επιδόσεις σου σε αυτά τα μαθήματα;

-M7.: Είναι πολύ καλές. Κυρίως στα θεωρητικά, δηλαδή ιστορία, ξένες γλώσσες και αρχαία.

-Συν.: Καλώς. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ για την συζήτηση που είχαμε και σου εύχομαι να πετύχεις όλους σου τους στόχους.

-M7.: Κι εγώ σας ευχαριστώ. Ωραία ήταν. Καλή συνέχεια.

M8: 18 ετών

-Συν.: Καλησπέρα. Πώς είσαι;

-M8.: Καλησπέρα, όλα καλά. Εσείς;

-Συν.: Καλά κι εγώ. Σε ευχαριστώ πολύ που δέχτηκες να με βοηθήσεις στην έρευνά μου.

-M8.: Κι εγώ ευχαριστώ που με καλέσατε.

-Συν.: Θα ήθελα να μου πεις αρχικά πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης;

-M8.: Φοιτώ έξι χρόνια.

-Συν.: Πολύ ωραία. Από την α' γυμνασίου δηλαδή. Η απόφαση να φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο ήταν δική σου;

-M8.: Ήταν δική μου επιλογή ναι. Πάντα είχα αγάπη για τη μουσική και γενικά για την τέχνη.

-Συν.: Κατάλαβα. Οι γονείς σου έχουν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;

-Μ8.: Όχι, απολύτως καμία.

-Συν.: Σε τι επίπεδο μουσικής εκπαίδευσης βρίσκόσουν προτού φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο;

-Μ8.: Δεν είχα κάποιο ιδιαίτερο επίπεδο. Θέλω να πω πως ποτέ δεν διδάχθηκα μουσική. Ήμουν όμως στην χορωδία του δήμου και αφού είδαν οι γονείς μου ότι μου άρεσε η μουσική και όταν ήρθε η ώρα να μπω στο γυμνάσιο, μου το έδωσαν ως επιλογή κι εγώ αμέσως δέχτηκα. Μου άρεσε πολύ η ιδέα.

-Συν.: Για ποιους λόγους επέλεξες το Μουσικό σχολείο; Με ποια κριτήρια;

-Μ8.: Η μουσική εκπαίδευση καλλιεργεί το πνεύμα των μαθητών και δίνει ερεθίσματα τα οποία διαμορφώνουν έναν καλύτερο χαρακτήρα.

-Συν.: Άρα αναγνωρίζεις κάποια οφέλη που σου προσφέρει η μουσική εκπαίδευση και σε άλλους τομείς. Για παράδειγμα, η συμμετοχή σου σε μουσικές δραστηριότητες σε έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σου; Παρατηρείς κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχεις σ' αυτές;

-Μ8.: Ναι, εννοείται. Η μουσική και η εκμάθησή της, δίνει στον άνθρωπο ένα διαφορετικό είδος παιδείας το οποίο βοηθάει στις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων.

-Συν.: Δηλαδή τι εννοείς με αυτό; Θέλεις να μου το εξηγήσεις;

-Μ8.: Ναι, ναι. Εννοώ, πως μαθαίνεις να είσαι ευγενικός, να έχεις υπομονή, να ακούς και να μπορείς να συνεννοείσαι πολύ εύκολα με άλλους ανθρώπους. Θεωρώ πως οι άνθρωποι που ασχολούνται με την μουσική είναι καλλιεργημένοι. Διαχειρίζονται διαφορετικά κάποιες καταστάσεις.

-Συν.: Συμμετέχεις σε μουσικά σύνολα, χορωδίες και ορχήστρες του σχολείου; Κι αν ναι, έχεις αναπτύξει φιλίες με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν;

-Μ8.: Ναι και τα μουσικά σύνολα, έχουν βοηθήσει πολύ στην κοινωνικοποίησή μου. Συχνά χρειάζεται να συνεργαστούμε και με μουσικά σύνολα εκτός σχολείου και να συνεργαστούμε με άλλους μουσικούς που δεν τους γνωρίζουμε. Δεν υπάρχει κανένα απολύτως πρόβλημα. Έχουμε μάθει να μπορούμε να συνεργαζόμαστε με όλους για να βγει μία συναυλία.

-Συν.: Φαντάζομαι είναι ωραία η αίσθηση του να νιώθεις πως κατάφερες να παίξεις καλά και να συνεργαστείς όμορφα σε μια συναυλία;

-Μ8.: Ναι πολύ ωραία, Κάθε φορά αυτό περιμένουμε.

-Συν.: Άρα, θεωρείς πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;

-Μ8.: Για να λειτουργήσει ένα σύνολο σωστά, η συνεργασία και η επικοινωνία, είναι απαραίτητα στοιχεία. Οπότε ναι, θεωρώ ότι το έχουμε κατά πάρα πολύ αυτό.

-Συν.: Και τώρα κάτι σχετικό με αυτά που μου είπες και πιο πριν. Ανέφερες πως η μουσική καλλιεργεί το πνεύμα. Θα ήθελα να σου αναφέρω κάτι και να μου πεις αν αναγνωρίζεις κάποια σχέση από την προσωπική σου εμπειρία. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει μια γενική παραδοχή για την σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με τις καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς κάποιον συσχετισμό;

-M8.: Δεν ξέρω. Γενικά τα πηγαίνω καλά σε αυτά τα μαθήματα, αλλά δεν ξέρω αν μπορώ να τα συσχετίσω.

-Συν.: Μάλιστα, καταλαβαίνω. Ο χρόνος που αφιερώνεις για την εκμάθηση μουσικής, επηρεάζει την επίδοσή σου σε άλλα μαθήματα;

-M8.: Όχι, γιατί βάζω ένα πρόγραμμα και προσπαθώ να τα πηγαίνω καλά σε όλα. Ειδικά φέτος που το βασικότερο είναι οι Πανελλήνιες, έχω προσηλωθεί σε αυτό.

-Συν.: Θα ήθελες να ασχοληθείς και μετά το λύκειο με την μουσική; Ενδεχομένως να εισαχθείς σε ένα Μουσικό τμήμα σπουδών ή και να το ακολουθήσετε ως επάγγελμα;

-M8.: Θέλω να ασχοληθώ με την μουσική και μετά το Λύκειο, αλλά όχι επαγγελματικά. Θεωρώ πως το συγκεκριμένο αντικείμενο έχει χάσει την επαγγελματική αποκατάσταση. Οπότε θα το συνεχίσω παράλληλα με τις σπουδές μου, που θέλω να γίνω νηπιαγωγός.

-Συν.: Πολύ ωραία. Σου το εύχομαι λοιπόν να πιάσεις όλους τους στόχους σου και όλα να πάνε όπως τα θες. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ για την βοήθειά σου.

-M8.: Κι εγώ ευχαριστώ πάρα πολύ που με καλέσατε.

M9: 18 ετών

-Συν.: Καλησπέρα. Πώς είμαστε; Καλά;

-M9.: Καλησπέρα είμαι πολύ καλά. Εσείς;

-Συν.: Καλά κι εγώ. Σε ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο που διαθέτεις για μένα.

-M9.: Τίποτα. Είναι χαρά μου να βοηθήσω.

-Συν.: Ωραία λοιπόν, πάμε να ξεκινήσουμε;

-M9.: Ναι φυσικά.

-Συν.: Τέλεια, θα ήθελα να μου πεις αρχικά πόσα χρόνια φοιτάς στο Μουσικό σχολείο Παλλήνης;

-M9.: 6 χρόνια.

- Συν.: Η απόφαση να φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο ήταν δική σου;
- Μ9.: Η απόφαση να φοιτήσω στο Μουσικό ήταν καθαρά δική μου. Ήταν κάτι που μου φάνηκε ενδιαφέρον και ήθελα να δω τι θα προκύψει από αυτό.
- Συν.: Μάλιστα. Οι γονείς σου έχουν κάποια σχέση με την μουσική εκπαίδευση;
- Μ9.: Απολύτως καμία.
- Συν.: Σε τι επίπεδο μουσικής εκπαίδευσης βρισκόσουν προτού φοιτήσεις σε αυτό το σχολείο;
- Μ9.: Δεν είχα καμία σχέση με την μουσική. Μου άρεσε σαν ιδέα και αποφάσισα ότι θα ήταν ωραία, μέσα από την φοίτησή μου σε ένα σχολείο να μάθω και μουσική.
- Συν.: Άρα, το επέλεξες γι' αυτό το λόγο; Για να μάθεις μουσική; Με ποια κριτήρια το επέλεξες;
- Μ9.: Επέλεξα το Μουσικό, επειδή φαινόταν ένα ενδιαφέρον καινούργιο περιβάλλον, όπου θα μπορούσα να μάθω καινούργια πράγματα. Επίσης, ήθελα να φύγω από το παλιό μου σχολείο και τους παλιούς μου συμμαθητές επειδή δεν είχαμε και τις καλύτερες σχέσεις.
- Συν.: Κατάλαβα. Συμμετέχεις σε μουσικά σύνολα, χορωδίες και ορχήστρες του σχολείου; Κι αν ναι, οι σχέσεις σου τώρα με τους συμμαθητές σου πώς είναι; έχεις αναπτύξει φιλίες με τα άλλα παιδιά που συμμετέχουν;
- Μ9.: Συμμετέχω, ναι και μπορώ να πω πως με βοήθησε στο να αναπτύξω γρήγορα καινούριες φιλίες με τα άλλα παιδιά.
- Συν.: Θεωρείς πως διαμορφώνονται σχέσεις ομάδας και συνεργασίας μεταξύ σας;
- Μ9.: Γι' αυτό μπορώ να απαντήσω πως εξαρτάται. Ανάλογα με τους ανθρώπους κάθε φορά. Αυτό που μπορώ να πω είναι πως ακόμη και να μην ταιριάζουμε και αν υπάρχουν κάποιες κόντρες για το καλό της ομάδας πάντοτε στο τέλος συνεργαζόμαστε.
- Συν.: Θα ήθελες να ασχοληθείς και μετά το λύκειο με την μουσική; Ενδεχομένως να εισαχθείς σε ένα Μουσικό τμήμα σπουδών ή και να το ακολουθήσεις ως επάγγελμα;
- Μ9.: Το σκεφτόμουν, αλλά τελικά μάλλον δεν θα το κάνω. Θέλω η μουσική να πηγαίνει πάντα παράλληλα με ό,τι τελικά επιλέξω.
- Συν.: Μάλιστα. Η συμμετοχή σου σε μουσικές δραστηριότητες σε έχει επηρεάσει στην προσωπικότητά σου; Παρατηρείς κάποιες αλλαγές σε σχέση με πριν συμμετάσχεις σ' αυτές;

-M9.: Σίγουρα με βοήθησε να καταπολεμήσω τον φόβο μου να ανέβω στην σκηνή και να νιώθω πιο σίγουρη για τον εαυτό μου. Επίσης, με βοήθησε στο να λειτουργώ και να συναναστρέφομαι με άλλους ανθρώπους.

-Συν.: Πολύ ωραία. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει μια γενική παραδοχή για την σύνδεση της μουσικής εκπαίδευσης με τις καλύτερες επιδόσεις των μαθητών σε κάποια μαθήματα, όπως οι γλωσσικές δεξιότητες, τα μαθηματικά, η ιστορία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών. Εσύ παρατηρείς από την προσωπική σου εμπειρία κάποιον συσχετισμό;

-M9.: Δεν μπορώ να πω με σιγουριά. Δεν ξέρω πώς θα ήμουν εάν δεν μάθαινα μουσική.

-Συν.: Ποιές είναι οι επιδόσεις σου σε αυτά τα μαθήματα;

-M9.: Η αλήθεια είναι πως έχω μια έφεση στις ξένες γλώσσες. Στα μαθηματικά είμαι μέτρια, γιατί δεν με ενδιαφέρουν ιδιαίτερα και η ιστορία μου αρέσει πάρα πολύ και περισσότερο αυτή που διαβάζω και εξωσχολικά.

-Συν.: Ο χρόνος που αφιερώνεις για την εκμάθηση μουσικής, επηρεάζει την επίδοσή σου σε άλλα μαθήματα;

-M9.: Ναι κάποιες φορές μπορεί να επηρεάσει, όταν έχουμε πολλά μαθήματα και σε αυτό το σημείο είναι που πρέπει να θυσιάσω κάτι άλλο για να καλύψω τα μουσικά. Έχουμε αρκετή δουλειά για τα μουσικά και στο σπίτι και κάποιες φορές είναι δύσκολο, αλλά επειδή ασχολούμαι με κάτι που μου αρέσει, τα καταφέρνω.

-Συν.: Εύχομαι να πάνε όλα καλά σε όλα όσα θες να κάνεις και σε ευχαριστώ και πάλι για την διάθεση και τον χρόνο σου.

-M9.: Κι εγώ ευχαριστώ. Ήταν όμορφα.